

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК І БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

м. Львів

23 березня 2023 р.

УДК 351.863:371.214.2

Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Львів, 23 березня 2023 р.) / за заг.ред. В.С. Бліхара, М.І. Копитко. [Електронний ресурс] Львів : ЛьвДУВС, 2023. 167 с.

Рекомендовано до друку вченою радою

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

(протокол № 7 від 14 березня 2023 р.)

Відповідальність за достовірність та зміст публікацій несуть
автори та їх наукові керівники

©Інститут управління, психології та безпеки ЛьвДУВС, 2023

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО		8
Резеда В. Є.	Experience of foreign countries in the field of organizing public order protection activities with service dogs	10
Алексєєнко А. О.	Особливості здійснення внутрішньої торгівлі в Україні	12
Андрусишин Д. С.	Фактори, що впливають на функціонування малих підприємств в Україні під час війни	14
Антошко Л. В.	Кадрова політика підприємства: особливості формування у сучасних реаліях	15
Бачинська В. В.	Використання досвіду південної Кореї у повоєнній відбудові економіки України	17
Бразалук М. Ю.	Діяльність підрозділів ювенальної превенції національної поліції щодо профілактики злочинності серед неповнолітніх як складова національної безпеки	19
Василишин Д. Т.	Управління поведінкою персоналу підприємства: цілі та процес удосконалення	21
Васильєва С. М.	Інвестиційний потенціал як об'єкт в процесі забезпечення інвестиційної безпеки підприємства	23
Винницька С. М.	Управління мотивацією та стимулюванням персоналу в умовах війни	25
Вшивців А. О.	Атестація як форма оцінки персоналу підприємства	27
Ганущак У. І.	Удосконалення процесу управління персоналом страхової компанії з метою підвищення рівня кадрової безпеки	29
Гобела О. В.	Оцінка стану бюджетної безпеки держави	33
Грицан О. І.	Методи управління персоналом підприємства в умовах війни	36
Дашковська А. В.	РНБО України як орган координації діяльності щодо забезпечення державної безпеки та оборони	37

Д'яченко К. А.	Соціально-економічна складова безпеки в сучасних умовах	40
Євладенко В. С.	Розвиток цифрової економіки в Україні як передумова забезпечення економічної безпеки України	42
Євтушок О. О.	Щодо питань економічної безпеки держави в умовах дії воєнного стану	44
Єлаєв Ю. Л.	Наукове дослідження суспільної небезпечності незаконної діяльності з організації, проведення азартних ігор, як фактору (детермінанти) злочинності	46
Живко О. В.	Управління персоналом в кризовий період та лідерство	49
Заверуха Д. А.	Дослідження сутності негативного впливу загроз на систему забезпечення економічної безпеки держави	51
Земзюліна Є. О.	Вимушена міграція та її вплив на економіку	52
Іващук В. О.	Вплив війни на розвиток ІТ-сфери	54
Караїм О. О.	Міграційні процеси та її наслідки для економіки України	56
Квасниця О. Р.	Міжнародне співробітництво у сфері розслідування економічних злочинів	58
Козар М. В.	Санкції та війна в Україні: глобалізаційний вплив	60
Колесніченко О. С., Мацегора Я. В.	Особливості військових цінностей у комбатантів з посттравматичними стресовими реакціями	62
Корчун А. Р.	Управління асортиментною політикою аграрного підприємства: теоретичний аспект	64
Коць Д. В.	Теоретичні засади управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства	66
Кравчук С. А.	Передумови виникнення легалізації (відмивання) майна, коштів, доходів та	68

	інших активів, одержаних злочинним шляхом	
Кузьмяк Ю. І.	Соціально-економічні наслідки війни в Україні	70
Кутень С. В.	Управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану: проблеми та механізм	72
Лісовський В. П.	Формування механізму забезпечення фінансової безпеки	75
Маланчук А. М.	Теоретичні аспекти сутності управлінського механізму забезпечення безпеки	77
Мельник В. В.	Особливості планування операційної діяльності страхової компанії	78
Микитюк О. В.	Вплив війни на навчання у початковій школі	80
Михайленко Є. О.	Матеріальне забезпечення оборонної сфери як соціально-економічна складова національної безпеки	81
Мойса В. В.	Теоретичні засади системи управління кризовими ситуаціями на підприємстві	83
Мойса Т. В.	Дослідження особливостей формування інноваційного капіталу підприємства	85
Наконечна Л. Г.	Оцінка дохідності банківських установ в сучасних умовах	86
Онищак М. О.	Систематизація загроз національній безпеці України в економічній сфері	88
Павлів С. С.	Управління іміджем органу місцевого самоврядування як запорука економічної безпеки територіальної громади	90
Палагнюк С. Ю.	Вплив інтегральної динаміки на систему управління персоналом на підприємствах ІТ галузі в умовах воєнного стану	93
Панасенко А. А.	Особливості бюджетування на підприємствах України в умовах війни	95
Парій Т. М.	Кіберзлочинність як загроза національній безпеці України	96

Рижкова А. А.	Методичний інструментарій оцінювання рівня бюджетно-податкової безпеки України	98
Рожко Т. П.	Необхідність планування розвитку підприємства в умовах невизначеності	102
Русол І. М.	Розвиток штучного інтелекту в контексті забезпечення національної безпеки	104
Савка Ю. М.	Ризики в системі економічної безпеки підприємства	106
Салоїд А. Р., Лемак К. С.	Внутрішньо переміщені особи в Україні в умовах війни та їх соціальний захист	108
Сірак- Кондратьєва О. М.	Психологічні аспекти управління персоналом середнього бізнесу в умовах економічної кризи	111
Скакунова К. В.	Особливості особистісного профілю хейтера	114
Сороківська В. І.	Алкоголізм в дітей з неповних сімей: проблема та шляхи її вирішення	116
Стельмах Ю. А.	Аналіз діяльності підрозділів фінансової розвідки в окремих країнах	119
Терещенко К. О.	Складові безпеки країни в сучасних умовах	122
Тиханович Х. М.	SMM у діяльності фермерських господарств	125
Тищенко О. І.	Деякі аспекти історіографії патріотичного виховання молоді як складова національної безпеки	126
Томашевська В. О., Антонишин О. М.	Сучасні погляди та підходи до розуміння економічної безпеки	128
Фролова А. С.	Вплив війни на військових	131
Хорошаєв В. Р.	Банківські ресурси, їх види та класифікація	133
Хуан Суньхао	Вища освіта як складова національної безпеки: ризики та напрями розвитку в умовах цифровізації	134
Чабанюк Є. М.	Актуальні методи цифрової безпеки підприємств в умовах воєнного стану	137
Чжан Чао	Інноваційний розвиток як чинник соціально-економічної безпеки	139

Чикіт К. Р.	Проблема реструктуризації державного боргу України	141
Шаталова А. О.	Антисоціальна мотивація девіантної поведінки	143
Шимко О. В.	Цифрова демократія в Україні як шлях до соціально-економічного розвитку та національної безпеки країни під час воєнних дій	147
Шипоша А. М.	Санкційна політика ЄС як інструмент впливу на країну-агресора	149
Штангрет І. А.	Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	151
Щадило М. І.	Характеристика ресурсного забезпечення безпекових механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств	153
Якубович І. А.	Стратегія національної стійкості в контексті майбутнього України	155
Янчик І. В.	Основні способи забезпечення безпеки організації	157
Мойсак Ю. В.		
Янчик І. В.	Шляхи покращення матеріально-технічного забезпечення і стратегічного планування в медичних закладах	159
Яценко О. І.	Посттравматичний стресовий розлад у військових	161
Лукащук Ю. А.	Використання OSINT для забезпечення національної безпеки держави в умовах війни	164

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО!

Шановні колеги!

Вітаю учасників та гостей чергової міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених, яка традиційно щорічно у весняну пору проводиться Львівським державним університетом внутрішніх справ. Тема нашої конференції **«Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи»** окреслює широке коло питань, запропонованих до розгляду, зокрема аналізування соціально-економічної складової національної безпеки, виявлення організаційно-управлінських проблем зміцнення економічної безпеки, дослідження фінансово-економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання, психологічні аспекти управління соціально-економічними системами, а також деструктивний вплив війни на соціально-економічний розвиток і безпеку України.

Вже другий рік Україна зазнає повномасштабної агресії зі сторони рф, анексія Криму та окупація східних терен нашої держави, що мали місце на початку 2014 року, лише посилили її загарбницькі апетити. Цілком зрозуміло, що неоголошена війна кардинально несприятливо позначається на всіх компонентах національної безпеки та формує цілком реальну загрозу існуванню нашої держави та народу України.

Низка чинників (пандемія Covid-19, демографічна криза, незначні обсяги залучення інвестиції, втрата трудових ресурсів унаслідок міграції громадян України за кордон тощо), що негативно впливала на вітчизняну економіку до лютого минулого року, нікуди не зникла, а навпаки посилилась через функціонування країни в умовах воєнного стану, окрім того вони об'єктивно відійшли у тінь через загрози та наслідки, що зумовлені фізичним нищенням нашої інфраструктури, будівель, населення, ускладнення, а іноді й унеможливлення здійснення виробничо-торгівельних операцій вітчизняними суб'єктами господарювання як в межах нашої країни, так і з іноземними контрагентами (блокування морських перевезень, відсутність авіаційного сполучення в межах України та з іншими країнами світу).

Цілком очевидно, що реалії сьогодення формують нові виклики та загрози поступу України в напрямі її соціально-економічного розвитку, а

також негативно впливають на основні складові її національної безпеки, в тому числі й на соціальну та економічну компоненту.

Маю щире переконання, що український народ за підтримки усього цивілізованого світу знайде адекватні шляхи та можливості реалізувати дієві механізми, спрямовані на утвердження державності нашої країни, повернення недоторканості наших кордонів та формування передумов для стабільного соціально-економічного розвитку України.

Маю надію, що обмін думками та наукові дискусії серед молодих науковців сприятимуть удосконаленню існуючих та окресленню нових візій щодо запобігання та протидії різноманітним негативним чинникам впливу на соціально-економічний розвиток України та забезпечення передумов щодо трансформації вітчизняної економічної системи відповідно до вимог сьогодення.

Бажаю усім учасникам успішної, плідної та просвітницької конференції.

СЛАВА УКРАЇНІ! СЛАВА ЗАХИСНИКАМ НАШОЇ ДЕРЖАВИ!

***Директор Інституту
управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
доктор філософських наук, професор,
В'ячеслав БЛІХАР***

Регеда В. Є.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 081 юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Леонова Н. В.,
викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE FIELD OF ORGANIZING PUBLIC ORDER PROTECTION ACTIVITIES WITH SERVICE DOGS

Official activity of law enforcement officers is associated with danger for their life and health, therefore the legislator provided for the use of law enforcement bodies of special means for: protection of law enforcement officers organs from various types of actions by criminals; effective cessation of active resistance of offenders and application to them measures provided by law for the purpose of protection life, health and legal rights of citizens, as well as protection of social order [1].

A separate group of special means consists of service dogs used in law enforcement agencies. However, it should be noted that not every dog will be special means According to the law, it must to be a service dog in service law enforcement agency [3].

Currently, service dogs are one of the factors of comprehensive support safety and effectively used at investigation of transport thefts, thefts, murders. They look for corpses, narcotics and psychotropic substances, patrol restricted areas of protected objects, participate in search and rescue operations, etc. Increasing security requirements safety dictates the need to use new and promising breeds of service dogs and modern technologies.

The use of dogs during special operations of various orientations is the activity of special units of different countries, it allows to perform official tasks more efficiently. Despite technical achievements, dogs are indispensable in many situations. There are various tasks that a service dog can solve. A feature of the use of service dogs is the introduction of modern technologies combined with the skills of a trained dog.

Professional dog handlers equip their dogs with video surveillance cameras and let them into dangerous places, monitoring and controlling the situation from a safe distance. Labradors are often used in the US, springers, cocker spaniels, German shepherds and Belgian Malinois. All dogs are trained to attack on command or in an emergency without her. The main positive aspects of using dogs include their speed - one dog able to check the car for weapons or explosives much faster than soldiers with appropriate equipment. Toy poodles joined the squad of service dogs of the Japanese Police to participate in the police wanted The police believe that the small size of the dogs - about 22-25 cm - is one of their main advantages, as it allows them to

work in a limited space and in such places where a large dog cannot pass. In Japan, official dogs take an active part in searching and rescue operations after earthquakes and strong typhoons. According to the Japan Police Dog Association, about 600,000 dogs are registered with this organization. As a rule, these are dogs large breeds - airedale terriers, boxers, collies, dobermans. The most numerous breed is German sheepdogs, there are about 400,000 of them [4].

German dog breeders themselves were impressed by the success of service dogs: the "hit" rate is already 80%. In a few weeks, the Bundeswehr will present the scientific results of an experiment that is being conducted in parallel in the United States, France, Great Britain and Finland. Exactly scientists from the University of Helsinki were the first to assume that biological materials taken from patients with coronavirus, have the smell of special molecular composition that dogs able to distinguish.

Even recently, German virologists dissuaded canine scientists from experiments with COVID-19. Currently, dogs are trained in test tubes in which the virus is chemically harmless. But when it comes to working with aggressive pathogens, it is can be dangerous both for animals and for their mentors. In addition, in Germany they do not know how to apply skills in practice. So far, it is hard to believe that dogs will be able to replace en masse Testing. In Germany for medical purposes very few dogs are used. Usually, they are not kept at clinics: they are specially trained pets live normal lives with their owners and only occasionally visit patients. In addition, not everyone agrees to such an unusual diagnosis. Instead, the founder of the German Center for Assistance Dogs, Luca Barrett, is sure that in this practice has a great future and is not far off on the day when service dogs will stand guard against the coronavirus and instead of thermal scanners will check visitors to football stadiums and passengers at airports, salons will be inspected airplanes and wards of houses for the elderly [5]. Summarizing the above, we can say that at present there is quite a large and diverse foreign positive experience of using dogs of various breeds service in law enforcement agencies.

1. Aripshv A.M. Peculiarities of the use of special tools by employees of special units // *Business in the law*, 2014. No. 2. Z. 301-304.

2. Astakhova L.A. The search and detection of narcotic and psychotropic substances in UIP institutions is one of the most important tasks of the canine department services of FSVP of Russia // *Bulletin of the criminal executive system*, 2010. No. 12. P. 30-34.

3. Byakina M.M., Postnov A.V. The legal basis for the use of service dogs as special dogs funds in the activities of law enforcement bodies // *Aleya nauki*, 2018. Vol. 5. No. 5 (21). P. 948-951.

4. Maslennikov E.E. Domestic and foreign positive experience of using dogs of various breeds in the service of law enforcement organs and armed forces // *Aleya nauki*, 2018. T. 3. No. 8(24). P. 581-586.

5. Service dogs of the Bundeswehr will be taught to recognize the coronavirus // URL: <https://rg.ru/2020/07/06/sluzhebnyh-sobak-v-germaniinauchat-raspoznavat-koronavirus.html> (access date: 08.11.2020).

Алексєєнко А.О.,
*викладач кафедри загальноправових
та соціально-гуманітарних дисциплін,
Херсонського факультету
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Внутрішня торгівля України є самодостатньою галуззю з домінуючою часткою приватного капіталу.

Взагалі у загальному значенні торгівля – це організований у певній послідовності процес товарно-грошового обміну, що відбувається в часі й просторі та відображає сукупність економічних відносин із приводу обміну продуктами праці й задоволення потреб споживачів у товарах і послугах у тому вигляді, в такий час і в такому місці, які відповідають їх вимогам [1, с. 486].

Щодо національного закріплення торгівлі, то слід навести положення Господарського кодексу України [2], який встановлює основні принципи побудови правових відносин у сфері торгівлі (купівлі-продажу), визначає господарсько-торговельну діяльність як діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері товарного обігу, спрямовану на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжну діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг.

Також слід зауважити, що законодавча база, яка регламентує відносини, пов'язані з торгівлею, досить різноманітна, адже торгівля охоплює широке коло правових відносин. Торгівлю не можна відділити від таких сфер господарювання, як оподаткування, митний контроль, захист прав споживачів, отримання різноманітних дозволів, оренда та інші операції з нерухомістю, реклама тощо [4, с. 150]. Переважну частину документів, які регулюють торговельну діяльність в Україні, становлять розпорядження, накази, листи різних органів виконавчої влади, зокрема Кабінету Міністрів України, різних міністерств, Державної фіскальної служби України, Державної регуляторної служби тощо.

Проте, не дивлячись на широке нормативно-правове регулювання торговельної діяльності в Україні, є нагальна потреба у прийнятті єдиного законодавчого акту з цього питання.

Цікаво додати щодо зарубіжного досвіду правового регулювання торгівлі. Так, в Італії законодавство про внутрішню торгівлю розповсюджується тільки на торгівлю товарами і визначає торгівлю як посередницьку діяльність з розповсюдження товарів. Щодо країн ЄС, то законодавча база, пов'язана з регулюванням внутрішнього ринку, спирається на традиційні національні закони і розвивається на основі імплементації директив і постанов Євросоюзу.

В цілому можна зауважити, що законодавство України, що регулює торговельну діяльність, подібне до законодавства багатьох зарубіжних країн, особливо у сфері регламентації правовідносин між продавцем і споживачем при купівлі-продажу товарів, у тому числі щодо якості й безпеки товарів. Однак є й певні відмінності. Зарубіжне законодавство, як правило, засноване на загальному законі, що регламентує питання внутрішньої торгівлі, зокрема взаємовідносини органів влади і суб'єктів торговельної діяльності, визначення основних понять, основних принципів здійснення торговельної діяльності, встановлення єдиних вимог до учасників торговельного процесу, регулювання сучасних видів торгівлі (електронна торгівля, мережевий маркетинг) [3, с. 21].

До того ж, прогалиною українського торговельного законодавства є неврегульованість питань щодо організації взаємовідносин торговельних мереж і постачальників, визначення "порогу" домінування торговельної мережі на локальному ринку тощо. У державному регулюванні торгівлі найбільш важливим питанням вбачається регламентація, зведення правил і обмежень здійснення торговельної діяльності, що є необхідною умовою її впорядкування. Розробка системи правил економічної поведінки для всіх учасників процесу необхідна для надання суб'єктам торгівлі самостійності в підприємницькій діяльності. Удосконалення механізму державного регулювання торгівлі на рівні окремих суб'єктів передбачає перетворення структур керування, засноване на чіткому розмежуванні функцій державного регулювання торгівлі й безпосереднього оперативно-господарського управління, що передбачає розвиток самостійного господарювання і самоврядування підприємств різних форм власності.

Таким чином, з метою вдосконалення правового закріплення здійснення внутрішньої торгівлі в Україні доцільним є прийняття спеціального Закону «Про внутрішню торгівлю», що сприятиме упорядкуванню торговельної діяльності, забезпечить скоординовану діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, дозволить створити конкурентне середовище, залучити інвестиції у сферу внутрішньої торгівлі, підвищити рівень торговельного обслуговування населення та захисту споживачів.

1. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-е вид., переробл. і допов. Київ : Юридична думка, 2012. 1017 с.

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV: станом на 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 22.02.2023 р).

3. Височин І. Державне регулювання торговельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз. /Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2010. № 3. С. 11-23.

4. Анопій В. В. Сучасні проблеми та стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України. /Вісник ДонНУЕТ : наук. журн. Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. № 3/2. С.145-152.

Андрусишин Д. С.,
здобувач вищої освіти
бакалавр, спеціальність 072,
Інститут управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шевченко Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сучасна діяльність малих підприємств ускладнена не лише війною, яка триває понад один рік, а й іншими негативними факторами які зменшують: їхню дохідність, обсяги реалізованої продукції, прибутковість, а й деколи якість продукції. Сьогодні малі підприємства забезпечують наповнення необхідними товарами ті сегменти, які великі та середні підприємства пропускають. Вони характеризуються гнучкістю, швидкою доставкою, комунікацією з клієнтами та виробниками, фінансовими партнерами.

Проте сьогодні на малий бізнес впливає багато негативних чинників (внутрішніх та зовнішніх), які значно руйнують механізми розвитку на фінансовому ринку. До зовнішніх факторів слід віднести:

- війна в країні;
- постійні обстріли та знищення людей, інфраструктури;
- вплив кризи коронавірусу;
- низький рівень державної підтримки та розвитку малого підприємництва в Україні;
- дорога вартість залученого капіталу;
- значний податковий тиск на розвиток малих підприємств;
- монополізація зі сторони великих та середніх підприємств;
- присутність нездорової конкуренції, плагіату, копіювання серед малих підприємств;
- відсутність програм розвитку малого бізнесу;
- економічна криза;
- курс національної валюти до іноземних валют.

До внутрішніх факторів, що негативно впливають на розвиток малих підприємств, на нашу думку слід віднести:

- не надто високий рівень інноваційного розвитку;
- нестача власних та додаткових фінансових ресурсів;
- відсутність довготривалих цілей щодо розвитку підприємництва;
- високий рівень залежності від смаків, особистих вподобань, трендів клієнтів;

- часто відсутність підприємницького досвіду, знань, фінансової освіти у керівників (власників), підлеглих чи партнерів по бізнесу;
- використання сумнівних методів реклами, використання послуг недобросовісних блогерів чи smm-спеціалістів;
- використання неефективних інтернет платформ, чи місця для реалізації товарів, робіт, послуг.

Сьогодні найбільш негативним фактором, причиною, яка вплинула на закриття, банкрутство, перенесення підприємства з одного регіону в інший стала війна. Вторгнення Росії на територію України, постійні обстріли та знищення інфраструктури призвели до того, що більше 34 % всіх малих підприємств, які функціонували на території України змушені були закритися, або призупинити діяльність, виробництво чи реалізацію товарів, робіт, послуг.

1. Васильєва Д. В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. /Регулювання економіки. 2018. № 3. С. 188–196.

2. Стрілець В. Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 457 с.

Антошко Л. В.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Яцик М. Р.,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

КАДРОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Фактори зовнішнього середовища, зокрема війна, внесли корективи у діяльність українських підприємств. Ефективна діяльність підприємства неможлива без кадрового потенціалу, який є рушійною силою успіху підприємства та його ключовим фактором розвитку.

Сучасна кадрова політика – це продовження місії та стратегічних цілей організації, орієнтована на конкретні результати діяльності та перспективи розвитку підприємства. Сьогодні до кадрової політики сучасної фірми висуваються підвищені вимоги практичності, гнучкості та адаптивності до внутрішніх факторів (стиль керівництва організації, корпоративна культура, цілі та місія підприємства) та зовнішнього середовища (розвиток економіки країни та ринку праці, зміни законодавства, особливості здійснення діяльності в умовах кризи та інші) [1].

Мета кадрової політики організації – забезпечення балансу між економічною та соціальною ефективністю використання ресурсів персоналу, своєчасне забезпечення підрозділів компанії кваліфікованими співробітниками, створення умов для ефективного використання та розвитку потенціалу персоналу компанії, задоволення соціально-економічних сподівань та інтересів робітників [2].

Головним завданням кадрової політики є забезпечення врахування інтересів кожного працівника підприємства. Кадрова політика визначає цілі, що впливають на взаємини підприємства з зовнішнім середовищем, а також цілі, пов'язані зі ставленням підприємства до своїх працівників. Кадрова політика здійснюється стратегічними й оперативними системами управління [2].

Серед елементів кадрової політики треба назвати політику зайнятості, яка охоплює забезпечення високо кваліфікаційного персоналу, створення цікавих умов праці, забезпечення її безпеки, створення здатності для просування по службі з метою підвищення ступеня задоволення роботою; політика навчання, яка враховує формування відповідної бази навчання; можливість для підвищення кваліфікації та реалізації бажань до професійного зростання; політику оплати праці, що полягає в наданні достатньо високої заробітної плати, яка відповідала б досвіду, здібностям і ставленню працівника до своїх обов'язків, його трудовому внеску; політику успіху, яка створюється на забезпеченні широкого набору соціальних пільг і благ, створенні умов привабливих для працівника та взаємовигідних для них і для підприємства; політику трудових відносин, яка передбачає встановлення певних процедур для загрози виникнення трудового конфлікту[3].

В сучасних умовах ведення бізнесу кадрова політика підприємства повинна бути орієнтована на формування такої системи роботи з персоналом, що орієнтується на отримання не лише якості, а ще й соціального ефекту за умовами дотримання чинного законодавства, урядових рішень та нормативних актів.

1. Грицай А. М. Теоретико-методичні засади формування кадрової політики підприємства. / Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. № 1 (63). С. 148-155.

2. Готра В. В., Теличко Т. В. Напрями вдосконалення кадрової політики підприємства в сучасних умовах господарювання. / Науковий вісник Ужгородського університету. 2019. Випуск 1 (53). С. 86-90.

3. Дикань В. В., Гладух М. А. Формування кадрової політики як запоруки ефективної економічної безпеки підприємства. / Соціальна економіка. 2017. Випуск 54 (2).

4. Hobela V. Economy offshoring in the national economic security. / Scientific Horizons. 2020. №23(12). P. 109–120. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4167>.

5. Верескля М. Р., Михаліцька Н. Я., Михаліцький В. С. Адміністративний менеджмент: навч. посібник. Львів: ЛьвДВС, 2019. 245 с.

Бачинська В. В.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 071 факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Павленко Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ У ПОВОЄННИЙ ВІДБУДОВІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Внаслідок збройної агресії економіка України зазнала катастрофічних втрат трудових та матеріальних ресурсів. Для якнайшвидшого відновлення економічного потенціалу у повоєнний період потрібен чіткий план дій, який має бути складений заздалегідь. Оскільки Україна не має особистого досвіду повоєнного відновлення, варто дослідити приклад тих країн, яким вдалося у короткий термін не лише подолати розруху, а й вийти на якісно новий рівень економічного розвитку.

З цієї точки зору привертає увагу досвід Південної Кореї – держави, яка за 70 років, тобто протягом життя одного покоління, перетворила свою економіку із відсталого та зруйнованої війною на одну з найбільш розвинутих та інноваційних, збільшивши ВВП на душу населення з 67 дол. у 1953 р. до 34997 дол. у 2021 р., тобто у 522 рази [1; 2]. Очевидно, що досвід Південної Кореї не може бути прямо перенесений на український ґрунт, проте деякі уроки стратегії і тактики модернізації економіки можуть виявитися корисними.

Перше, що привертає увагу, стрімкий розвиток корейської економіки розпочався лише тоді, коли до влади в країні прийшли еліти, орієнтовані на захист національних інтересів. Вони змогли відстояти перед кредиторами та грантодавцями право країни самостійно обирати свій шлях, а також уникнути нав'язаної аграрно-сировинної орієнтації економіки. В результаті Південна Корея зробила ставку на розвиток індустрії і стратегічно виграла.

Другий важливий висновок з південнокорейського досвіду полягає в тому, що в умовах необхідності одночасного відновлення та модернізації економіки, а також браку інвестиційних ресурсів, не можна обійтися без провідної ролі держави у визначенні пріоритетів економічного розвитку. Ринкові сили переміщують капіталовкладення у галузі, що є найбільш прибутковими, проте не обов'язково важливими з точки зору стратегії розвитку. Визначати економічну стратегію та створювати стимули для її здійснення – справа державних органів, які мають керуватися у своєму виборі національними, а не приватними інтересами. Саме цей принцип

був реалізований у п'ятирічних планах розвитку, які були індикативними, а ті компанії, що зголошувалися брати участь у державних програмах, отримували різноманітні пільги. Потрібно зауважити, що навіть в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів держава була дуже розбірливою щодо іноземних інвестицій і залучала їх лише у разі відповідності визначеним пріоритетам економічного розвитку. До початку 80-х років, коли розпочалась поступова лібералізація економіки, розмір іноземних інвестицій не перевищував 2% [3].

Важливою особливістю економічної моделі Південної Кореї є її адаптивність. Це означає, що економічний курс змінювався відповідно до змін соціально-політичної ситуації, але залишався у руслі загальної стратегії. Кожний наступний п'ятирічний план передбачав поступове ускладнення структури економіки: від текстильної мануфактури й АПК до металургії, машинобудування та електроніки. Лібералізація економіки відбулася лише після того, як за допомогою протекціоністських заходів був створений конкурентоспроможний національний виробник.

Неоднозначною є оцінка експертами практики підтримки чеболів – аналога українських ФПГ. Проте повчальним є досвід їх приборкання шляхом заборони конгломератної концентрації бізнесу та перехресного фінансування збиткових підрозділів за рахунок прибуткових. Це дозволило, зменшивши економічну владу чеболів, підвищити їх ефективність за рахунок спеціалізації.

Заслуговує на увагу, що одним із пріоритетів розвитку уряд Південної Кореї визначив освіту. Велика кількість корейської молоді навчалася за кордоном. Значні кошти вкладалися у мережу навчальних закладів, що згодом забезпечило Південну Корею якісними кваліфікованими фахівцями, здатними до просування технологічного прогресу. Чималі інвестиції отримав сектор НД і ДКР. Внаслідок цього наприкінці 70-х років почався швидкий розвиток науково-технічної сфери та промисловості. Спеціальний консультаційний центр з питань залучення іноземних технологій аналізував всі технології, які Південна Корея планувала залучати з-за кордону. Згодом корейські компанії зобов'язали обмінятися імпортованими технологіями між собою. У 90-х роках була створена система підтримки технологічного виробництва і стартапів, почався розвиток наукових центрів, технопарків та інкубаторів.

Таким чином, досвід Південної Кореї свідчить, що завдяки концентрації ресурсів у декількох пріоритетних сферах, визначених з урахуванням національних інтересів, можливо досягнути успіху в модернізації економіки навіть за дуже несприятливих початкових умов.

1. *The Korean Economy – the Miracle on the Hangang River* [Електронний ресурс] / *Korea.net*. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.korea.net/AboutKorea/Economy/The-Miracle-on-The-Hangang>

2. *Korea, Rep. Data* [Електронний ресурс] / *World Bank*. – Режим доступу до ресурсу: <https://data.worldbank.org/country/korea-rep?view=chart>.

3. *Дмитренко О. Як відновити країну після руйнації: досвід Південної Кореї* [Електронний ресурс] // *Полтавська хвиля*. – Режим доступу до ресурсу: <https://poltavawave.com.ua/p/iak-vidnoviti-krayinu-pislia-ruinatsiyi-dosvid-pivdennoyi-koreyi-656933>.

Бразалук М.Ю.,

здобувач вищої освіти, магістр, спеціальність 081

Навчально-науковий інститут №1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пендюра М.М.,

к.ю.н., доцент,

завідувач кафедри теорії держави та права

Національної академії внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Останнім часом набули значного суспільного розголосу події, пов'язані з молодіжними субкультурами. Так, 27 лютого 2023 року в Україні вперше зафіксовані масові бійки неповнолітніх, які пов'язані з агресивною молодіжною субкультурою ПВК «Редан». Слід зазначити, що саме явище масових бійок серед неповнолітніх не нове, втім, створення мережі організаторів та поширення цієї субкультури на велику територію України викликає загрозу національній безпеці, певним чином дестабілізуючи ситуацію всередині країни, адже на думку правоохоронців, так звана ПВК «Редан» прийшла до нас із країни-агресорки росії [1].

Безумовно, боротьба з наслідками діяльності цієї субкультури вимагає чіткої координації в діях правоохоронних органів, втім, важливим аспектом у викоріненні так званої ПВК «Редан» є здійснення профілактичної діяльності органами та підрозділами Національної поліції серед неповнолітніх.

Слід зауважити, що вчиняючи масові бійки, представники агресивних молодіжних субкультур не лише вчиняють правопорушення проти громадського порядку, а й проти життя та здоров'я інших осіб, зокрема й неповнолітніх, які опинилися в момент масових бійок у тому ж місці.

Основною метою роботи є висвітлення важливості профілактики злочинності серед неповнолітніх підрозділами ювенальної превенції Національної поліції.

Згідно з положенням Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до покладених на поліцію завдань вона здійснює превентивну та профілактичну діяльність, яка спрямована на запобігання вчиненню правопорушень [2]. У той же час деліктність серед неповнолітніх попри свій відносно невеликий відсоток становить велику суспільну небезпеку, адже воно має негативний вплив на все суспільство в цілому. Чинниками, які спричиняють девіантну та деліквентну поведінку можуть бути: недостатнє піклування зі сторони батьків, конфлікти в сім'ї, у тому числі й домашнє насильство, погана організація дозвілля неповнолітнього, низька соціальна забезпеченість тощо [3, с. 109-110]. До цих факторів додалися також негативні фактори, спричинені війною. Внаслідок цього психіка дитини під дією сукупності негативних факторів зазнає негативних змін, і як наслідок, у неповнолітньої особи проявляється деструктивна поведінка.

Щоб запобігти цим негативним наслідкам, які можуть призвести як до адміністративних, так і до кримінальних правопорушень, підрозділами ювенальної превенції здійснюється ціла низка заходів загальної та індивідуальної профілактики. Органи Національної поліції у ході профілактичних заходів можуть співпрацювати з відповідними органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Отже, до загальних профілактичних заходів, які проводяться підрозділами ювенальної превенції належать:

- виявлення причин та умов, які спричиняють вчинення правопорушень неповнолітніми, вжиття необхідних організаційних і практичних заходів для їх усунення;
- проведення зустрічей з адміністрацією закладів освіти та представниками батьківських комітетів;
- проведення лекцій та практичних занять у закладах освіти, спрямованих на формування у неповнолітнього правосвідомої поведінки та навичок до здорового способу життя.

За необхідністю щодо конкретного неповнолітнього співробітниками підрозділів ювенальної превенції можуть проводитись також заходи індивідуальної профілактики. Це може бути ознайомлювальна, попереджувальна або виховна бесіда з неповнолітньою особою за місцем проживання, навчання, роботи, а також проведення таких бесід з батьками, законними представниками, членами сім'ї неповнолітнього; відвідування місця проживання неповнолітнього, сприяння вирішення соціальних проблем. На основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей неповнолітнього складається план заходів з індивідуальної профілактики [3, с. 113-114].

Таким чином, неповнолітнім потрібна увага не лише зі сторони батьків або законних представників, а й зі сторони правоохоронних органів, від якості роботи яких буде залежати загальна криміногенна обстановка в країні. Проведення профілактики протиправної поведінки має здійснюватися постійно та системно, що буде сприяти кращому вихованню дитини в дусі законослухняної поведінки, що значно зменшить зокрема і кількість деструктивних неформальних молодіжних структур і загалом вплив негативних стресових факторів, які активно поширюються та насаджуються зі сторони держави-агресорки.

1. Пікулина К. Субкультура ПВК «Редан» в Україні: хто вони такі і що робити батькам. Інформаційне агентство «Уніан». 2023 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/chvk-redan-v-ukraine-chto-eto-opisanie-gde-byli-draki-12162048.html>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції : навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Безпалової ; [О. І. Безпалова, Г. В. Джагунов, В. С. Макаренко та ін. ; передм. О. І. Безпалової] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 204с.

Василишин Д.Т.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Живко З.Б.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту ІУПБ
Львівського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ПОВЕДІНКОЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ЦІЛІ ТА ПРОЦЕС УДОСКОНАЛЕННЯ

Управління поведінкою персоналу на практиці є економічним процесом стосовно реалізації кадрової політики, реалізується як управлінський вплив на персонал і передбачає мотивацію, стимулювання, оцінку, пошук, відбір або розвиток персоналу. Ефективне управління поведінкою персоналу на підприємстві є передумовою вирішення низки проблем, зокрема підтримання високого рівня конкурентоспроможності на ринку, розширення ринкового сегменту, зростання розміру інвестицій, підвищення рівня прибутковості.

Управління поведінкою персоналу на підприємстві – «це управління поведінкою працівників, що залучені до певних виробничих і управлінських процесів в межах організації; при цьому дані процеси мають власний цикл, ритм, темп, структуру відносин, організаційні межі

та вимоги, а кожен член трудового колективу відіграє певну соціальну, організаційну роль, що, все разом створює середовище формування поведінки працівника» [1, с. 126]

Управління поведінкою персоналу на підприємстві відбувається у внутрішньому середовищі самої компанії і залежить в першу чергу від чинників внутрішнього середовища. Суттєвий вплив на поведінку персоналу компанії мають і чинники зовнішнього середовища, до яких віднесемо економічні, природно-географічні, політико-правові, демографічні, науково-технічні, екологічні, соціально-культурні та міжнародні чинники, а також постачальники, пацієнти, ринкові посередники, конкуренти, контактні аудиторії. До чинників внутрішнього середовища відносять ресурси фірми, нематеріальні активи, досвід і методи роботи, стиль роботи керівництва, розвиток організаційної корпоративної культури.

Управління поведінкою персоналу на підприємстві є безперервним процесом і потребує постійного удосконалення, цей процес повинен бути спрямований на формування цілісного і згуртованого колективу, що є надзвичайно важливо в сучасних ринкових умовах, коли всі процеси в компанії повинні бути спрямовані на досягнення поставлених поточних і стратегічних результатів, на підтримання і покращення рівня конкурентоспроможності підприємства. У процесі удосконалення управління поведінкою персоналу підприємство повинно поставити низку цілей, які необхідно досягти і які повинні вирішуватися в комплексі. До таких цілей відносять: формування почуття єдності, організованості та об'єднаності персоналу, комфортного середовища в колективі; підвищення продуктивності та якості праці персоналу; формування та підтримування командного духу; формування та розвиток групової та індивідуальної мотивації, самомотивації; зміцнення авторитету менеджменту, підвищення лояльності персоналу; психологічне розвантаження та підтримка членів колективу; розвиток співпраці, взаємодопомоги, здорової конкуренції; досягнення розуміння в межах робочого процесу [2, с. 305].

Разом з тим будь-яке управління повинно орієнтуватись на перспективу, в тому числі і управління поведінкою персоналу, яке повинно вибудовувати модель управління поведінкою персоналу, що буде працювати ефективно, забезпечуючи зростання іміджу компанії і високі конкурентні переваги.

Основними стратегічними завданнями управління поведінкою персоналу на підприємстві є: забезпечення розвитку трудового потенціалу, ефективного його використання; забезпечення формування ефективного мотиваційного механізму; забезпечення формування ефективного механізму управління конфліктами; забезпечення системи підвищення лояльності, згуртованості персоналу [3, с. 704].

Для досягнення поставлених стратегічних завдань, на наш погляд, необхідно забезпечити впровадження нового підходу до управління поведінкою персоналу шляхом удосконалення цього процесу. Алгоритм побудови нового підходу до управління поведінкою персоналу має поетапний характер і передбачає п'ять етапів, а саме: формування мети удосконалення управління поведінкою персоналу; аналіз фактичного стану управління поведінкою персоналу; розробка інструментів впливу на поведінку персоналу; запровадження сучасних методів розвитку персоналу; оцінювання ефективності нової системи управління поведінкою персоналу.

Для забезпечення поставлених цілей і високої ефективності управління поведінкою персоналу на підприємстві в сучасних умовах військового стану необхідно враховувати також як індивідуальні характеристики працівників та їхні інтереси, так і колективні інтереси. В цьому контексті важливим є також урахування досвіду розвинених ринкових країн в сфері управління персоналом.

1. Сазонова Т.О., Курченко А.Д., Заліпа Т.М. Особливості управління поведінкою персоналу в сучасних умовах. /Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 42. С. 125-129.

2. Романець І.В., Маркова С.В., Головань О.О. Актуальні проблеми формування командобудування як фактор ефективного управління бізнесом. /Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 3(14). С. 303-308.

3. Сазонова Т.О., Нагорна Ж.Ю., В'юницький Д.І. Організація праці менеджера в контексті управління поведінкою персоналу підприємства. /Економіка та суспільство. 2017. № 13. С. 702–706.

Васильєва С. М.,

*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки,*

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник С. І.,

*д.е.н., професор, завідувач кафедрою фінансів та обліку,
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОБ'ЄКТ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В управлінні українськими підприємствами домінує консервативний підхід, що полягає в реактивній реакції на зміни зовнішнього середовища із спробами адаптуватися шляхом обмеження окремих менш ефективних напрямів діяльності. Питання покращення ситуації за рахунок більш раціонального використання наявного ресурсного забезпечення залишається поза увагою, зокрема і через

відсутність теоретичних напрацювань. Така прогалина існує і стосовно питання активності суб'єктів безпеки відносно інвестиційного потенціалу як основи інвестиційної активності, а відтак й виживання підприємства.

Серед дослідників є група прихильників розуміння інвестиційного потенціалу як такого, що формується виключно за рахунок внутрішніх резервів. Так, М. Туріянська вбачає в інвестиційному потенціалі «...сукупність накопичених у результаті господарської діяльності власних ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій без порушення поточної роботи» [3, с. 45]. Фактично сьогодні основним джерелом інвестиційних ресурсів виступають внутрішні джерела, але вважаємо, що не можна ігнорувати можливість залучення інвесторів, зокрема іноземних, чи отримання пільгового кредиту під виробництво соціально-важливої продукції. Фактично протилежної позиції дотримується Т. Макух, адже йдеться про «...сукупність наявних матеріальних та нематеріальних, трудових та організаційно-управлінських ресурсів підприємства, що характеризують його спроможність прийняти й освоїти інвестиційні кошти» [2, с. 68]. Орієнтація виключно на формування умов для освоєння капіталовкладень є доволі обмеженою не лише з позиції фактичної інтенсивності залучення інвестицій в умовах українських підприємств, але й значного звуження інвестиційних інтересів. Зазначені відмінності знаходять узгодження в доволі широкому трактуванні авторства І. Бережної, згідно думки якої інвестиційний потенціал являє собою «...відповідно чином організовану динамічну сукупність інвестиційних ресурсів власне підприємства та залучених ззовні, що перебувають у його розпорядженні та можуть бути на певних умовах задіяні в інвестиційній діяльності задля досягнення стратегічних й тактичних цілей підприємства у майбутньому, враховуючи при цьому стан і характеристики макроекономічного середовища, в якому безпосередньо функціонує підприємство» [1, с. 255].

Як підсумок узгодження різних позицій вважаємо, що інвестиційний потенціал являє собою поєднання фінансових, майнових, кадрових та інформаційних власних та залучених ресурсів, застосування яких уможливорює досягнення цільових орієнтирів в інвестиційній діяльності підприємства.

Така позиція дозволяє конкретизувати завдання суб'єктів безпеки в процесі формування й розвитку інвестиційного потенціалу:

- відстеження змін в інвестиційному потенціалі із встановленням його відповідності стратегічним цілям розвитку підприємства, активності конкурентів та динаміці інвестиційного ринку;
- здійснення адаптаційних процедур стосовно складових інвестиційного потенціалу задля задоволення інвестиційних потреб за рахунок наявних інвестиційних можливостей;

- захист інвестиційного потенціалу від внутрішніх й зовнішніх загроз;
- виявлення нових інвестиційних можливостей в результаті зміни інвестиційного клімату;
- покращення ефективності використання інвестиційного потенціалу шляхом оцінювання його використання у розрізі інвестиційних проектів із перерозподілом інвестиційних ресурсів для більш раціонального їх застосування;
- відстеження структури інвестиційних ресурсів з метою зниження ризиків втрати фінансової стійкості;
- інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень, що пов'язані із управління інвестиційним потенціалом.

1. Бережна І.Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу. /Держава та регіони. 2010. № 6. С. 253–258.

2. Макух Т.О., Стечишин Т. О. Інвестиційний потенціал як фактор підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. /Фінанси України. 2009. № 9. С. 67–77.

3. Туріянська М.М. Інвестиційні джерела : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд., 2004. 317 с.

Винницька С.М.,
 здобувач вищої освіти,
 бакалавр, спеціальність 073
 Інституту управління, психології та безпеки
 Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Михаліцька Н.Я.,
 к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри менеджменту
 Львівського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ТА СТИМУЛЮВАННЯМ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна стала неабияким викликом для суб'єктів підприємницької діяльності. У перші місяці більшість підприємств взяли паузу, оскільки зіштовхнулися з невизначеністю, а їхні працівники опинилися на межі безробіття. Проте, потреба українців в товарах і послугах змусила бізнес продовжувати свою діяльність, сплачувати податки та піднімати обороноздатність країни.

Ефективний менеджмент вимірюється розумінням мотивів та потреб персоналу, а також правильного використання стимулів праці. Проблемою мотивації та стимулювання персоналу повинен займатися кожен менеджер, адже в управлінні підприємством для виконання місії, виконання цілей та завдань, підвищення продуктивності праці має бути створена заохочувальна системи мотивації персоналу, яка спроможна

стимулювати працівників до результативної діяльності. Реалізація стратегічних і тактичних управлінських рішень щодо виконання місії підприємства можлива лише за наявності мотиваційної політики та стимулу персоналу [1, с. 213].

Якщо розглядати мотивацію у широкому сенсі, то можна сказати, що мотивація - це система, яка узгоджує потреби та інтереси особистості з мотиваційною поведінкою персоналу і є спонукальним чинником працівників до цілеспрямованої продуктивної праці для досягнення місії підприємства. Мотивація та стимулювання продуктивності праці формуються під дією багатьох зовнішніх і внутрішніх, суб'єктивних і об'єктивних чинників, які впливають на процес праці під впливом стимулу. Зовнішня мотивація зумовлена бажанням людини отримати винагороду, похвалу, успіх, схвалення. Внутрішня мотивація пов'язані з відчуттям задоволення від процесу діяльності. Для досягнення певної мети працівника варто стимулювати шляхом заохочувальних заходів, які впливають на психіку людини, настрій, мотив та трансформує цей вплив на спонукання діяти з врахуванням своїх потреб.

Таким чином, мотивація – це процес підштовхування працівника до продуктивної праці для досягнення цілі, а стимулювання – це метод цілеспрямованого впливу на персонал зовнішніми важелями для задоволення особистих потреб з метою підвищення ефективності праці.

В сучасних умовах менеджери відчувають труднощі під час мотивації та стимулювання персоналу. Це пов'язано з тим, що працівники через постійні повітряні тривоги та небезпеку вибухів, відсутність світла та негативні новини не можуть швидко відновлюватись в умовах психологічного стресу та повноцінно виконувати професійні обов'язки. Відчуття страху та тиск обставин паралізує процес генерування результативних ідей та породжує потребу у підтримці з боку команди та менеджера [2, с. 239]. Від стилю керівництва та вміння у надскладних умовах мотивувати своїх підлеглих залежать ефективність роботи персоналу.

Для підвищення продуктивності праці персоналу необхідно забезпечити ефективну комунікацію, сприяти розвитку та креативності мислення працівників, дотримуватись доброчесних та неупереджених правил організації та регулювання діяльності підприємства, виплачувати справедливу винагороду за виконану роботу, згуртовувати колектив, підвищувати довіру до керівництва та зміцнювати безпеку підприємства.

1. Верескля М.Р., Михаліцька Н.Я. Система мотивації офісних працівників./Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference. La Rochelle, France 2020. 212-215 pp. URL: <https://isg-konf.com/uk/advancing-in-research-and-education-ua/>

2. Михаліцька Н.Я., Караїм О.О. Управління соціально-психологічним кліматом колективу в умовах воєнного стану. /Менеджмент і безпека в умовах війни: теоретичні та прикладні аспекти: матеріали-науково-практичної інтернет-

Вшивців А. О.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Гобела В. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

АТЕСТАЦІЯ ЯК ФОРМА ОЦІНКИ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з недоліків системи управління підприємством вважається плинність персоналу. Зазвичай, причинами плинності персоналу є низька заробітна плата та відсутність кар'єрного росту. Однак, зменшення плинності кадрів на підприємстві буде ефективним за однієї умови – кваліфікація працівників залишатиметься достатньо високою. Для цього необхідно періодично здійснювати оцінку персоналу. Однією із форм такої оцінки є атестація.

Атестація вважається одним з основних нововведень у систему управління персоналу фірми, так як завдяки атестації у співробітників виникає інтерес до праці, збільшується ефективність праці, поживляється обов'язок та чесність. А отже в управлінні фірми є ймовірність «відсіяти» некваліфікованих працівників. Переатестація повинна включати кілька кроків:

- підготовку пакета необхідних документів;
- проведення атестації;
- підведення підсумків атестації.

Атестаційна критика несе в собі ціль мотивування та вважається посиленням змін у поведінці співробітника підприємства. Ступінь проф. підготовки та компетенції повинен бути випробуваний за підтримки спеціально створених тестів, які включають в себе як питання, що відображають зміст роботи працівників, так і ті питання, які перевіряють рівні виховання, кмітливості, швидкості реакції, неординарності у мисленні.

Атестаційні цілі:

- виявити переваги і недоліки в діяннях співробітника;
- визначення кваліфікації, знань, фактичних умінь працівника та встановлення співвідношення їхнього у потребах займаної посади;
- виявлення видів застосування можливостей співробітника;

- стимулювання росту професійної компетенції співробітника;
- визначення напрямів підвищення кваліфікації, професійної підготовки працівника;
- винесення пропозицій по переміщенню кадрів, звільнення працівників із посад, переведення на більше чи менше кваліфіковану посаду.

Атестація на підприємстві повинна проводитись атестаційною комісією, котру наказом призначав б керівник підприємства. Комісія має мати такий склад: голова, секретар та члени комісії, котру повинні складати управлінці, а також спеціалісти. Також, необхідно скласти положення, щодо проведення атестацій, їх термінів та графіків, прийнятих керуючим складом організації та донести відомості працівникам не пізніше, аніж за один календарний місяць до початку атестації.

За підсумками атестації комісія повинна зробити висновок про працівника, його посаду та заробітну плату. Виходячи з оцінок, надаються поради про службовців:

- Чудово – може бути підвищений у посаді;
- Добре – залишиться на посаді або переведеться на подібну;
- Задовільно – знизити у посаді або відправити на перекваліфікацію;
- Незадовільно – підлягає звільненню.

В результаті здійсненого теоретичного аналізу здійснено структурну характеристику однієї із форм оцінки персоналу підприємства – атестації персоналу. Визначено її кроки та цілі, запропоновано склад атестаційної комісії.

1. Живко З. Б., Леськів Г. З., Гобела В. В. Виникнення та розвиток управлінсько-безпекового консультування. / Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали IV Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пулипенко К. А. Полтава: ПДАУ, 2022. С.38-44.

2. Напрями удосконалення механізму управління : веб-сайт. URL: <https://knowledge.allbest.ru/> (дата звернення: 24.02.2023).

3. Організаційні структури управління підприємствами, їх види і детальна характеристика : веб-сайт. URL: <https://pidruchniki.com/> (дата звернення: 24.02.2023).

4. Удосконалення системи управління промисловим підприємством : веб-сайт. URL: <http://ref-ok.com.ua/> (дата звернення: 24.02.2023)

5. Soma B., Hobela V., Huzenko I. The role of personnel planning in modern personnel management. /Norwegian Journal of development of International Science. 2021. Vol. 2. 74. Pp. 17 – 21. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4398>.

Ганущак У. І.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Копитко М.І.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ

Підхід, заснований на ресурсах, підкреслює, що майбутнє компанії залежить від рівня оптимального управління та підтримки основних компетенцій, які побудовані в основному за рахунок нематеріальних активів, таких як знання та навички (генеровані людським фактором), які, в свою чергу, перетворюються на фінансові результати. До популярних на даний момент методів планування та управління кар'єрою співробітників можна віднести: управління талантами, наставництво та коучинг.

Управління талантами (ТМ) входить до числа найважливіших світових трендів, які впливатимуть на політику розвитку людських ресурсів у найближчі роки. Ця тенденція також помітна у світі, що призводить до наголошення на необхідності створення спеціальних програм розвитку для працівників з найбільшим потенціалом. Управління талантами, поряд з управлінням продуктивністю та підтримкою балансу між роботою та особистим життям, вважається одним із трьох основних завдань стратегічного управління людськими ресурсами.

Людина, яка хоче розвивати свій талант, повинна бути наполегливою у своїх діях, відсутність дисципліни і старанності призведе до зникнення таланту. Такі особи з інтелектом вище середнього здатні до творчого мислення. Без відповідних якостей у них не було б мотивації знайти свій талант і водночас працювати над його розвитком.

Управління талантами це управління працівниками таким чином, щоб вони мали відчуття постійного професійного розвитку та самореалізації, а також якнайкраще використовували свої природні таланти та переваги на роботі. Управління талантами полягає в здатності розпізнавати сильні сторони кожного співробітника та здатності правильно співставляти зони відповідальності та передані завдання талантам окремих членів команди. Управління талантами означає постійну турботу про досягнення розвитку та бізнес-цілей кожного

співробітника. Суть управління талантами — це набір заходів, пов'язаних із надзвичайно талановитими людьми, які здійснюються з метою їх розвитку та ефективності, а також досягнення цілей організації. Увесь цей набір заходів можна розділити відповідно до організаційного циклу та погляду на організацію як відкриту систему на види діяльності, пов'язані з входом в організацію, переходом і виходом. Управління талантами «полягає в здатності розпізнавати сильні сторони кожного співробітника та здатності належним чином узгоджувати сфери відповідальності та завдання, передані стороннім виконавцям, до талантів окремих членів команди.

Метою Talent Management є залучення й утримання найкращих працівників. Це підтверджує дослідження, проведене Conference Board і House of Skills – 94% опитаних в групі HR-директорів стверджують, що процес управління талантами в найближчі роки набуватиме все більшого значення.

Управління талантами включає, серед іншого, процеси найму, планування кар'єри та наступності, управління компетенціями, а також розвиток працівників, управління продуктивністю та розробку систем заохочення. З точки зору визначення моделі ця концепція акцентує увагу на всебічному та довгостроковому розвитку працівника на всіх етапах його професійної кар'єри. На практиці це рідко реалізується у спосіб, зазначений у наведеному вище визначенні, оскільки нечасто людина працює на одному місці все життя, тому про її професійне просування вирішує більше ніж одна організація, а точніше, підрозділ, відповідальний за управління кар'єрою працівників.

Управління талантами — це відносно нова парадигма, спрямована на утримання та розвиток відповідних співробітників в організації. Організації, які застосовують цю концепцію, мають набагато більше шансів залучити кращих працівників на кожному рівні управління. Одним із безсумнівних завдань, що постають перед сучасними організаціями, є виявлення та подальший розвиток нового покоління талановитих співробітників. Управління талантами є особливо гнучкою концепцією, що вимагає її суворої адаптації до характеру функціонування даної організації. Таким чином, однією з детермінант її успіху є невикористання готових моделей поведінки інших компаній. Це пов'язано з тим, що, плануючи реалізацію цієї концепції на практиці, слід шукати відповіді на такі запитання: які дії слід вжити для виявлення та розвитку талантів, а також підготувати їх до виконання найважливіших завдань у організації, і які навички слід розвивати зараз і що буде потрібно організації, наприклад, через 5 років?

На необхідність ініціювання більш активних дій, спрямованих на допомогу в розвитку набутих талантів. Кандидатів слід постійно контролювати (не час від часу і в певні часові перспективи) і отримувати допомогу в управлінні їх кар'єрою. Ця допомога, ототожнена з

підтримкою, має сприяти розвитку кар'єри працівника. Вони повинні мати можливість проводити численні порівняння, перевіряти свої можливості та перевіряти, чи відповідають наявні та розвинені компетенції поточним і майбутнім потребам даної організації. Для таких кандидатів повинні бути створені спеціальні повні програми підготовки майбутніх лідерів. В управлінні талантами велика увага зосереджується, як уже згадувалося, на розвитку відповідних працівників, тобто тих, хто володіє певними ноу-хау та досвідом, володіє організаційною та бізнес-інтуїцією, інтегрується з цілями компанії, діє відповідно до її вимог, стратегії та свідомо створених ключових цінностей і компетенцій організації. Такий підхід дозволяє відокремити еліти працівників, які мають вирішальне значення для організації та беруть участь у найважливіших організаційних процесах.

Управління талантами позиціонується як стратегічний рівень управління, адже передбачає розроблення довгострокового плану розвитку здібностей та підвищення рівня компетентностей фахівців компанії (рис. 1).

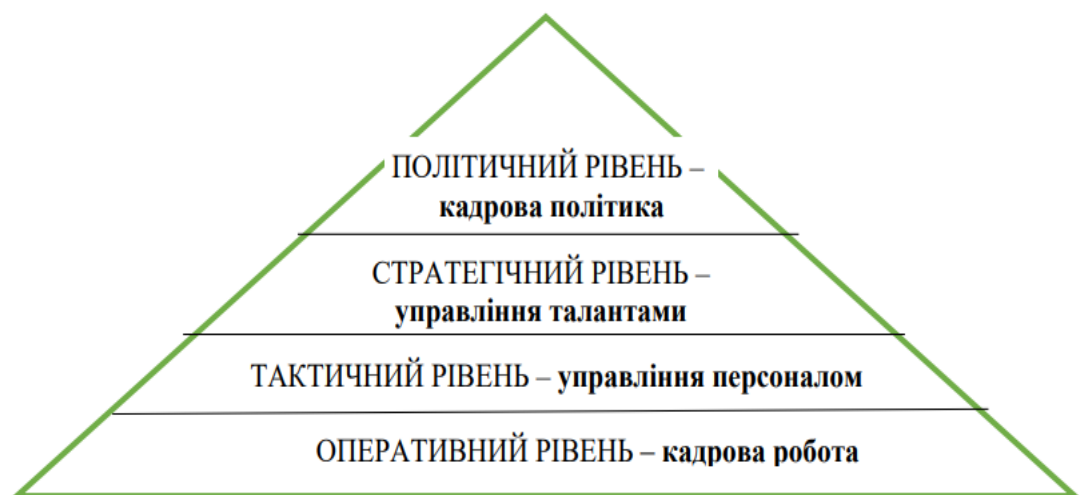

Рис. 1. Рівні управління персоналом підприємства
Джерело: авторська розробка на основі [1]

Управління талантами є важливою складовою системи менеджменту персоналу (рис. 2) і кожна компанія повинна комплексно його організувати.

Роботодавці, які хочуть, щоб їхні найкращі працівники були ще ефективнішими, повинні керувати ними за допомогою аналітичних інструментів, а не інтуїції.

Перелік аналітичних методів, які можна застосувати до управління персоналом [2, 3]:

1. Збір даних про людський капітал є частиною інтегрованої корпоративної бази даних індивідуальної ефективності та включає дані

для всієї компанії, такі як чисельність персоналу, використання випадкових працівників, плинність кадрів і наймання.

2. Аналіз кадрових даних, який використовується для збору та розподілу даних про персонал за підрозділами та функціональними підрозділами, дозволяє збирати інформацію про продуктивність окремих людей, наприклад, індивідуальні досягнення в основній сфері відповідальності з показниками HR-процесів, такими як вартість і час, і з результатами, які включають залученість працівників і плинність кадрів.

3. Аналіз інвестицій у людський капітал допомагає підприємству зрозуміти, які види діяльності мають найбільший вплив на результати його діяльності.

4. Прогнозування персоналу включає аналіз плинності кадрів, плани наступності та дані про бізнес-можливості. Вони призначені для виявлення потенційних прогалин або надмірностей у критично важливих можливостях задовго до їх виникнення.

5. Модель цінностей талановитого співробітника дає можливість відповісти на питання «Що спонукає співробітників залишатися в нашій компанії?». Використовуючи аналітичні методи, ви можете розрахувати, що найбільше цінують працівники компанії, а потім створити модель, яка покращить показники утримання персоналу

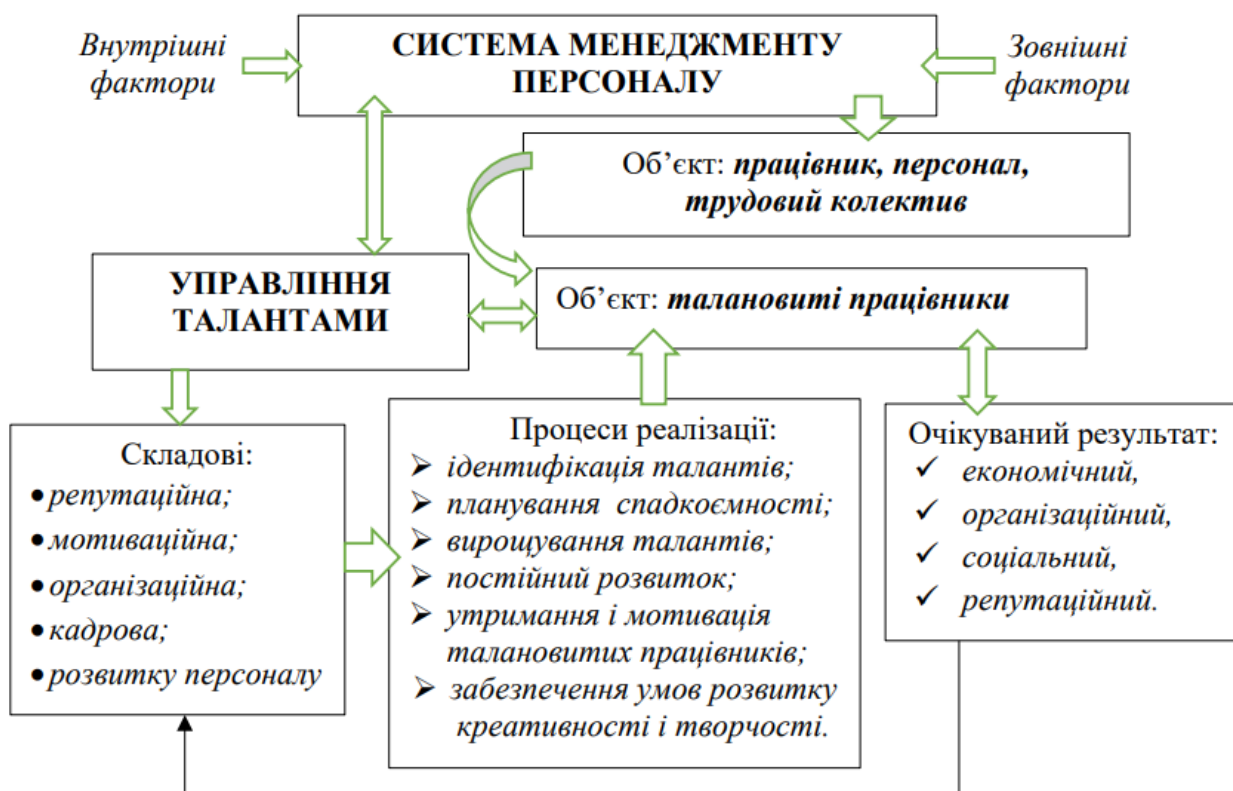

Рис. 2. Управління талантами в системі менеджменту персоналу в організації

Джерело: авторська розробка на основі [1]

Менторство та коучинг – це методи, які все частіше використовуються в польських організаціях, але іноді їх плутають і різниці між ними не помічають. У вузькому розумінні наставництво відноситься переважно до навчання на робочому місці, головним чином для нового працівника. Це стосується представлення обов'язків, їх правильного виконання, впровадження в життя компанії та ознайомлення з організаційною культурою.

1. Драган О.І., Пилипенко М.Л. *Розвиток управління талантами в системі менеджменту персоналу підприємства. Економіка та суспільство, 2021. Вип. 33.*

2. Копитко М. І., Блага Н. В. *Управління інноваціями та інвестиціями: навчальний посібник у схемах і таблицях. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 296 с*

3. *Управлінське та безпекове консультування: навчальний посібник у схемах і таблицях; укладачі: Копитко М. І., Живко З. Б., Франчук В. І., Бліхар В. С., Мельник С. І., за заг. ред. Копитко М. І. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 256 с.*

Гобела О. В.,
аспірант, спеціальність 073
Українська академія друкарства

Науковий керівник:

Гобела В. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОЦІНКА СТАНУ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Зі здобуттям незалежності Україна активізувала процеси інтеграції у світове економічне співтовариство. Протягом останнього десятиріччя наша держава робила наполегливі кроки в сторону євроінтеграції. Такі наміри вимагають вирішення низки проблем у сфері економіки та державних фінансів [3]. Йдеться про забезпечення боргової стійкості держави та стабілізації фінансового сектору, що є одними із ключових вимог ЄС. Однак, глобальна рецесія, пандемія корона вірусної хвороби, а тепер війна Російської Федерації проти України суттєво вплинули на інтенсивність фінансово-стабілізаційної політики України та її бюджетну безпеку.

В межах нашого дослідження обрали методичку, що базується на комплексному аналізі основних індикаторів бюджетної безпеки, що дозволить визначити основні загрози України [1; 2].

Здійснено розрахунок показників оцінки рівня бюджетної безпеки України за період 2017-2021 рр. (табл. 1)

Таблиця 1

Результати розрахунку основних показників бюджетної безпеки України за 2017-2021 рр.

№	Індикатор, одиниця виміру	Порогове значення	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	не менше - 2	-4.92	-2.27	-2.94	-1.60	-1.6
2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних коштів сектору загального державного управління, % до ВВП	не менше - 1	-0,23	-0,11	-0,13	-0,03	-0,21
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), %	не більше 30	28,7 4	32,7 9	32,8 1	34,0 8	33,2 6
4	Співвідношення загальних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	не більше 30	14,2 9	16,2 4	15,8 0	14,0 5	12,5 3
Бюджетна безпека			0,55 0	0,51 3	0,65 0	0,71 9	0,66 9

Розроблено на основі [4].

В результаті здійснених розрахунків можна стверджувати, що більшість показників мають критичне значення або задовільне значення протягом досліджуваного періоду, а меншість позитивне (табл. 2).

В результаті аналізу оцінено стан боргової та бюджетної безпеки держави. З розрахунків можна зробити висновок, що протягом останніх двох років критичне значення має тільки показник – рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду). Решта показників демонструють або задовільне або позитивне значення. Загалом показник бюджетної безпеки демонструє позитивну динаміку та зростаючий тренд.

Таблиця 2

**Значення основних показників бюджетної безпеки України
за 2017-2021 рр.**

№	Індикатор, одиниця виміру	2017	2018	2019	2020	2021
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	К	Н	Н	З	З
2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних коштів сектору загального державного управління, % до ВВП	З	П	З	П	З
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), %	П	Н	Н	К	К
4	Співвідношення загальних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	П	З	З	П	П

*К – критичне;

Н – небезпечне;

З – задовільне;

П – позитивне.

Розроблено на основі [4; 5].

Робимо висновок, що показник бюджетної безпеки України у довоєнний період не був загрозливим для фінансової безпеки держави, проте війна змінила фінансові реалії та внесла свої корективи.

1. Ericsson, N. R. *How biased are U.S. government forecasts of the federal debt?* / *International Journal of Forecasting*. 2017 33(2), 543– 559. <https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2016.09.001>

2. Hobela, V. (2020) *Economy offshoring in the national economic security*. /*Scientific Horizons*, 23(12), 109 – 120. [https://doi.org/10.48077/scihor.23\(12\).2020.109-120](https://doi.org/10.48077/scihor.23(12).2020.109-120)

3. Hobela, V., Podra, O., Batiuk, B., Levkiv, H., & Hynda, O. (2022). *The Ukrainian economy offshoring: estimation of factors' impact and developing measures to combat*. *Business: Theory and Practice*, 23(2), 347–356. <https://doi.org/10.3846/btp.2022.14509>

4. Міністерство фінансів України – веб-сайт. URL: <http://minfin.gov.ua>

5. *Правове регулювання фінансово-економічної безпеки України*. / Пилипишин Р., Ганущин С., Бек У., Михаліцька Н., Верескля М. // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 1. №42. С. 510–521. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4726>.

Грицан О. І.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Яцик М. Р.,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком повномасштабної військової агресії в Україні більшість підприємств зіштовхнулися з викликами: частина підприємств були змушені припинити свою діяльність, інша частина – вносити кардинальні зміни в управління, а особливо персоналом.

Управління персоналом – це комплексна система, яка включає різні напрями, форми і види організаційної взаємодії з працівниками підприємства для забезпечення необхідної кількості кваліфікованих працівників, які повинні бути вмотивовані виконувати необхідні виробничі функції та забезпечувати необхідну виробничу поведінку. Основна суть управління персоналом полягає у тому, щоб ставитися до працівників, як до цінного ресурсу підприємства [1].

Управління персоналом здійснюється за допомогою різних методів, які впливають на працівників, для досягнення певних цілей управління, необхідних для загальної роботи підприємства [1].

Основою адміністративних методів управління є використання владної та регуляторної підтримки для найму працівників. Адміністративний метод реалізується у вигляді команд, наказів, інструкцій і фокусується на мотивації поведінки людини, таких як почуття відповідальності, усвідомлення дотримання трудової дисципліни та бажання працювати в певному підприємстві [1].

Економічні методи включають усі методи забезпечення істотного стимулювання працівників. Основні економічні методи – це заробітна плата та розподіл прибутку, система, яка винагороджує якість роботи та її ефективність, та система штрафів у вигляді відрахувань та пені. До цієї ж групи належать певні елементи соціального забезпечення – витрати на харчування, витрати на проїзд, медичне страхування. Застосування економічних методів засноване на їх віддачі [1].

Соціально-психологічний метод (базуються на законах психології та соціології) є одним з найважливіших результатів використання психологічних методів та мінімізації особистих конфліктів. Крім того, вони можуть допомогти керувати кар'єрою кожного працівника, тим самим формуючи корпоративну культуру, засновану на іміджі ідеального

працівника. Вони можуть допомогти визначити позицію кожного працівника в колективі, визначити неформальних лідерів та вирішити виробничі конфлікти [1].

Варто врахувати зміни та використовувати сучасні методи управління персоналом, які б відповідали сьогоднішнім реаліям [2]:

- автоматизація спілкування з кандидатом (чат-боти, відео-інтерв'ю тощо). Зі збільшенням використання технологій та тенденцій автоматизації процесів управління персоналом офісу використовуються інноваційні способи спілкування (Zoom, Skype, Cisco Webexs тощо);
- автоматизація звітності (дашборди, бенчмарки тощо). Цей метод став дуже популярним у цифрову епоху і має ряд переваг, таких як: простота, наочність, підзвітність, порівняння;
- автоматизації пошуку кандидатів (системи пошуку/оцінки для ретрансляції кандидатів на сайтах вакансій, соціальних мережах тощо). Оскільки штучний інтелект демонструє значні покращення, його використовували для підготовки профільних кандидатів у таких компаніях, як Amazon, Google, IBM

1. Глуценко Л., Пілявоз Т., Коваль Н. *Управління персоналом у сучасній структурі управління підприємством. /Економіка та суспільство. 2022. №35. URL:https://fim.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/17e7f9bc-a9c4-4651.*

2. Смолинець І. Б., Левків Г. Я. *Управління персоналом в умовах діджиталізації. /Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2021. №101. С. 94-100. URL: https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/18319.*

3. Копитко М.І., Верескля М.Р., Михаліцька Н.Я. *Організація ділових комунікацій менеджера у професійній діяльності. /The XVIII International Science Conference «Research and development results», April 06 – 09, 2021, Athens, Greece. Pp. 80–82. URL: https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/04/XVIII-ConferenceApril-06-09-2021-book.pdf.*

4. Гобела В. В., Живко З. Б., Леськів Г. З., Мельник С. І. *Управління кризовими ситуаціями: Львів: ЛДУВС. 2022. 228 с. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4772.*

Дашковська А.В.,
здобувач кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

РНБО УКРАЇНИ ЯК ОРГАН КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

За роки війни з державою-агресором стало зрозуміло, що її головною стратегічною метою є знищення України як суверенної держави, а військові дії ведуться як на землі, в повітрі, у морі, так і в інформаційному

та кібернетичному просторі. В сучасних умовах воєнного протистояння державі-агресору, особливо після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, безпека й оборона Української держави, їх ефективне та цілковите забезпечення стали не просто вкрай важливими, нагальними, як і були насправді, а, власне, фактичною умовою самого існування України й українського народу, нашої національної ідентичності, української правової філософії свободи й, урешті, відправною чи навіть вирішальною точкою зупинення поглинання неправом національного та міжнародне права в цілому. Україна здобуває перемогу по всіх фронтах. Ненависть українців до загарбника є всенародною, а будь-які проросійські елементи начисто відторгаються суспільством. Самовіддане протистояння українського суспільства державі-агресору, в тому числі її інформаційним загрозам є одним із важливих елементів на шляху до перемоги.

Серед суб'єктів забезпечення національної безпеки України першим є Президент України. Статтею 106 Конституції України визначено, що глава держави забезпечує державну незалежність і національну безпеку (п. 16); на нього покладено обов'язки Верховного головнокомандувача Збройних сил України (п. 17); очолює РНБО України (п. 18); може вносити до Верховної ради України подання з приводу оголошення стану війни (п. 19). Причому п.19 ст. 106 зазнав редакційних змін 2014 року, коли розпочалося фактично російське вторгнення в Україну. І, нарешті, п. 20 цієї статті надає главі держави повноваження щодо оголошення мобілізації (часткової або загальної), запровадження воєнного стану в разі загрози нападу на державу, захоплення території, при небезпеці незалежності держави Україна [1].

Інформаційна безпека посідає одне з провідних позицій в системі національної безпеки України. Рада національної безпеки і оборони України (надалі – РНБО) як суб'єкт забезпечення національної безпеки з початку повномасштабного збройного вторгнення рф довела свою спроможність не лише витримати натиск з боку агресора але й всебічно протистояти йому [2].

РНБО України переймається ключовими питаннями національної безпеки й оборони держави. Також слід наголосити, що одним з пріоритетних завдань Ради національної безпеки і оборони України є захист національного інформаційного середовища та забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері, особливо в умовах воєнного стану. Світ поглинається інформаційним середовищем, від недовготривалого перебування користувачів в мережі Інтернет, так і постійного, особливо в режимі онлайн.

РНБО України як орган координації діяльності щодо забезпечення державної безпеки та оборони країни при Президентові України в цих умовах – умовах воєнного стану та мобілізації населення, коли зросла роль Президента України як головнокомандувача Збройних сил України як загальної та провідної об'єднувальної сили нації, як державного креатора, який повинен ухвалювати найбільш ефективні та почасти неочікувані й не бували раніше ургентні політико-правові й економічні рішення, набуває особливого значення. Суспільні очікування та вимоги до нього зростають і поготів.

Отже, РНБО України має не тільки здійснювати «мозковий штурм» та підтягнення, задіяння всіх наявних резервів за складовими гілками та розгалуженнями влади, але й оперативно, залежно від швидкої зміни політико-економічних та інших обставин як у середині держави, так і з боку наших союзників-держав, усіх інших держав світу й, найголовніше, держави-агресора РФ, найбільш адекватно реагувати на ці виклики та запити, формувати нові підходи, неочікувані воєнним противником рішення, в т. ч. щодо розширення комплексів сил і засобів сучасного реагування, зміни правових і політичних позицій у межах міжнародного права, акумулювати нові, раніше не відомі стратегіями та максимально результативно координувати та контролювати діяльність органів виконавчої влади, особливо в оборонній галузі та й у сфері національної безпеки. Зрозуміло, це аж ніяк не прості питання, і вони тим складніші, чим масштабнішою стає агресія ворога, чим більш витонченими за своєю злочинною зухвалістю стають його дії на всіх фронтах, а так само й на інформаційному.

Важливого значення для реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони набуває РНБО, не лише як координаційний орган з питань національної безпеки і оборони держави, а й орган, який приймає важливі рішення для держави, в тому числі в інформаційній сфері з подальшим затвердженням Президентом України. На сьогодні, саме рішення РНБО є особливо важливими у зв'язку з їх своєчасним виявленням, оперативним реагуванням на запобігання й нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам та національній безпеці України шляхом застосування заборонних та обмежувальних заходів (санкцій).

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 04.03.2023).

2. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. №183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.03.2023).

Д'яченко К.А.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 071
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Нікітіна І.П.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Народ України від давніх-давен завжди вважав безпеку країни однією з найважливіших складових національної держави. У зв'язку з тим, що суспільство змінюється, з'являються нові загрози та виклики, що потребують постійного аналізу і підходу до створення системи національної безпеки.

Соціально-економічна складова національної безпеки - це важливий елемент, який відіграє значну роль в забезпеченні безпеки України. Зараз ця складова стає все більш актуальною, оскільки в умовах економічної нестабільності та соціальної напруги державі необхідно забезпечити ефективний розвиток національної економіки, соціальний захист громадян та забезпечення їхнього добробуту.

Національна економіка є однією з ключових складових соціально-економічної складової національної безпеки. Забезпечення стійкого економічного розвитку є важливим чинником створення сприятливих умов для забезпечення безпеки країни в цілому. У зв'язку з цим, держава повинна зосередитися на розвитку ефективної національної економіки, яка буде сприяти розвитку країни та забезпеченню економічної безпеки. Однією з важливих складових ефективної національної економіки є розвиток малого та середнього бізнесу. Малий та середній бізнес є джерелом створення нових робочих місць та розвитку інноваційних технологій, що сприяє збільшенню економічного потенціалу країни.

Соціально-економічна складова національної безпеки України є дуже важливою для стабільності і безпеки країни в цілому. Вона включає в себе розвиток національної економіки, соціальний захист громадян та забезпечення їхнього добробуту.

Національна економіка є однією з ключових складових соціально-економічної складової національної безпеки. Забезпечення стійкого економічного розвитку є важливим чинником створення сприятливих умов для забезпечення безпеки країни в цілому. Тому держава повинна зосередитися на розвитку ефективної національної економіки, яка буде сприяти розвитку країни та забезпеченню економічної безпеки.

Розвиток малого та середнього бізнесу є однією з важливих складових ефективної національної економіки. Малий та середній бізнес є джерелом створення нових робочих місць та розвитку інноваційних технологій, що сприяє збільшенню економічного потенціалу країни. Такий розвиток економіки в Україні може забезпечити сталість і стійкість держави в умовах глобалізації та змін у світовому економічному порядку.

Соціальний захист громадян також є важливою складовою національної безпеки. Це включає в себе доступ до освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Якщо громадяни мають доступ до якісної освіти та медичної допомоги, вони можуть бути більш продуктивними та здоровішими. Такий соціальний захист громадян є важливим для забезпечення стійкості суспільства та підвищення якості життя населення.

Одним з основних елементів соціального захисту є соціальне забезпечення. Україна має різні види соціального забезпечення, які допомагають громадянам, які опинилися в складному життєвому становищі, отримати необхідну допомогу та підтримку. Це може включати матеріальну допомогу, медичну та психологічну підтримку, житло та інші види допомоги. Таке соціальне забезпечення є важливим для забезпечення стабільності та сприяє формуванню сильної та єдиної нації. Добробут населення є ще однією важливою складовою соціально-економічної складової національної безпеки. Забезпечення високого рівня життя та добробуту громадян сприяє створенню стійкого та стабільного суспільства. Важливим елементом є забезпечення доступу до достатнього рівня зарплати, яка дозволяє людям забезпечити себе та свої родини необхідним. Також важливим елементом є доступ до житла, транспорту та інших життєвих потреб. Забезпечення соціальної та економічної безпеки має важливе значення для забезпечення національної безпеки в цілому. Незважаючи на це, в Україні існують проблеми, які зменшують ефективність соціально-економічної складової національної безпеки.

Однією з основних проблем є корупція, яка може вплинути на розвиток економіки та соціальний захист населення. Корупційні схеми знижують ефективність роботи державних установ та підприємств, що призводить до зменшення обсягів виробництва та збільшення вартості товарів та послуг, що погіршує стан життя населення та забезпечення його потреб.

Іншою проблемою є недостатня розвиненість економіки та нерівномірний розподіл багатства в країні. Це призводить до збільшення відстані між бідними та багатими верствами населення, зниження рівня життя малозабезпечених громадян та обмеження їх можливостей.

Ще однією проблемою є нерозвиненість інфраструктури, зокрема, доріг, мереж транспорту та зв'язку, що ускладнює розвиток економіки та

знижує конкурентоспроможність України на міжнародному ринку. Також це ускладнює доступ до освіти, медичних та інших соціальних послуг.

Для розв'язання цих проблем необхідно вжити ряд заходів. Наприклад, для боротьби з корупцією необхідно змінити законодавство, забезпечити незалежність судів та правоохоронних органів, проводити антикорупційну роботу на всіх рівнях влади та суспільства. Для забезпечення розвитку економіки та підвищення рівня життя населення необхідно розвивати виробництво та промисловість, залучати інвестиції, підтримувати малі та середні підприємства, створювати нові робочі місця, зменшувати бар'єри для підприємництва та забезпечувати доступ до фінансових ресурсів.

1. Владико О. Соціальна напруженість і готовність до соціального протесту // Українське суспільство 1994–2004. Моніторинг соціальних змін / За ред. В.Ворони, М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – 705с.

2. Богиня Д.П., Куликов Г.Т., Шамота В.М., Лісогор Л.С., Долгова Л.І. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати / НАН України. Інститут економіки. – К., 2001. – 300с

3. Закон України „Про основи національної безпеки України” Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – N 39, ст.351.

4. Давидюк О.О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системних показників. – <http://www.cpsr.org.ua>.

5. Лібанова Е.М. Перспективи трансформації соціальної сфери України. / Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1–2.

6. Мазник Л. В. Економічний ризик та методи його вимірювання: конспект лекцій / Л. В. Мазник, Н. С. Скопенко, І. В. Федулова. – К.: НУХТ, 2007. – 74 с.

7. Дьомкіна О. В. Оцінювання ризиків інвестування у розвиток персоналу підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Дьомкіна О. В.; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2016. – 20 с.

Євладенко В.С.,
здобувач вищої освіти, бакалавр,
спеціальність 073 економічного факультету
Центральноукраїнського національного технічного університету
Науковий керівник:
Немченко Т.А.,
к.е.н., ст. викладач кафедри економіки, менеджменту
та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного технічного університету

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розвиток цифрової економіки став актуальною темою не тільки для України, але й для всього світу. Він змінює традиційний підхід до економіки і суттєво впливає на соціальні та економічні процеси. Зокрема, цифрові технології на сьогодні відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки держави, як фінансово-економічної, екологічної, кадрової та

силової. Сьогоднішні реалії яскраво вказують на необхідність формування в Україні потужної системи інформаційної безпеки, атаки на яку набувають посилення у зв'язку із військовою агресією.

Відповідно, розвиток цифрової економіки не лише відіграє роль покращення економічної продуктивності та якості життя за допомогою використання інформаційних технологій, а й набуває ваги як одного з найважливіших завдань, пов'язаних із забезпеченням стійкого економічного зростання та конкурентоспроможності країни із посиленням безпекоорієнтованого вектору. У цьому контексті важливо проаналізувати сутність, ознаки та особливості цифрової економіки, а також переваги та труднощі розвитку цього напрямку в Україні.

Так, Пуцентейло, П.Р., Гуменюк, О.О. вважають, що цифрова економіка – це комунікаційне середовище економічної діяльності в мережі Інтернет, результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в сфері інформації, комунікації і нанотехнологій. Цифрова економіка заснована на широкому і масовому використанні автоматичних систем, приладів і обладнання з використанням обчислювально-керуючих блоків і пристроїв, здатних функціонувати без участі людини [1].

Можемо стверджувати, що Україна твердо стала на поступ цифровізації. Зокрема, за рахунок уведення застосунку «Дія» Україна стала першою країною у світі, в якій цифровий паспорт має таку ж силу, що й паперовий чи пластиковий аналог. Ми четверті в Європі, хто має цифрові водійські права. Сюди ж можна додати послугу реєстрації ФОП та ТОВ, «Підтримку, яка відіграє ключову роль у забезпеченні виплатами ВПО з моменту повномасштабного вторгнення. Через Дію також можна подати заяву про пошкоджене майно, також запущено програму доступного кредитування «Оселя» [2]. Приклад Дії для себе обрали деякі європейські країни.

Україна має потужні резерви розвитку в напрямі діджиталізації, хоча, темпи цифровізації дещо поступаються передовим країнам світу. Передусім варто відмітити, що в Україні спостерігається стійка тенденція до зростання кількості підприємств, які мають доступ до мережі Інтернет: від 43303 підприємств у 2018 р. до 44508 у 2021 р. [3]. Із початком повномасштабної війни у країні у 2022 р. ці процеси у низці галузей національного господарства почали сповільнюватись через колосальні збитки і втрати, що зазнає вітчизняний бізнес. Однак, технологічна затримка, якби сумнівно це не звучало, може виступити економічним козирем. Складна геополітична ситуація і, як наслідок, ослаблена економіка вимагає масштабних кроків – діджиталізація може стати причиною економічного стрибка, а розвиток військово-промислового комплексу, який на сьогодні вимагає інноваційних рішень зумовить нарощення рівня захисту України в усіх напрямках.

Маємо зауважити і на ризики, які стоять на шляху становлення в Україні цифрової економіки та формування системи безпеки. Зокрема, сюди варто віднести кризові явища в економіці, зумовлені військовим вторгненням, ще досить низький рівень розвитку відповідної інфраструктури (позиції України в світі за показниками якості Інтернет-з'єднання: 114 місце за якістю мобільного інтернету та 45 – за якістю широкопasmового інтернету), недостатній рівень оволодіння громадянами цифровими навичками, територіальну цифрову нерівність, незначну частку інновацій у цифрову економіку, тощо [4].

Відповідно, підсумовуючи вищесказане, зауважимо, що цифрова трансформація стала однією з найбільш актуальних тем в сучасному світі та з позицій низки вчених виступає ключовим фактором у нарощенні безпекового фактору. Перспективні напрями зміцнення цифровізації України полягають у розвитку інфраструктури, зокрема мережі Інтернет та телекомунікацій, наявного людського потенціалу за рахунок залучення інвестицій в освіту та розвитку технічних спеціальностей, а також підтримки інноваційного середовища, для чого варто залучати інноваційні стартапи та підприємства, що використовують новітні технології.

1. Пуцентейло, П.Р., Гуменюк, О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. /Інноваційна економіка. 2018. № 5-6 (75). С. 131-143. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/32028>

2. "Дії 3 роки. Як Україна отримала місце у світовій історії цифровізації?" URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/14/697034/>

3. Котелевець, Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні./Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. № 5, 2022. URL: [doi:10.54929/2786-5738-2022-5-03-01](https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01)

4. Жекало, Г. І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. /Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 26 Ч. 1. С. 56-60.

Євтушок О.О.,

здобувач вищої освіти, магістр, спеціальність 081

Навчально-науковий інститут №1

Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пендюра М.М.,

к.ю.н., доцент, завідувач кафедри теорії держави та права

Національної академії внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія російської федерації на території України внесла масштабні корективи не лише в життя кожного громадянина, а й в економічне, соціальне та політико-правове становище держави.

Особливо це пов'язано з введенням воєнного стану на всій території України, що регламентується Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (далі – ЗУ № 389-VIII) та Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX [1; 2].

Україна наразі перебуває на стрімкому шляху економічних, політико-правових та соціальних трансформацій. В умовах війни необхідним є спрямування вектора на розвиток економічного сектору та його обґрунтований аналіз. Серед головних викликів сьогодення для економічної безпеки України є: сталі інфляційні процеси, дефіцит державного бюджету та державного боргу, національна валюта, стан та соціальний захист населення, що залежить від демографічних показників, рівня зайнятості і безробіття, відтік фінансового і людського капіталу.

Питання економічної безпеки держави в умовах воєнного стану перебувала і перебуває у фокусі уваги багатьох науковців, таких як С. В. Козловський, Н. Ю. Кантор, А. І. Денисов, М. М. Дунін, та інші. Однак безсумнівно сучасні реалії потребують кардинально нових підходів в аспекті формування, вдосконалення та розвитку економічної безпеки України.

Метою даної статті є теоретичне дослідження правової площини економічної безпеки України в період дії воєнного стану, поняття та змісту даного юридичного поняття.

11 серпня 2021 року Урядом було ухвалено та затверджено Указом Президента України «Стратегію економічної безпеки на період до 2025 року», яка визначає те, що державна політика у даній сфері має взаємопов'язані напрямки, а саме напрям розвитку та безпековий напрям, досягнення яких тісно пов'язано з об'єктивним аналізом стану економіки країни, загроз у чітко-визначених сферах, що цілісно складають економічну безпеку та з питаннями по їх вирішенню [3]. Зрозуміло, що пріоритетною безпековою складовою під час збройної агресії є життєдіяльність людини.

Економічна безпека України – це категорія, яка характеризує спроможність національної економіки до комплексного самовідтворення, з метою подолання та запобігання дестабілізуючого впливу різних внутрішніх та зовнішніх факторів, а також гарантування конкурентноспроможності національної економіки у світовій господарській та політико-правовій системі.

Неможливо заперечити, що війна порушила стабільні економічні зв'язки, суттєво погіршила матеріальний стан виробництва і визначила безліч загроз економічного розвитку. Критичний вплив на життя людини мають фактори, передбачені Законом України № 389-VIII: трудова повинність для працездатних осіб, що не задіяні в оборонній сфері, що суттєво знижує кількість трудових ресурсів; примусове відчуження

майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави; регулювання у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації; встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини; вилучати у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини та інші [1]. Додатково потрібно враховувати руйнування виробничих масивів та житла, труднощі ведення бізнесу у всіх галузях виробництва, міграцію населення, зменшення товарообігу, нестабільний стан банківської системи та грошово-кредитного обігу та інші.

Отже, зважаючи на наявні щоденні загрози національної економіки України та обмеження прав людини в період дії воєнного стану, та які мають серйозний вплив на майбутній економічний розвиток держави в цілому, необхідно розглядати економічну безпеку з різних позицій, а саме організаційної, функціональної та інституційної складової. Також рекомендовано звертати увагу на тенденції розвитку інших країн в секторі економіки та безпеки, діяти відповідно до чинних вітчизняних та ратифікованих міжнародних законів, а також зважати на пріоритет економічної безпеки особистості.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 05.02.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

3. Про стратегію економічної безпеки на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>.

Єлаєв Ю.Л.,
викладач кафедри організації досудового
розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ

НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ НЕЗАКОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ, ПРОВЕДЕННЯ АЗАРТНИХ ІГОР, ЯК ФАКТОРУ (ДЕТЕРМІНАНТИ) ЗЛОЧИННОСТІ

Юридичний режим здійснення на території України законної господарської діяльності в сфері азартних ігор регламентовано,

передусім, приписами Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» [1]. Проте, будь-яке здійснення на території України господарської діяльності в сфері азартних ігор без дотримання вимог вказаного Закону України [1] є протиправним і має правовим наслідком юридичну відповідальність, зокрема, кримінальну відповідальність. Одночасно з цим, вищеназване наукове дослідження ґрунтується на доктринальному принципі згідно якого: «специфіка кримінологічного пізнання» [2, с. 358] полягає, зокрема, в тому що воно «інтегрує взаємозалежні чинники, які впливають на особу, внаслідок чого дістаємо можливість виявляти взаємозв'язки та взаємообумовленість певних факторів та чинників» [2, с. 358]. Вищевказану наукову тезу сформулював юрист-кримінолог Д.Г. Маханьков.

Так, нормами статті 203-2 Кримінального Кодексу України [3] (далі за текстом – КК України) передбачена кримінальна відповідальність за скоєння такого кримінального правопорушення, як незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор. Водночас, необхідно зауважити, що приписами статті 203-2 КК України [3], встановлена кримінальна відповідальність також і за скоєння іншого кримінального правопорушення, а саме: незаконна діяльність з організації або проведення лотерей (дослідження суспільної небезпеки вказаного злочину буде предметом іншого окремого наукового дослідження). Так, за ознакою ступеня тяжкості (суспільної небезпечності) незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор є особливо тяжким злочином (частина 6 статті 12 КК України [3]). Також, вищевказаний злочин вчиняється за наявності вини у формі умислу (статті 23, 24 КК України [3]). Крім того, за особливостями юридичної конструкції складу кримінального правопорушення, вищевказаний злочин є злочином з формальним складом (який є закінченим злочином з моменту вчинення злочинного діяння у виді дії). Виходячи, із вищевикладеного вбачається, що дане кримінальне правопорушення є злочином, який має підвищену суспільну небезпеку. Як приклад азартних ігор, що можуть незаконно організовуватись або проводитись можливо навести такі азартні ігри, як: нарди, покер, бридж, карибський покер (оазис покер), блек-джек, тощо. Предметом цих незаконних азартних ігор є ставки у виді грошових коштів. Разом з цим, окрім кримінально-правового визначення суспільної небезпечності вказаного злочину, в цього делікту наявне і кримінологічне розуміння його суспільної небезпечності, яке обумовлено (детерміновано) тим, що скоєнням цього злочину створюються умови для вчинення ряду інших кримінальних правопорушень.

Юридична сутність вищеназваної детермінації (обумовленості) злочинності полягає у наступному. По-перше, для участі в незаконних азартних іграх гравцю (фізичній особі, яка приймає участь в незаконній

азартній грі) необхідна велика кількість грошових коштів, передусім, для здійснення грошових ставок в незаконній азартній грі. Внаслідок чого, у випадку, якщо такий гравець тривалий період часу приймає участь в незаконних в азартних іграх у нього об'єктивно вичерпаються будь-які власні (особисті) заощадження. Таким чином, за наявності певних життєвих обставин (зокрема, втрата роботи), така особа, з великою імовірністю буде скоювати кримінальні правопорушення проти власності (зокрема, крадіжки, грабежі, розбої, шахрайство). По-друге, та обставина, що гравець у незаконні азартні ігри може програти особливо великі грошові кошти організаторам та виконавцям незаконних азартних ігор, може викликати у такого гравця намір та бажання вчинити злочини проти вказаних організаторів та виконавців. Передусім, злочини проти здоров'я особи (в тому числі, умисне тяжке тілесне ушкодження). По-третє, незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор є злочинною діяльністю до якої, як правило, залучено значну кількість суб'єктів кримінального правопорушення (не менше трьох осіб). Внаслідок чого, вбачається, що вищевказаний особливо тяжкий злочин може вчинятися в таких найбільш суспільно небезпечних формах співучасті, як організована група, злочинна організація (частини 3 і 4 статті 28 КК України [3]). При цьому, вищеназвані стійкі злочинні об'єднання, завжди вчиняють злочини, наприклад, вимагання щодо осіб, які програли грошові кошти в результаті участі в незаконній азартній грі. По-четверте, в результаті незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор особами, які її вчиняють одержуються значні суми грошових коштів. Внаслідок чого, учасники та члени вищеназваних стійких злочинних об'єднань можуть незаконно придбавати вогнепальну зброю, яку вони з великою імовірністю застосують для скоєння інших злочинів, зокрема, для вчинення умисних вбивств на замовлення, розбоїв. Таким чином, подальші наукові дослідження суспільної небезпечності такого злочину, як незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, який є фактором (детермінантою) злочинності, мають здійснюватись із урахуванням доктринального взаємозв'язку науки кримінальне право і науки кримінологія.

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14 липня 2020 року № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text> (дата звернення 26.02.2023 року).

2. Маханьков Д.Г. Особистість злочинця як ключове поняття кримінології, Форум права. 2009 рік, № 1, С. 357-361.

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 26.02.2023 року).

Живко О.В.,
здобувач ступеня доктора філософії (PhD)
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Копитко М.І.,
д.е.н., проф.,
завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД ТА ЛІДЕРСТВО

Управління персоналом в кризовий період є важливим завданням для будь-якої організації, оскільки у такий період можуть виникнути багато викликів, пов'язаних зі збереженням робочих місць, з утриманням працівників, зниженням витрат, підвищенням ефективності та забезпеченням конкурентоспроможності організації. Деякі з основних особливостей управління персоналом в кризовий період можуть включати (рис.1):

Рис. 1. Особливості управління персоналом в кризовий період

Збереження ключових талантів: важливо забезпечити збереження ключових працівників, які можуть бути найбільш цінними для компанії в кризовий період. Це може бути досягнуто за допомогою різноманітних інструментів, таких як премії, збільшення гнучкості графіків роботи, підвищення мотивації та інших підходів.

Оптимізація витрат: у кризовий період важливо зменшити витрати компанії, щоб зберегти фінансову стійкість. Це може бути досягнуто за допомогою різних заходів, таких як зменшення кількості працівників, зниження заробітної плати, збільшення продуктивності та ефективності.

Розвиток навичок працівників: в кризовий період можна зосередитися на розвитку навичок працівників, що може підвищити конкурентоспроможність компанії та забезпечити її стійкість в

майбутньому. Це може бути досягнуто через навчання та розвиток працівників, які можуть бути найбільш корисними в кризовий період.

Комунікація та зв'язок з персоналом: особливо важливо не ігнорувати потреби персоналу, постійно підтримувати контакти та залучати працівників до активної співпраці.

Управління лідерськими звичками персоналу: є важливою складовою успішного бізнесу.

Перераховані вище основні особливості процесу управління персоналом в кризовий період є платформою для забезпечення бізнесу, удосконалення механізму управління розвитком персоналу, формування колективу та лідерських навичок персоналу. Ось кілька порад, які можуть допомогти покращити процес ефективного управління лідерськими звичками персоналу та забезпечення безпеки персоналу:

1. Віддайте перевагу розвитку: Підтримка ініціатив, що стосуються освіти та розвитку працівників, допоможе покращити їхні лідерські навички. Забезпечення доступу до курсів, тренінгів, менторства та інших форм навчання може значно покращити здатність персоналу керувати та мотивувати своїх колег.

2. Створіть позитивну корпоративну культуру: Створення позитивної корпоративної культури, яка сприяє розвитку лідерських якостей, може допомогти привернути та зберегти талановитих працівників. Забезпечення належних умов праці, сприятливої атмосфери та мотивації є ключовими факторами для створення позитивної корпоративної культури.

3. Розширюйте можливості для лідерства: Створення можливостей для працівників демонструвати свої лідерські якості може бути важливим для їхнього розвитку. Це може бути досягнуто через делегування відповідальності, допомогу в розвитку проєктів та можливість працювати в команді.

4. Забезпечуйте відкрите спілкування: Забезпечення відкритого та чесного спілкування між керівництвом та персоналом є важливим для покращення лідерських звичок персоналу. Відкриті двері, збори з працівниками та інші форми спілкування.

Як бачимо, що процес управління персоналом та управління лідерськими навичками переплітаються в процесі управління і впливають на діяльність організації та її економічну безпеку.

1. Живко З.Б., Кухарська Л.В., Зінчук Ю.Я. Стратегія формування організаційно-економічного механізму управління розвитком персоналу підприємства. /Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна / головний редактор Р.І. Благути. Львів: ЛьвДУВС, 2018. Вип. 2. С. 145-155.

Заверуха Д.А.,
*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:
Копитко М.І.,
*д.е.н., проф.,
завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАГРОЗ НА СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогоднішній день, яку би складову економічної безпеки України не взяти, усюди є проблеми, і як демонструє наша модель, вони лише набувають подальшого розвитку внаслідок військових дій. В цьому контексті, коли існує така значна кількість проблем в складових економічної безпеки, необхідно ретельно дослідити основні загрози і їх негативний вплив в умовах Індустрії 4.0.

Питання створення ефективної системи протидії загрозам економічній безпеці держави були та залишаються одним з найбільш актуальних питань внутрішньої та зовнішньої політичної діяльності кожної країни.

В сучасних умовах динамічного розвитку та реалізації всіх економічних процесів, а також трансформації геополітичних умов в контексті маніфестації впливу Індустрії 4.0 на економічну систему кожної країни діють якісно та кількісно нові види загроз. Загрози економічній безпеці державі існували на кожному етапі розвитку економіки кожної країни, а розвиток Індустрії 4.0, коли процеси глобалізації та відкритості інформаційних систем переважають практично в кожному економічному процесі, лише посилили створення та реалізацію останніх [1-3].

На нашу думку, поняття «загрози економічній безпеці держави» слід трактувати як ендегенні та екзогенні явища, вектор діяльності яких направлений на певні сектори економіки чи на всю економічну систему країни, та які за умови успішної реалізації виступатимуть негативними та дестабілізуючими чинниками для оптимального функціонування та розвитку економічної системи країни та реалізації національних інтересів та цілей країни.

Сьогодні, аналізуючи довоєнний стан економічної безпеки України і можливості її промислового сектору досягнути умов розвитку Індустрії 4.0, важко говорити про якісь успіхи, якщо існує значна кількість перешкод, негативних факторів та загроз, які не дають цьому статися. Війна на території України це вже не негативний фактор або загроза, це реальна небезпека, яка зупинила розвиток української економіки до умов

Індустрії 4.0, але і до неї в нашій країні вистачало проблем для цього процесу.

Жодна цивілізована країна світу не буде відмовлятися від переваг Індустрії 4.0, оскільки їх своєчасне освоєння та інтегрування у виробничий процес привнесе не лише позитивні зміни по основним складовим забезпечення економічної безпеки держави, але і стає плацдармом для плавного і кращого подальшого переходу до Індустрії 5.0. Це повинно стосуватися і України після її перемоги.

1. Акімова Л. М. *Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку. /Аспекти публічного управління. 2018. Т. 6. № 6-7. С. 5-13.*

2. Губарева І. *Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки національної економіки./Економіка та управління національним господарством, 2015, С.122-130.*

3. Данніков О. В., Січкаренко К. О. *Концептуальні засади цифровізації економіки України. /Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 17. С. 73–79.*

Земзюліна Є. О.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Вимушена міграція – це процес, коли люди залишають свою країну через політичні конфлікти, економічну нестабільність, війну чи інші небезпечні умови, і переїжджають в інші країни в пошуках кращого життя. Україна є країною, в якій відбувається велика вимушена міграція, і це має значний вплив на ринок праці.

Повномасштабна російсько-українська війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, призвела до безпрецедентного з часів Другої світової війни явища – масової міграції населення Української держави та появи не відомого раніше в українському суспільстві феномена багатомільйонних вимушених мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, біженців, переселенців, шукачів притулку й емігрантів. Історія Європи та світу за останні пів століття зазнала чимало потужних міграційних криз: афганської (1979–1989), яка спровокувала появу понад 6 млн. біженців та емігрантів; венесуельської (2013–2019) – 3 млн.; сирійської (2019–2020) – майже 3 млн. осіб [1].

Але за своїми масштабами, географією охоплення, кількісними показниками та часовими рамками сучасна українська вимушена міграційна криза не має аналогів і значно перевершує всі попередні. За даними Управління Верховного комісара у справах біженців Організації Об'єднаних Націй (УВКБ ООН), лише за перші півтора місяця від початку гарячої фази російсько-української війни свої домівки залишили 11,4 млн. українців [2], а в кінцевому варіанті ця цифра може сягнути 16 мільйонів. В умовах гіршого сценарію 25 млн. людей можуть потребувати гуманітарної допомоги до кінця поточного року.

Очевидним негативним результатом вимушеної масової еміграції молодшої частини населення України (насамперед жінок репродуктивного віку) стане значне зниження кількості населення нашої держави загалом. Зокрема, 2022 року в Україні вже залишилося на 11% менше мешканців, порівняно з 2021 роком. Переважну частину емігрантів становлять матері й вагітні жінки. Наприклад, від початку повномасштабної війни РФ проти України у Польщі народилося понад 600 українських немовлят. Вони автоматично отримали право стати громадянами Республіки Польща, замість того, щоби бути лише повноправними українськими громадянами. Така ситуація спостерігається і в інших країнах, де мимохіть опинилося чимало вагітних українок. Крім того, 44% українських сімей в умовах війни роз'єднані вимушеною евакуацією. Отже, йдеться про суттєві демографічні втрати України, хоча в самій країні природний процес народжування дітей не припиняється.

Зараз в Європі перебувають 7,8 млн. українських біженців, з яких 4,8 млн. отримали статус тимчасового захисту. Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні становить 6,5 млн. Усі або багато хто з тимчасово переміщених осіб потребують не лише безпеки, але й роботи. Згідно з дослідженням, понад половина – 54% – українців не мають жодних заощаджень. 19% мають фінансову подушку на один місяць, 15% – мають накопичення на 2–4 місяці й 11% – на півроку або більше. Неважко підрахувати, що за 60 днів війни ресурси більшості вже вичерпані [3].

Вимушена міграція має значний вплив на ринок праці в Україні. Приплив робочої сили та витрати українських мігрантів за кордоном є позитивними чинниками для економік країн перебування, хоча значний приплив мігрантів створює низку викликів, зокрема для державних фінансів. Водночас чистий фіскальний ефект для Європи в довгостроковому періоді буде додатним. Географічна та культурна наближеність України до Європи, наявність діаспори, а також статус тимчасового захисту сприятимуть збільшенню участі вимушених мігрантів у робочій силі. Зокрема, за розрахунками ОЕСР (2022), робоча сила сукупно всіх країн ЄС зросте на 0.5% до кінця 2022 року, що вдвічі більше, ніж протягом попередньої хвилі мігрантів у 2014–2017 роках. Найбільший вплив очікується в Чехії (2.2%), Польщі (2.1%), Естонії (1.9%)

та ще кількох країнах (Угорщині, Латвії, Словаччині, Литві, Румунії) – від 1% до 1.5%. Зі свого боку зростання зайнятості в ЄС загалом може становити 0.4%. Якщо середньостатистичний мігрант у 2014–2017 роках був молодим чоловіком з базовою освітою, у 2022 році – це жінка з вищою освітою, часто з дітьми. У результаті міграція вірогідно впливатиме на інші сегменти ринку праці: замість фізичної праці більшим попитом користуватимуться робочі місця в секторі послуг, зокрема на неповний робочий день з меншою кількістю нічних змін [4].

Підсумовуючи проведене дослідження, можемо сформулювати висновки, що категорія вимушеної міграції для України є поняттям досить новим. Для зменшення негативних наслідків необхідно створити сприятливі умови для працевлаштування та економічного розвитку в країні, щоб люди мали можливість працювати.

1. Найважчі міграційні кризи у світі за останні роки. /Слово і діло. 11 листопада 2021 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/11/infografika/svit/najvazhchimihracijni-kryzy-sviti-ostanni-roky>.

2. Через війну свої домівки покинули 11,4 млн. українців, – ООН. РБК-Україна. 9 квітня 2022 року. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/voyny-svoi-doma-pokinuli-11-4-mln-ukraintsev-1649511897.html>.

3. Комарницька Г. О. Ястремська Н. М. Павленко Н. В. Вимушена міграція та її вплив на ринок праці в Україні. /Наукові перспективи. № 6(24). 2022, С.306-319.

4. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf

Іващук В.О.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 072
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ІТ-СФЕРИ

Різні сфери суспільного життя відчують вплив процесу диджиталізації. Це призводить до збільшення попиту на продукти, що використовують цифрові технології, перетворення бізнес-моделей та перепланування економіки. Тому країни, які розвиваються, створюють сприятливі умови для розвитку ІТ-бізнесу, а науковці активно працюють над пошуком нових ідей та рішень у цій галузі. ІТ-галузь стала одним з головних каталізаторів змін і трансформацій у багатьох інших сферах, і це стало очевидним за дуже короткий проміжок часу.

В Україні ІТ-сфера була однією з галузей, що найшвидше розвиваюлися упродовж останніх років. Зростаюче число українських промислових підприємств впроваджували в свою роботу технології Big Data, 3D-друку, хмарних сервісів та робототехніки. Лідерами у цій сфері стали фармацевтична галузь та машинобудування. Вітчизняна ІТ-сфера має спрямованість на зовнішній сектор. Українські ІТ-компанії успішно конкурують на світовому ринку та є надійним джерелом валютних надходжень, що сприяє підтримці курсу гривні. Відповідно, ІТ-послуги стають все більш значущим елементом експортної структури. Обсяг експорту комп'ютерних послуг за період з 2015-2021 рр. збільшився майже в 4,2 рази та становив у 2021 р. 7,35 млрд дол. США, а середній темп зростання склав 26,8%.

Українська ІТ-сфера на сьогодні налічує близько 2500 компаній, які активно діють на ринку. Її розвиток залежить переважно від якості людського капіталу, який станом на кінець 2022 р. складає понад 330 тис. фахівців. Відзначається позитивна динаміка у розвитку ІТ-сфери до початку війни, але військовий конфлікт мав великий вплив на всі сектори економіки, включаючи ІТ. Повномасштабне вторгнення Російської федерації стало причиною падіння темпів розвитку галузі. У 2022 р., українська ІТ-сфера не змогла отримати доходу від експорту ІТ-послуг у діапазоні від 42 млн дол. США до 1,28 млрд дол. США.

Війна здійснює системний вплив на розвиток ІТ-індустрії, що має різні форми прояву. Незважаючи на те, що загальний експорт ІТ-послуг упродовж 2022 р. зростав, понад половина компаній повідомляє про скорочення замовлень, що викликає зменшення робочих місць та вакансій. Важко виміряти всі наслідки війни числами.

Саме ІТ-сфера спроможна забезпечити ефективне відновлення зруйнованої інфраструктури після військового вторгнення Російської федерації. ІТ-індустрія може стати ключовим локомотивом економічного відновлення після війни. Оскільки значна частина об'єктів інфраструктури була зруйнована, цифрова трансформація важливих галузей, таких як енергетика, транспорт і логістика, стає першочерговим завданням для відновлення економіки.

1. *IT Ukraine Association. IT – єдина експортна галузь в Україні, що зростає. 2023. URL: <https://itukraine.org.ua/updated-data-it-industry-is-the-only-growing-export-industry-in-ukraine.html>*

2. *Нагаткін Нік. Зарплати, вакансії, умови. Чим живе ринок праці в українському IT під час війни. URL: <https://forbes.ua/innovations/zarplati-vakansii-umovi-chim-zhive-rinok-pratsi-v-ukrainskomu-it-pid-chas-viyuni-04012023-10899>*

Караїм О.О.,
*здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Михаліцька Н.Я.,
*к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ*

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Повномасштабна російська агресія змусила мільйони українців виїхати за кордон в пошуках безпечного місця. Багато вже повернулося на Батьківщину, а хтось ще планує податися на чужину. Реалії міграційних потоків впливають на обороноздатність держави, соціально-економічні процеси, позиціонування нас у світі. Необхідною умовою для забезпечення майбутнього процвітання держави є стабільне економічне зростання та соціальний розвиток за рахунок інвестування людського капіталу для здійснення корисної праці та доведення його розвитку до стандартів ЄС [1, с. 51].

Проблема міграції не нова для України. Багато експертів в останні роки неодноразово наголошували про стрімкий ріст українців, які виїжджають за кордон, до 100 тисяч людей щомісяця. Основними причинами міграції українців були: знайти безпечне місце для проживання; можливість легкого ведення бізнесу; високий рівень корупції (в 2019 році Україна увійшла у топ 10 країн за швидкістю зростання кількості мільйонерів); рівень доходу (середня зарплата в Україні близько 200 євро, а в Польщі – 500 євро, Португалії – 650 євро, Німеччині – 1500 євро).

Варто сказати, що до лютого 2022 року трудові мігранти з року в рік перераховували на Батьківщину мільярди гривень. За даними НБУ за 2018-2021 рр. заробітчани переказали в Україну 54 млрд. доларів. Так, тільки у 2021 році перераховано рекордну суму - 15 млрд. доларів [2]. Поступлення коштів від мігрантів складало близько 8% ВВП України і це кожного року, а тому було суттєвою підтримкою для економіки.

Сьогодні, внаслідок російської агресії, Україна переживає найбільшу міграційну кризу в своїй історії. За даними ООН станом на 01.01.2023 року кількість українських біженців сягнула близько 8 мільйонів. До Європейських країн виїхало понад 17 млн. людей, повернулося назад понад 9 млн. осіб. Більшість українців виїжджали до Польщі – це 8,6 млн., з них офіційно зареєструвалися в країні – 1,5 млн біженців, вже повернулися на Батьківщину 6,5 млн. осіб. До Молдови поїхало 739 тисяч українців, з них 371 тис. громадян повернулися додому.

До Словаччини виїхало 1 млн. наших людей, з них 801,2 тис вже повернулися. Румунія прийняла 1,7 млн. вимушених біженців, на батьківщину повернулося – 1,4 млн [3].

За результатами дослідження 42% біженців становить молоді люди віком 20-39 років. З опитаних українських біженців 83% з вищою освітою або середньо спеціальною, 30% є висококваліфікованими спеціалістами, 12% - кваліфіковані працівники, 14% працювали керівниками підприємств або структурних підрозділів та 14% займалися підприємницькою діяльністю [4].

Українським вимушеним біженцям відкрито доступ до ринку праці Європейського Союзу та надані можливості соціальної адаптації та інтеграції. Українські біженці працюють і сплачують податки. Так, за даними експертів, від початку повномасштабного російського вторгнення українські біженці сплатили Польщі 2 млрд. євро податків, що втричі більше ніж країна витратила на допомогу вимушеним переселенцям.

Щодо України, то, зрозуміло, що міграція негативно впливає на економіку України, оскільки є прямо-пропорційний зв'язок між кількістю населення та станом економіки. Зменшення населення спричинює падіння споживання продуктів та послуг та веде до втрати доходів українського бізнесу і, відповідно до скорочення надходжень до бюджету.

З проведеного дослідження бачимо, що в Україні назріває демографічна криза, проте, демографи вважають, що на повернення біженців найбільше вплине на скільки швидко закінчиться війна нашою перемогою. Ще одним із ключових чинників повернення наших громадян є економічна складова. Варто сказати, що ставлення до українців за кордоном, в основному, доброзичливе, а самі люди юридично захищені. Українці в еміграції не сидять на місці. Вони влаштувалися на роботу або організували свій бізнес, заробляють гроші, налагоджують побут, вчать мову, діти ходять до школи, заводять нові знайомства та друзів. Ризик неповернення є достатньо високий. На нашу думку, вирішальним чинником зворотної міграції є патріотизм українців та оновлена політика зайнятості повоєнної економіки.

1. Кісіль А.-Н. Р., Михаліцька Н. Я. *Забезпечення розвитку людського капіталу України та доведення його до стандартів ЄС. Менеджмент і безпека: теоретичні та прикладні аспекти : матеріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 12 травня 2020 р.) / упоряд. Г. З. Леськів. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 50-52. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2939>*

2. *Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Perekaz_m.pdf*

3. *Refugees from Ukraine recorded across Europe. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>*

4. *Настрої та оцінки українських біженців. Разумков центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>*

Квасниця О.Р.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 072
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Марушко Н. С.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Сьогодні вчені та експерти зосереджені на питаннях міжнародного співробітництва у розслідуванні економічних злочинів. Сучасна економічна злочинність є унікальною, оскільки має високу латентність, динамізм та здатність швидко пристосовуватись до нових умов та правил ведення бізнесу. Крім того, організовані злочинні групи часто використовують прикриття різних ринкових інституцій та міжрегіональних та транснаціональних злочинних зав'язків, а також ефективні засоби протидії правоохоронним органам. Проблема економічного шахрайства у фінансових відносинах є особливою, оскільки загрожує безпеці різних держав та всього світового співтовариства, і вимагає реалізації міжнародних заходів співпраці для її протидії.

Ця проблема загострюється через військову агресію росії в Україну. Так, російська військова агресія в Україні створює багато фінансових проблем, які потребують розслідування. Зокрема, у зоні конфлікту з'являються нелегальні бізнеси, які можуть бути пов'язані з окупаційною владою, терористичними групами або збройними формуваннями. Можуть виникати випадки корупції та відмивання грошей, пов'язані з закупівлею озброєння, продовольства, медикаментів та інших потреб для військових дій, а також створюватися нелегальні канали переміщення грошових коштів, які пов'язані з контрабандою товарів, наркотиків, людей або злочинних доходів. Крім того, може збільшуватися кількість шахрайських схем та фінансових злочинів, які використовуються для отримання незаконних доходів. У зв'язку з цим, важливо забезпечити ефективне фінансове розслідування, щоб виявляти та припиняти фінансові злочини, пов'язані з конфліктом.

Хоча боротьба з незаконними фінансовими потоками, відмиванням грошей і корупцією стала пріоритетним завданням у багатьох країнах, мільйони доларів щороку продовжують виводитись з країн, що розвиваються, і залишаються схованими у фінансових центрах. Це спричиняє серйозні наслідки для економічного зростання та доступу до державних послуг, особливо для тих, хто їх найбільше потребує.

Країни всього світу зіштовхуються з правовими обмеженнями при спробах відновити вкрадені активи, особливо в країнах, які

розвиваються, де може бракувати ресурсів, необхідних для протидії креативності та навикам злочинців. Це демонструє масштаб проблеми, яка потребує більш ефективного підходу до відновлення награваних коштів. За останні 15 років повернуто лише 5 мільярдів доларів, що становить незначну частину загальної суми вкрадених активів, які були виведені з країн походження.

Міжнародне співробітництво у сфері розслідування економічних злочинів є важливим інструментом для забезпечення правопорядку та боротьби зі злочинністю в економіці. Зокрема, таке співробітництво дозволяє країнам обмінюватися інформацією, здійснювати спільні розслідування, екстрадиціювати злочинців та виконувати рішення суду в інших країнах.

Одним з важливих міжнародних інструментів є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, яка була прийнята у 2000 році. Ця Конвенція визначає спільні стандарти для боротьби зі злочинами, які мають транскордонний характер, включаючи економічні злочини.

Разом з тим, проведенню комплексних фінансових розслідувань сприяють такі міжнародні організації як Інтерпол, Європол, Євроуст, Ініціатива StAR Світового Банку, Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів (CARIN), Міжнародний центр боротьби з корупцією (IACCC) та інші.

Унікальність міжнародного співробітництва у сфері розслідування економічних злочинів полягає в тому, що вона передбачає співпрацю між країнами з метою забезпечення ефективного протидії таким злочинам, що можуть мати міжнародні наслідки. Це включає обмін інформацією, доказами та свідченнями, спільні розслідування, а також екстрадицію та судові переслідування злочинців. Така співпраця є важливою для забезпечення правопорядку та захисту інтересів країн у міжнародній спільноті.

Отже, економічна злочинність носить міжнародний характер, тому вивчення досвіду міжнародних організацій та посилення міжнародного співробітництва актуалізує поставлену проблему та визначає коло завдань: вдосконалення міжнародної співпраці розслідуванні економічної злочинності, використання нових методів і засобів розслідування (процесуальні дії в рамках міжнародної правової допомоги, створення спільних слідчих груп тощо); ефективна взаємодія з компетентними органами закордонних країн і міжнародних організацій. Важливо укладати угоди про міжнародне співробітництво, в тому числі міжвідомчі; вдосконалювати національне законодавство у відповідності до положень міжнародного права; гармонізувати законодавство України та європейських держав.

1. Фінансова розвідка України. 20 років розвитку та звершень: Збірка матеріалів з нагоди 20-річчя з дня створення Державної служби фінансового моніторингу України. К., 2022. 158 с.

2. Посібник щодо деяких аспектів фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). URL: [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf).

Козар М. В.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 072

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марушко Н. С.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Львівського державного університету внутрішніх справ

САНКЦІЇ ТА ВІЙНА В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ

Введення санкцій є однією з головних засобів, якими світові лідери можуть впливати на поведінку держав, які порушують міжнародні норми. У випадку Росії, запровадження санкцій було реакцією на її агресивну поведінку щодо України та незаконне анексію Криму в 2014 році. Ці санкції були введені відповідно до різних рішень та резолюцій ООН та інших міжнародних організацій, а також національними законами країн.

На сьогодні російська федерація є **найбільш підсанкційною країною світу** і наразі саме санкції є найбільш дієвим інструментом впливу на країну-агресора з боку цивілізованої світової спільноти. Станом на березень 2023 р. **Радою ЄС** введено вже **десять пакетів** економічних та індивідуальних санкцій у зв'язку з військовою агресією Росії проти України. Санкції проти Росії включають економічні обмеження на доступ до міжнародного фінансового ринку, обмеження на імпорт та експорт товарів та послуг, а також заборону на візи та фінансові операції для окремих осіб та компаній, а також заморожування активів та банківських рахунків російських організацій та осіб, які підтримують дії Росії в Україні. Країни, які ввели санкції проти Росії, включають США, Європейський Союз, Канаду, Австралію, Нову Зеландію, Японію, Швейцарію, Норвегію та інші. Як відомо, ці санкції мають серйозний вплив на економіку Росії та її громадян, що призводить до зменшення економічного зростання та підвищення інфляції [1].

Проте, санкції також мають глобальні наслідки. Зокрема, вони можуть призвести до зриву ланцюжків поставок, що негативно впливає на глобальну торгівлю та підвищує вартість багатьох товарів. Крім того,

санкції можуть спричинити геополітичну нестабільність та підвищення напруги між країнами.

Для компаній, що працюють з Росією або мають бізнес-зв'язки з російськими компаніями, санкції мають значний вплив на ведення бізнесу, оскільки це призвело до обмеження фінансових ресурсів, проблемами з логістикою та зменшенням попиту. Крім того, компанії можуть відчувати вплив санкцій на свої репутації та безпеку.

За оцінками міжнародних експертів, ескалація війни в Україні в цілому гальмує економічний прогрес, збільшує рівень інфляції та залишається головним фактором вразливості, особливо для Європи та країн з низьким рівнем доходу. Також спостерігається підвищення цін на продукти харчування внаслідок невдалого продовження чорноморської зернової ініціативи створить додатковий тиск на країни з низьким рівнем доходу, які відчувають відсутність продовольчої безпеки та мають обмежені бюджетні можливості для пом'якшення впливу на домогосподарства та підприємства. З підвищенням цін на продукти харчування та пального соціальні заворушення можуть посилитися [2].

Саме тому міжнародні санкції для агресора спрямовані на тиск на росію з метою припинення бойових дій. З огляду на вищевикладене, узагальнимо, що конфлікт в Україні та накладання санкцій проти росії мають глобальний вплив на розвиток світової політики та економіки. Тому доцільно виокремити декілька аспектів глобалізаційного впливу на ситуацію в Україні.

– Економічний вплив. На сьогоднішній день, Російська Федерація є одним із найбільших світових постачальників енергоресурсів. Завдяки газу та нафті з Росії, Європейський Союз задовільняв значну частину своїх енергетичних потреб. У зв'язку з цим, економічні санкції, що були накладанні на Росію, спричинили значні зміни у глобальній економіці. Стійкість ринку акцій та нафтового ринку була підірвана, а країни, що залежать від російських енергоресурсів, почали шукати альтернативні джерела енергії.

– Політичний вплив. Спроби Росії впливати на вибори в інших країнах та підтримка різних державних діячів, що протистоять західній політиці, породжує загрозу для міжнародної стабільності та безпеці. Російська агресія в Україні, а також підтримка проросійських сил на сході країни, є викликом для демократії на міжнародному рівні та національній безпеці.

– Соціальний вплив. Конфлікт на сході України має значний соціальний вплив на населення. Зокрема, збільшення кількості біженців, руйнування інфраструктури та соціальних систем, а також загострення національної безпеки. Основними наслідками конфлікту є загроза безпеці людей, що проживають на території, що контролюється бойовиками, економічні втрати для регіонів, що потерпають від війни, зміна соціального клімату та зростання напруження в суспільстві.

Безумовно, введення санкцій є вимушеним заходом, оскільки війна в Україні спричиняє гуманітарну кризу, знищення економіки України та є значною загрозою її національній безпеці.

1. *Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України* URL: <https://mfa.gov.ua/sankciji-proti-rf>

2. *World Economic Outlook January 2023. Update Inflation Peaking amid Low Growth / International Monetary Fund.* URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/01/31/tr-13123-world-economic-outlook-update>

Колесніченко О.С.,

д-р психол. наук, с.н.с.,

начальник науково-дослідної лабораторії

морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності

Національної гвардії України

Мацегора Я.В.,

канд.психол.наук, с.н.с.,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності

Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ЦІННОСТЕЙ У КОМБАТАНТІВ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМИ СТРЕСОВИМИ РЕАКЦІЯМИ

Цінності в професійній сфері виконують ряд важливих функцій, зокрема функції ідентифікації з професійною групою, групової консолідації та адаптації на основі узагальнення набутого досвіду. Проте, досвід військовослужбовців, які приймали участь у бойових діях, досить часто є травматичним, таким, що руйнує звичні уявлення про себе, свою професійну роль. Усвідомлення цього досвіду веде до змін стосунків з оточуючим світом, до змін ставлення до своєї професії та ролі захисника своєї Батьківщини.

Для визначення наявності посттравматичного стресового реагування було використано Міссісіпську шкалу (Keane, Caddell, Taylor) [2]. За допомогою цього опитувальника вибірку дослідження – військовослужбовців поділено на дві групи: 1 група – військовослужбовці, які мають ознаки посттравматичних стресових реакцій (61 особа); 2 група – військовослужбовці, які не мають виражених посттравматичних стресових реакцій (277 осіб). Для визначення військових цінностей було використано спеціально розроблений опитувальник «Анкета визначення військових цінностей військовослужбовців Національної гвардії України» [1]. Порівняння цінностей в досліджуваних групах здійснювалось за допомогою t-критерію Стьюдента.

Узагальнені результати оцінювання військових цінностей (середні значення та ієрархія) в порівнюваних групах наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Середні значення та ієрархія військових цінностей у
військовослужбовців – учасників бойових дій з ознаками
посттравматичних стресових реакцій та без них**

Військові цінності	Досліджувані групи				Значущість розбіжностей	
	2 група		1 група		t _{кр}	p
	ср.знач.	ранг	ср.знач.	ранг		
фізична сміливість	5,77±2,99	2	6,41±2,63	2	1,66	0,1
моральна сміливість	6,09±3,09	1	6,52±2,91	1	1,03	-
дисциплінованість	5,03±3,11	6,5	5,30±3,07	6	0,62	-
самодисциплінованість	4,90±2,89	8	4,44±3,00	9	1,08	-
чесність	5,12±2,89	5	5,52±3,08	4	0,93	-
гідність	4,68±2,89	9	6,19±3,22	3	3,37	0,01
командність	5,59±2,91	4	5,41±2,93	5	0,43	-
вірність	5,73±3,13	3	4,85±3,00	8	2,05	0,05
стійкість	4,52±3,04	10	4,15±2,32	10	1,07	-
воля	3,50±3,29	11	3,15±3,07	11	0,81	-
професійність	5,03±3,47	6,5	4,93±3,34	7	0,21	-

Як видно із наведених даних військовослужбовці, які мають ознаки посттравматичних стресових реакцій, та військовослужбовці без ознак ПТСР мають досить подібні ієрархії військових цінностей. Так, в обох групах перші позиції належать «Сміливості (фізичній та моральній)», а найменші бали має «Воля». Проте, військовослужбовці з ознаками ПТСР мають дещо більш виражену ієрархічність даних, що вірогідно є відбиттям їхньої більшої категоричності оцінювання. Так в цій групі діапазон середніх даних від 6,41±2,63 при оцінюванні «Моральної сміливості» до 3,15±3,07 при оцінюванні «Волі». В контрольній групі діапазон оцінювання від 6,09±3,09 до 3,50±3,29. Ця категоричність оцінювання проявляється більше на початку ієрархії. Так, при оцінюванні «Фізичної сміливості», попри подібність рангів, розбіжності в оцінюванні сягають рівня тенденції до статистичної значимості (p<0,1).

Крім категоричного ставлення щодо важливості сміливості, в тому числі і фізичної (не лише на словах, а й у реальних справах), військовослужбовці з ознаками посттравматичного реагування характеризуються більш високими оцінками (6,19±3,22) і рангом (3) «Гідності». У контрольній групі ця цінність посідає 9 позицію. Саме тріада – моральна та фізична сміливість і гідність з оцінками понад 6 умовних балів у військовослужбовців, як мають ознаки посттравматичних стресових реакцій, значно піднесена над усіма іншими цінностями. У військовослужбовці без ознак ПТСР немає такого вираженого відриву перших трьох позицій від інших цінностей. Крім того, в контрольній групі третю позицію посідає «Вірність», яка в групі військовослужбовців з посттравматичним реагуванням має лише 8 ранг. Як бачимо в

порівнюваних групах «Гідність» та «Вірність» мають протилежні позиції в ієрархії цінностей.

Як бачимо, із наведених даних, військовослужбовці з ознаками ПТСР відносно низько оцінюють такі цінності, як «Вірність» та «Самодисципліна». Обидві ці цінності переважно були сформульовані з використанням заперечення (з використанням частки «не») – не схибити, не зрадити, не підвести товариша тощо. І разом зі «Стійкістю» ці три цінності, утворюють тріаду штучного знецінення («Вірність» (8 ранг), «Самодисциплінованість» (9 ранг) та «Стійкість» (10 ранг)). Таке знецінення може бути наслідком усвідомлення невпевненість у своїй надійності для побратимів, можливості стати опорою для інших.

Зазначимо, що остання цінність «Воля», яка має 11 ранг значно відстоїть від цієї тріади «ненадійності», що характерно і для військовослужбовців і без ознак психологічної травматизації. І хоча для українського менталітету «Воля» має сакральне значення, цілковита індивідуальна відповідальність за прийняті рішення і здійсненні дії є мало характерною для військовослужбовців – як представників групової форми професійної діяльності.

1. Мацегора Я.В., Приходько І.І., Колесніченко О.С. Особливості цінностей військовослужбовців Національної гвардії України. /Честь і закон. 2022. № 2 (81). С. 127-138.

2. Keane TM, Caddell JM, Taylor KL. Mississippi Scale for Combat-Related Posttraumatic Stress Disorder: Three studies in reliability and validity. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1988; 56(1), 85–90.

Корчун А. Р.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Яцик М. Р.,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Управління асортиментною політикою є важливим напрямком діяльності будь-якого аграрного підприємства. Від результатів її реалізації залежить зміцнення конкуруючих позицій на ринку, формування лояльності споживачів, збільшення прибутку та здатність вижити в кризових умовах.

Асортиментна політика – це діяльність, пов'язана з управлінням різноманітністю товарів, пропонуваних фірмою на ринку [1].

Основними цілями асортиментної політики аграрного підприємства є [2]:

- 1) збільшення обсягів реалізації продукції аграрного підприємства за рахунок оптимізації структури асортименту;
- 2) досягнення конкурентної переваги за рахунок більш привабливого асортименту;
- 3) вихід на нові ринки;
- 4) зниження витрат, пов'язаних із структурою асортименту;
- 5) підвищення економічної стійкості аграрного підприємства.

Важливо дотримуватися певних принципів під час формування та управління асортиментною політикою підприємства, зокрема [3]:

- принцип довгострокової стратегічної орієнтації;
- принцип синергізму;
- принцип стратегічної гнучкості;
- розширення асортименту;
- стабілізація асортименту;
- оновлення асортименту;
- удосконалення асортименту.

Аналізуючи найпоширеніші підходи до роботи з асортиментом, виділяють наступні напрями аналізу ефективності управління асортиментом [2]:

1. Класифікують асортимент: принцип Паретто; АВС-аналіз; XYZ-аналіз; синтез АВС і XYZ-аналізу; матриця БКГ; матриця Мак-Кінсі; матриця Ансоффа; карта позиціонування; аналіз ЖЦТ.

2. Формують асортимент: методика формування асортименту за Чкаловою О. В.; завдання вибору постачальника; формування асортименту з точки зору комерційних завдань; методи дистрибуції.

3. Оптимізують асортимент: оптимізація на основі ранжування ряду товарів; структурні зміни в асортименті; діагностика конкурентного середовища ринку; інтерактивне формування асортименту.

Управління асортиментною політикою аграрного підприємства є складним процесом та має визначальний вплив на його діяльність.

1. Булава М. Методичні підходи до оцінювання ефективності асортиментної політики сучасного підприємства. /Молодий вчений. 2020. №10 (86). С. 209-214. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-44>.

2. Шумкова В., Шумкова О. Управління асортиментною політикою аграрного підприємства. /Соціально-економічні проблеми і держава. 2019. Вип. 2 (21). С. 40-48. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/s2019/19svipap.pdf>.

3. Кириченко С. О., Роловинка К. І. Принципи формування асортиментної політики. АГРОСВІТ. 2021. №1-2. С. 90-94. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3372&i>.

4. Верескля М. Р., Лихолат С. М., Ющак Б. В. *Product placement* як сучасний маркетинговий інструмент. /Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4083>.

5. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. *Формування заходів управління екологізацією у посткризовий період.* /Вісник НЛТУУ. 2021. Том 31. № 5. С. 79 – 83. URL: <https://doi.org/10.36930/40310512>.

Коць Д. В.,

аспірант кафедри менеджменту,

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник С. І.,

д.е.н., професор,

завідувач кафедрою фінансів та обліку,

Львівського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Поступово, головним питанням, з яким сьогодні стикаються соціально-економічні системи, зокрема підприємство, стає ефективно управління змінами. В умовах динамічного та агресивного зовнішнього середовища, щоб вижити, підприємства України повинні швидко адаптуватися. Нерідко складність та швидкість змін перевіряють насправді здатність топ-менеджерів та працівників пристосовуватися до тої чи іншої ситуації. Якщо підприємству не вдається провести необхідні зміни, то має місце зростання загроз для його подальшого існування. Таку перевірку проходить і система безпеки підприємства, в тому числі, фінансова. Річ у тому, що фінансової безпеки підприємства, серед усіх інших складових економічної системи, дуже чутлива до будь-яких змін і це яскраво відображається на основних фінансових показниках діяльності.

Вимоги до змін надходять як зсередини підприємства у вигляді потреб та очікувань працівників, так і ззовні у формі посилення конкуренції, технологічних інновацій, новацій в законодавстві, тиску соціальних, політичних та військових факторів тощо. Одні підприємства проводять зміни після того, як ці вимоги до них набудуть відповідного впливу, а інші прагнуть передбачити та спрогнозувати появу подібного впливу і провести зміни в превентивному порядку для формування кращих умов, зокрема щодо власної системи фінансової безпеки.

Зміни в сучасному світі бізнесу, на думку ряду дослідників [1-4], відбуватимуться за напрямками: зменшення активності підприємств і чисельності зайнятого персоналу внаслідок повномасштабної війни та фінансово-економічної нестабільності; заміна вертикального поділу праці горизонтальним, а також традиційної ієрархії мережевими,

горизонтальними, віртуальними та іншими типами структур; переорієнтація головного інтересу бізнесу від виробництва до обслуговування; використання під час проектування роботи сучасних концепцій організаційного навчання, реінжинірингу бізнес-процесів, управління знаннями.

Процес життєдіяльності кожного підприємства пов'язаний з процесом безперервних змін. Будь-яке підприємство може існувати і реалізовувати цілі, що стоять перед ним, тільки в тому випадку, якщо його трансформація адекватна змінам і вимогам існуючого фінансово-економічного середовища.

В цілому, до основних концептуальних основ управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства доцільно віднести наступні позиції:

- узгодженість із стратегією розвитку підприємства, його місією та цілями;
- врахування специфіки об'єктів і суб'єктів фінансової безпеки підприємства;
- визначення та дотримання стратегічних орієнтирів для забезпечення фінансової безпеки, які направлені на ефективний розвиток соціально-економічної системи;
- окреслення і формування необхідного ресурсного забезпечення для плавного прийняття нових змін та дотримання потрібного для цього рівня фінансової безпеки;
- характеристика умов необхідності в нових змінах та непостійності для зміцнення системи фінансової безпеки підприємства.

Таким чином, якість управління змінами в системі фінансової безпеки багато в чому залежить від організаційної структури, яка визначає склад підрозділів апарату управління, їх взаємозалежності та взаємозв'язку. Проектування структури управління підприємством повинно здійснюватися на основі визначення цілей та завдань підприємства та особливостей його зовнішнього та внутрішнього середовища. Зазвичай створюються спеціальні підрозділи, які розробляють та реалізують плани необхідних змін. Важливо щоб діяльність таких підрозділів відповідала засадам забезпечення фінансової безпеки підприємства. Ефективність їх діяльності, а відтак і фінансове становище підприємства на ринку, принципово залежать від стратегії розвитку, вибору та застосування як окремих стратегічних типів управлінських технологій і методів роботи, так і їх різних поєднань.

1. Воронков Д. К. Управління стратегічними змінами щодо інноваційного розвитку підприємства. /Вісник Хмельницького національного університету : наук. журнал. Сер. : «Економічні науки». Хмельницький, 2009. № 6. С. 7–11.

2. Жаворонкова Г. Управління змінами сучасних підприємств. /Наука й економіка. 2010. № 3. С. 69–72.

3. Скібіцька Л. І. Проведення організаційних змін як засіб подолання криз. /Наука й економіка. 2008. № 4. С. 354–361.

4. Петрова І. Управління змінами: навч. посібник. Львів: ЗУКЦ, 2008. 66 с.

Кравчук С. А.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 071
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Наконечна Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, КОШТІВ, ДОХОДІВ ТА ІНШИХ АКТИВІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Поглиблення процесів поширення тіньової економічної діяльності, корупції та економічної злочинності в умовах стійкої нестабільності, інтенсифікує нагромадження значних обсягів нелегальних капіталів, які потребують узаконення та залучення в офіційний сектор економіки.

Проблемні аспекти дослідження системи протидії легалізації (відмивання) майна, коштів, доходів та інших активів, одержаних злочинним шляхом знайшли своє відображення у наукових працях таких вчених як О. Бех, В. Гончарук, І. Кундельська, М. Флейчук тощо.

Зростаючі тенденції розвитку тіньової економічної діяльності спричинюють активізацію діяльності організованих злочинних груп, яка поширюється за межі національних економік та тісно взаємодіє із інтегрованою міжнародною фінансово-економічною системою, що призводить до накопичення значних обсягів нелегально одержаних тіньових капіталів, які потребують узаконення та залучення в офіційну економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Проблема дослідження легалізації (відмивання) майна, коштів, доходів та інших активів, одержаних злочинним шляхом поглиблюється багатогранністю її визначення та трактування сутності, від чого залежать підходи до формування заходів протидії даному деструктивному явищу, які варто систематизувати відповідно до проблемних питань, наслідків прояву та механізмів запобігання.

Науковиця І. Кундельська [1, с. 74] вважає, що значні зусилля потрібно спрямувати на мінімізацію негативного впливу таких чинників легалізації (відмивання) злочинно одержаних доходів, як інтенсифікація нелегальних світогосподарських зв'язків та тіньовий обіг фінансових ресурсів.

Зазначена теза свідчить, що поглиблених досліджень потребують саме передумови виникнення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, які можна систематизувати (рис. 1.) [2, с. 128].

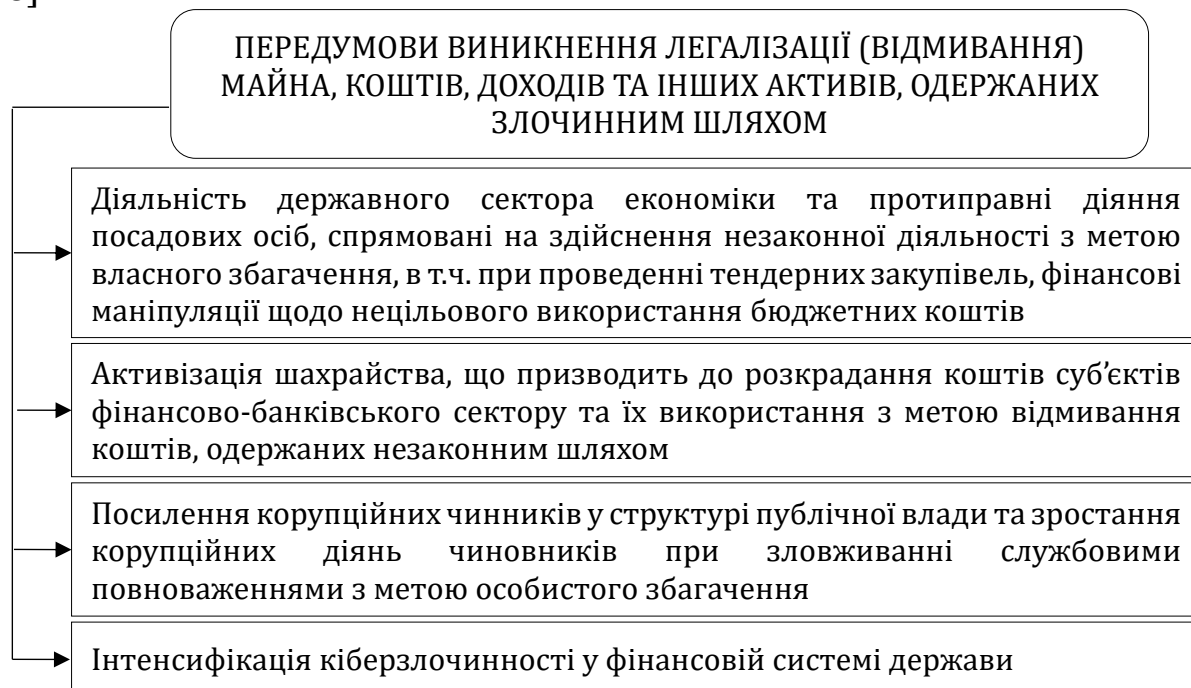

Рис. 1. Передумови виникнення легалізації (відмивання) майна, коштів, доходів та інших активів, одержаних злочинним шляхом

Варто зауважити, що окремі науковці дотримуються думки про те, що дане деструктивне явище, попри усі негативні наслідки, має позитивний економічний ефект в системі міжнародних фінансово-економічних відносин. До таких науковців відноситься О. Бех [3, с. 214], який довів, що легалізація (відмивання) майна, коштів, доходів та інших активів, одержаних злочинним шляхом, створює додаткові можливості для розширення соціально-економічних зв'язків, підвищує показники розвитку міжнародної торгівлі та сприяє модернізації міжнародних електронних банківських мереж.

Таким чином, проведені дослідження сутності, передумов та наслідків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, дозволяють стверджувати, що в науковому дискурсі відсутній єдиний підхід до трактування наукової категорії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Більшість дослідників схильні вважати, що дане деструктивне явище зумовлене неправомірною діяльністю економічних агентів, спрямованою на власне збагачення та полягає у вчиненні зумисних діянь, які призводять до приховування, маскуванню, володіння та використання незаконно одержаних коштів і майна, в процесі чого вони набувають вигляду легальних активів. Наслідками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним

шляхом, є значні деструктивні зміни в економіці та суспільстві, що призводять до зниження темпів економічного зростання та рівня життя населення.

1. Кундельська І. С. Проблемні питання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і вдосконалення протидії цьому явищу в Україні. /Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 2 (20). С. 73–80. URL: <https://doi.org/10.33270/04202002.73>. (дата звернення 03.03.2023).

2. Гончарук В. Л. Вплив легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, на економічну сферу України в сучасних умовах. /Право ua. 2021. № 4. С. 124–130. URL: DOI 10.32782/LAW.UA.2021.4.18. (дата звернення 03.03.2023).

3. Бех О. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом./Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 213–218. URL: DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.38> (дата звернення 03.03.2023).

Кузьмяк Ю.І.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Російська агресія проти України спричинила серйозну гуманітарну кризу. Повномасштабне військове вторгнення Росії та інтенсивні бойові дії, що тривають в Україні з 24 лютого 2022р., завдали потужного удару по всіх ланках економічної, соціальної, гуманітарної системах української держави.

Воєнна ескалація призвела до значної кількості випадків смерті, поранень, масового переміщення цивільних осіб, у т.ч. дітей, до пошкодження соціальної, транспортно-логістичної, інженерної інфраструктури цілих регіонів, а також серйозних руйнувань і пошкодження цивільної інфраструктури та житлових будинків. Допомоги потребують десятки мільйонів людей як усередині країни – на окупованих територіях, на звільнених від окупанта і на тих, що не були окуповані, але постраждали від варварських обстрілів і бомбардувань, так і ті громадяни, які виїхали за кордон. Кількість розділених сімей обчислюватиметься мільйонами.

Головним наслідком війни в Україні є людські втрати та гуманітарна криза, пов'язана з великою кількістю переселенців. Понад 3,6 мільйона людей не мали іншого вибору, окрім як покинути свої

домівки та втекти з країни в пошуках безпеки. Мільйони інших виявляються переміщеними на території України. Очевидно, війна призвела до погіршення продовольчої безпеки, і це порушило життєдіяльності населення в середовищі аграрного села в Україні, яке також впливає на глобальну продовольчу безпеку. Вже перед війною в Україні ціни на продукти харчування досягли максимального історичного рівня. Ця ситуація була пов'язана з ринковими умовами, а також через високі ціни на енергоносії, добрива та всі сільськогосподарські послуги. У березні 2022 року індекс цін на продукти харчування ФАО досяг нового максимального історичного рівня, перевищивши свій лютневий рівень на 12,6 відсотка і 33,6 відсотка від значення, зафіксованого роком раніше, і 15,8 відсотка від піку лютого 2011 року [1].

У доповіді Світового банку говориться також про те, що бідність в Україні зросте вдсятеро, а станом на кінець 2022 року один з п'яти українців, за прогнозами, житиме в бідності. Війна, розпочата РФ, також призвела до втрати державним бюджетом України значної частини традиційних надходжень у вигляді податків, акцизів та митних платежів. Станом на вересень 2022 року, згідно даних KSE Institute (KSE Institute, 2022, Векуа, 2022, Гордійчук, 2022), загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі України від російської агресії склала понад 127 млрд дол. США (за вартістю заміщення). З лютого по вересень 2022 року окупантами було пошкоджено, зруйновано або захоплено 135,8 тис приватних та багатоквартирних будинків, 412 підприємств, 978 медзакладів, 616 адмінбудівель, 1270 шкіл, 786 дитсадків, 775 об'єктів культури, 80 релігійних споруд, 149 закладів туризму та 153 спортивні об'єкти, 2910 торговельних точок, 19 аеропортів та цивільних аеродромів, 110 залізничних вокзалів і станцій, 315 мостів і мостових переходів державного, місцевого або комунального значення, 10 ТЕЦ, 322 котельні. Втрати активів бізнесу становлять щонайменше \$9,9 млрд. і продовжують зростати [2].

Хоча Росія та Україна мають відносно невелику вагу з точки зору виробництва, вони є основними виробниками та експортерами основних продуктів харчування, мінералів та енергоносіїв. Війна вже спричинила масштабні економічні та фінансові потрясіння, особливо на товарних ринках, де різко зросли ціни на нафту, газ і пшеницю. Добре розроблені та цілеспрямовані заходи фіскальної підтримки можуть зменшити спричинений негативний вплив на зростання, водночас призводячи лише до обмеженого зростання інфляції. Зіткнувшись із подальшим негативним шоком невизначеної тривалості та масштабу, головною метою грошово-кредитних органів має залишатися забезпечення стабільності інфляційних очікувань. Більшість центральних банків збережуть свій довоєнний курс, за винятком

найбільш постраждалих країн, де може знадобитися пауза для повної оцінки наслідків кризи. У короткостроковій перспективі багатьом урядам потрібно буде диверсифікувати свої джерела енергії та досягти підвищення енергоефективності, де це можливо. [3].

Війна, розпочата сусідом-агресором, та її наслідки прямо чи опосередковано нанесуть шкоду усьому світу в енергетичній, фінансовій, виробничій, продовольчій та інших сферах. Виклики, з якими зіткнулися Україна та цивілізовані країни, вимагають перебудови існуючої системи управління нашою державою і створення економіки XXI століття, використовуючи ті нові можливості, які з'явилися у результаті героїчного протистояння з ворогом, ідентифікації нації та безпрецедентної підтримки усього світу [4].

1. Вплив російсько-українського конфлікту на світову продовольчу безпеку і пов'язані з цим питання в межах мандату Організації Об'єднаних Націй Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). URL: <https://www.fao.org/3/nj164fr/nj164fr.pdf>

2. Проект KSE Institute «Росія заплачуть». URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment>.

3. Звіт OECD Economic Outlook за грудень 2021 року. URL: <https://www.oecd.org/economic-outlook/december-2021/>

4. Мариненко Наталія, Ерстенюк Тарас. Соціально-економічні наслідки війни в Україні. Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, діджиталізація та інновації: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м.Тернопіль, 23–24 листопада 2022 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2022. С. 160-161.

Кутень С.В.,

здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073

Навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Науковий керівник:

Мартин О.М.,

к.е.н., доцент,
доцент кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМ

Підприємство є важливою невід'ємною частиною економіко-соціальної системи, функціонування якого спрямоване на досягнення конкретних соціально-економічних цілей. Система управління персоналом підприємства сьогодні є передумовою забезпечення досягнення ефективного поточного функціонування, зростання конкурентоспроможності підприємства, забезпечення розвитку

підприємства на перспективу. Відсутність знань й навичок, досвіду роботи у керівного складу підприємства може стати реальною перешкодою на шляху до створення якісного персоналу підприємства, забезпечення ефективної діяльності підприємства в ринкових умовах.

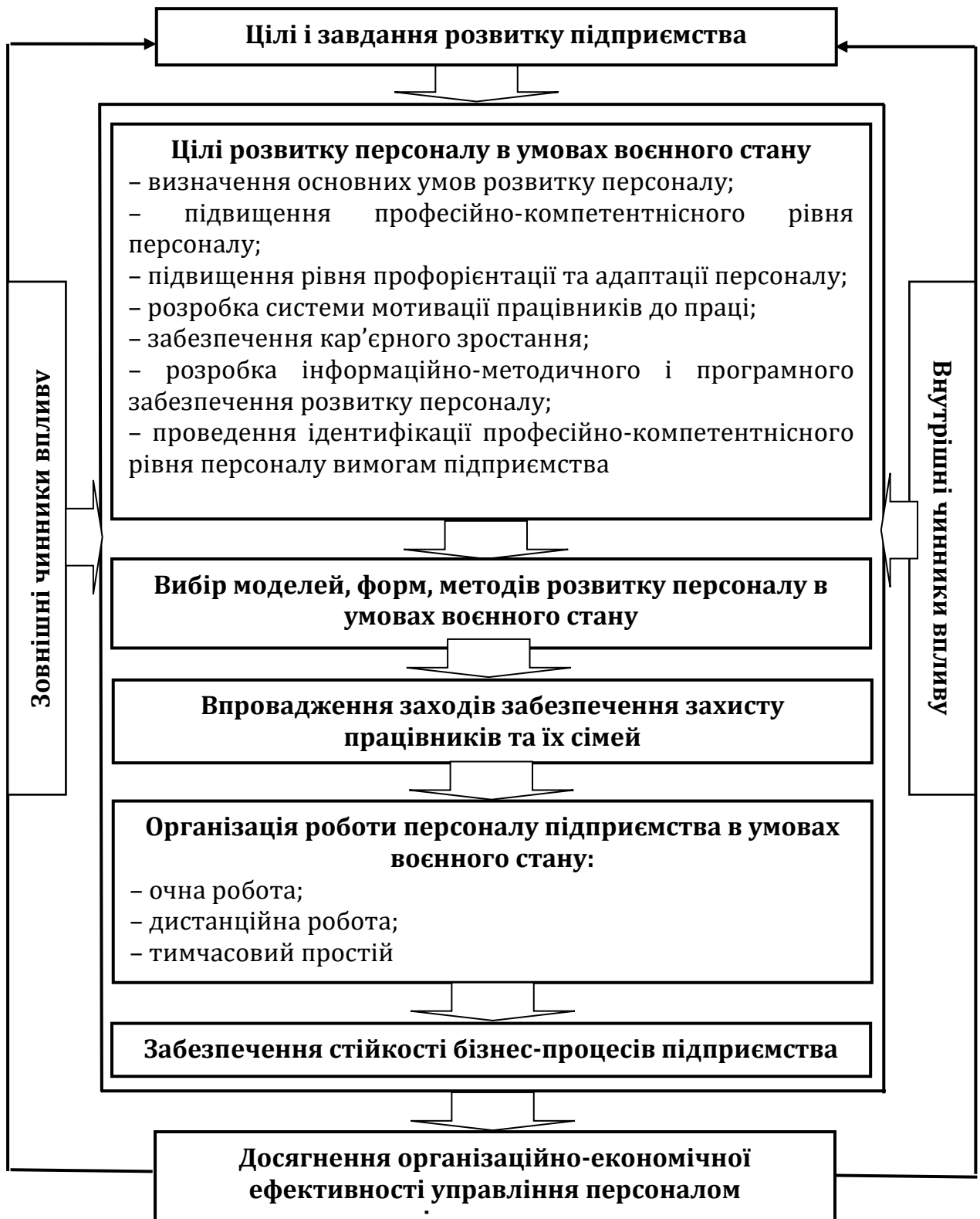

Рис. 1. Механізм управління персоналом в умовах воєнного стану
Розроблено на основі: [2, с. 201; 3, с. 103]

Формування та ефективне функціонування персоналу підприємства залежить від організаційно-економічного механізму функціонування самого підприємства, визначеності його структурних елементів, які підпорядковані один одному і цілям підприємства.

Сьогодні кризовий стан національної економіки і екстремальні умови ведення бізнесу в умовах військового стану та проведення активних бойових дій на території України обумовили суттєві зміни у всіх соціально-економічних сферах, в умовах життєдіяльності, поведінці і веденні бізнесу, управлінні ним, в тому числі і в управлінні персоналом. Управління персоналом – це «упорядкована сукупність дій або впливів на персонал підприємства або його окремі групи, яка спрямована на забезпечення балансу інтересів, прагнень і мотивів працівників підприємства та цілей підприємства» [1, с. 212]. Використання різноманітних методів управління персоналом, правильна організація працівників, контроль за їх діяльністю в умовах воєнного стану забезпечить ефективне функціонування підприємства.

Запропонований механізм управління персоналом в умовах воєнного стану (рис. 1) передбачає поєднання цілей, моделей, форм та методів розвитку персоналу в умовах воєнного стану разом з впровадженням заходів забезпечення захисту працівників та їх сімей, організацією роботи персоналу підприємства в умовах воєнного стану (очна або дистанційна робота; тимчасовий простій). Новий механізм управління персоналом в умовах військового стану забезпечить збереження персоналу підприємства, особливо висококваліфікованих працівників, уникнення вимушеного скорочення персоналу, забезпечить стійкість бізнес-процесів підприємства та досягнення організаційно-економічної ефективності управління персоналом.

1. Романюк Л.М., Харченко І.В. Визначення напрямів реалізації стратегії управління персоналом підприємства в контексті забезпечення її взаємозв'язку із конкурентною стратегією підприємства. /Центральний науковий вісник. Економічні науки. 2020. Вип. 4. С. 210-219.

2. Маркова Н.С. Формування організаційно-економічного механізму управління розвитком персоналу. /Бізнес Інформ. 2015. № 6. С. 200-202.

3. Шацька З.Я. Актуальні підходи до управління персоналом підприємства. /Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 10. С. 100-105.

Лісовський В. П.,
*здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Гобела В. В.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Здійснюючи теоретичний аналіз фінансової безпеки потрібно звернути увагу на потребу верифікації понять «фінансова безпека держави» та «забезпечення фінансової безпеки держави». Щодо першого терміну то йдеться про динамічний розвиток самої фінансової системи, а щодо другого – про сукупність правових та адміністративно-правових відносин. Забезпечення фінансової безпеки держави потребує відповідного механізму реалізації цього процесу. Загалом же механізм забезпечення фінансової безпеки держави – це система адміністративних та організаційно-правових заходів впливу, що направлені на виявлення, попередження та усунення загроз фінансовій безпеці держави [2]. Реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки здійснюється на базі теорій, концепцій, відповідної стратегії та тактики. Також реалізація механізму безпеки потребує здійснення відповідної фінансової політики, встановлення об'єктів та суб'єктів, тобто необхідних інститутів забезпечення безпеки, ідентифікація та уточнення державних інтересів в межах реалізації безпечових заходів, класифікація загроз, використання необхідних інструментів та засобів (рис. 1).

Фінансова безпека здійснюється шляхом реалізації розміреної фінансової політики, що своєю чергою, реалізується на основі розроблених доктрин, концепцій та державних стратегій у відповідних сферах: політична, економічна, фінансова тощо.

Загалом же стратегія фінансової безпеки скеровується на розробку та впровадження заходів, що є корисними для підприємства та на подолання негативних тенденцій у діяльності підприємства.

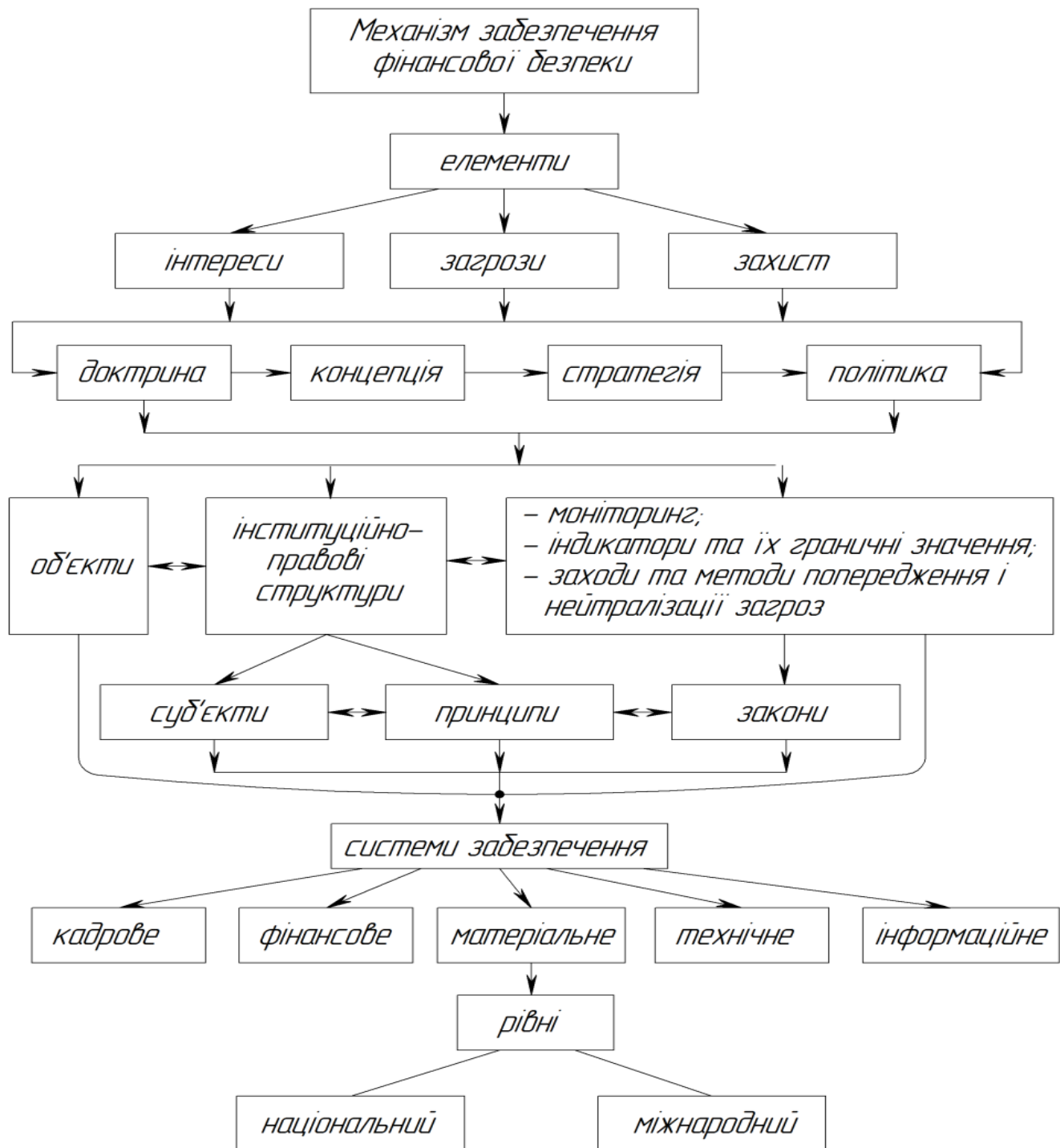

Рис.1. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави
Джерело: [1; 3; 4].

Стратегія фінансової безпеки має бути спрямована на розробку та послідовну реалізацію заходів щодо закріплення та розвитку позитивних процесів та подолання негативних тенденцій у царині фінансової діяльності організацій.

1. Безус Р. М., Дуброва Н. П., Пащенко О. С. Фінансово-економічна безпека. /Ефективна економіка. № 12. 2016. URL:<http://www.economy.science.com.ua/?op=1&z=5412>

2. Гобела В. В., Мельник С. І. *Offshoring as a Threat to the National Economic Security: Causes and Ways to Counteract.* /Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2021. Том 8, № 2. С. 9–16. [https://doi.org/10.52566/msu-ecop.8\(2\).2021.9-16](https://doi.org/10.52566/msu-ecop.8(2).2021.9-16)

3. *Правове регулювання фінансово-економічної безпеки України.* / Пилипишин Р., Ганущин С., Бек У., Михаліцька Н., Верескля М. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. Том 1. №42. С. 510–521. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4726>

4. Єфименко Т. І. Система управління державними фінансами України: проблеми економічної безпеки. /Економіка України. 2018. № 11-12. С. 28–46.

Маланчук А.М.,

аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Копитко М.І.,

д.е.н., проф.,

завідувач кафедри соціально-поведінкових,

гуманітарних наук та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

В сучасній умовах розвитку, питання раціональної організації процесу управління соціально-економічними системами стає ключовим фактором їх виживання та забезпечення подальшого розвитку. Це зумовлено тим, що сьогоднішні конкурентні умови функціонування зумовили значні посилення та інтенсифікацію виробничих потужностей, що, в свою чергу, вимагає від соціально-економічної системи формування та активної реалізації нових управлінських механізмів, які направлені не лише на правильну організацію робочого і виробничого процесу та вирішення поставлених завдань та мети діяльності, а і раціональне використання та примноження ресурсних можливостей соціально-економічної системи, а також забезпечення умов для безпечного функціонування та розвитку. З огляду на все це, питання дослідження сутності управлінського механізму забезпечення безпеки є важливим та актуальним.

Узагальнюючи проведений теоретичний аналіз [1-3], ми дійшли до висновку, що під управлінським механізмом забезпечення безпеки слід розуміти таку сукупність тісно пов'язаних між собою управлінських складових елементів, які при правильній реалізації будуть сприяти формуванню належний рівень захищеності на усіх етапах розвитку соціально-економічної системи.

Важливим елементом управлінського механізму забезпечення безпеки на підприємстві є завдання відповідно яким він реалізуються. На

нашу думку, сьогодні слід виділяти наступні завдання управлінського механізму забезпечення безпеки на підприємстві:

- створення стабільної системи управління безпекою підприємства від моменту започаткування його функціонування та протягом реалізації всіх його виробничих та організаційних циклів;

- формування системи виявлення, елімінація чи повного нівелювання всіх можливих загроз, які можуть негативно вплинути на життєдіяльність та розвиток підприємства;

- утворення системи превенції діяльності підприємства від можливих та реальних загроз його діяльності;

- реалізація перманентних процесів мінімізації ризиків діяльності підприємства;

- раціоналізація використання існуючих ресурсів для процесів управління та забезпечення безпекою підприємства.

- формування безпечних умов функціонування та розвитку підприємства.

Таким чином, забезпечення безпеки стало особливо актуальним на сьогоднішній день, а забезпечення її рівня на підприємства стало чи не головною умовою виживання підприємства у агресивному та загрозовому зовнішньому середовищі.

1. Хвостіна І. М. Механізм управління розвитком підприємства. /Інвестиції: практика та досвід. 2015. Вип. 1. С. 30-33.

2. Присяжнюк П. В. Механізм управління: сутність, види та складові. /Ефективна економіка. 2019. Вип.2. С.42-47.

3. Божанова О.В. Особливості управління економічним потенціалом промислового підприємства. /Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010.№ 31.С. 154-158.

Мельник В.В.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 073

Центру післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чапляк Н.І.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Планування є одним з ключових елементів управлінської діяльності, яке забезпечує перспективу на майбутнє та визначає шляхи досягнення цілей. Воно базується на розумно спланованій моделі, яка є вирішальною для прибутковості та фінансової стійкості страхової компанії.

Планування включає такі напрями: планування та формування спектру страхових послуг, які надає страхова компанія; розробка оптимальної інвестиційної стратегії, яка визначає розміщення тимчасово вільних коштів страхової компанії; оцінка та прогнозування поточного фінансового стану страхової компанії; планування поточної діяльності страхової компанії та складання бізнес-плану; розробка плану-прогнозу розширення діяльності страхової компанії [1].

Основними умовами успішного планування в страховій організації є:

- достовірність прогнозу, який може бути заснований на історичних даних або статистичних методах.
- вибір найоптимальнішого фінансового плану на основі життєвого досвіду керівника компанії.

Страхова діяльність охоплює страхування, перестраховання та фінансову діяльність, пов'язану з формуванням, розміщенням та управлінням страховими резервами, які є ключовими компонентами фінансового плану операційної діяльності страховика.

Фінансовий план повинен містити інформацію про: обсяг власних коштів; кількість застрахованих осіб; суму страхових внесків та виплат; розмір створених резервів; витрати на здійснення страхової діяльності, включаючи винагороду агентам (брокерам) та перестраховання; очікуваний прибуток [2].

Бізнес-план страхової компанії може бути складений самостійно або з допомогою експертів та консультантів, враховуючи нормативно-ліцензійні документи та специфіку діяльності компанії.

Для досягнення позитивного фінансового результату необхідно ефективно організувати управління операційною діяльністю страховика. Для цього використовуються такі інструменти, як:

- підтримання високої якості надання страхових послуг;
- розширення мережі відділень;
- збільшення кількості агентів та брокерів;
- розширення асортименту страхових продуктів;
- використання ІТ-технологій;
- проведення маркетингових досліджень;
- підвищення професіоналізму працівників;
- розроблення політики просування страхових послуг;
- оптимізація адміністративних витрат
- зменшення витрат на збут.

Страхові компанії мають важливі завдання, серед яких підвищення якості страхових послуг, зниження вартості, активне впровадження нових продуктів та приваблення іноземного капіталу. Щоб досягти цих цілей, важливо створити єдину інформаційну систему в сфері страхування, забезпечити взаємодію між учасниками страхового ринку та розширити можливості суб'єктів страхових відносин для захисту своїх прав. Надання відкритої інформації в сфері страхування дозволить

забезпечити прозорість у процесі прийняття рішень та ефективний фінансовий контроль, що здійснюється державним регулятором.

1. Шишпанова Н.О. *Страховий менеджмент: опорний конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня “магістр” спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування” денної форми навчання.* URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2199/1/Shyshpanova_Strakhovyy_menedzhment.pdf.

2. Полчанов А. Ю. *Теоретичні основи страхового менеджменту.* /Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 282-287. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vzhdtu_econ_2014_2_44.pdf.

Микитюк О.В.,
здобувач вищої освіти
бакалавр, спеціальність 053
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник
Шиделко А.В.,
к.соц.н.к, доцент
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Воєнний час – період, коли дітям, вчителям, батькам потрібно постійно пристосовуватися до нових умов, і більшість з них не є позитивні. Актуальність теми обумовлена тим, що війна значно вплинула на освітній процес, навчання стало нестабільним та небезпечним. Багато школярів перейшли на дистанційну форму освітнього процесу, через відсутність електроенергії їм важко навчатись системно, також є проблеми з самоорганізацією та дисципліною через вікову категорію. У початковій школі є дуже важлива соціальна адаптація, через дистанційне навчання учням складніше проходити цей етап.

Процес адаптації – момент становлення дитини як суб'єкта навчальної діяльності. В ході адаптації до шкільного навчання дитина починає орієнтуватись як себе поводити в соціумі, що є важливим для її подальшого розвитку, в неї формується її позиція в учнівському колективі з певним рівнем соціально-психологічної згуртованості. Взаємини у шкільному класі залучають дитину до нових соціальних функцій, культури, норм поведінки, характерних для школи. Соціальна адаптація це завершальний, підсумковий етап адаптації в цілому, що забезпечує фізіологічний, психологічний і соціальний добробут особистості. Якщо в дитини спостерігається соціальна дезадаптація це

провокує формування негативних установок, неуспішність, деструктивну поведінку, затримку в розвитку, тривожність тощо.

Для розв'язання проблеми з дезадаптацією дітей під час дистанційного навчання, у період війни, потрібне впровадження спеціальних програм з чітким розкладом, зі своєчасними повідомленнями про завдання, оскільки режим є дуже важливим. Учитель повинен створити всі умови для успішної адаптації першокласників до шкільного навчання, для цього педагог повинен глибоко розбиратись у вікових особливостях психічного розвитку молодшого школяра та мати особливий підхід індивідуального спрямування до кожного з учнів. Під час уроку вчитель повинен викладати навчальний матеріал так, щоб встигати розповісти найцінніше. Також дуже важливим є адаптація до правил поведінки вчитель повинен обговорити з учнями чіткі правила як себе не можна поводити. Батькам потрібно допомагати своїм дітям в самоорганізації, не тиснути на них, а заохочувати до навчання, важливо щоб в учня був простір для навчання. Особливу увагу варто звернути на кібербезпеку потрібно надати рекомендації педагогам, батькам та дітям як захистити свої персональні дані. З цими заходами дітям буде легше адаптуватись до навчання під час війни.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що у період важких випробувань для нашої країни, навчання та виховання молодого покоління має першочергове значення, адже діти – це майбутнє нашої держави.

1. *Освіта під час війни: що змінилося і як це вплине на майбутнє дітей - портал новин LB.ua.*

2. *Як налаштувати дитину на навчання під час війни : 29:08:2022 - 20 хвилин Тернопіль (20minut.ua).*

3. *Підготовка до школи - Свеська спеціалізована школа I-III ступенів №2 "ліцей" (sch.in.ua).*

Михайленко Є.О.,

аспірант, спеціальність 081

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Денисова А.В.,

д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу

Одеського державного університету внутрішніх справ

МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОННОЇ СФЕРИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Аналізуючи питання розвиток якої соціально-економічної сфери забезпечив би захист національних інтересів держави та гарантував її національну безпеку, можна з упевненістю сказати, що оборонна сфера є пріоритетною у цьому напрямку.

Починаючи з 2014 року українське суспільство потребувало нагальних змін саме в цій сфері, оскільки військовий конфлікт, який був розпалений агресивними військовими і політичними діями з боку Російської Федерації дав багатьом зрозуміти про те, що для держави є необхідним реформування оборонної сфери, які можуть бути досягнуті після виконання колосального обсягу роботи як з боку Міністерства оборони України, так і з боку суспільства загалом. Тому що процедура реформування оборонної сфери є одною із найбільш важких завдань для будь-якої держави. Повномасштабне вторгнення 2022 року виявило як позитивні зміни, які були зроблені у період 2014-2022 року, так і недоліки, що ускладнили оборону нашої країни.

Напрямки реформувань зазначені в основному законі України – Конституції. Так, відповідно до п. 5, ч. 1, ст. 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;

згідно ч. 2, ст. 102 Конституції України Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;

згідно п.д. 1, пп. 1, ч. 1, ст. 116 Конституції України Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [1].

Однак для відповідності законодавчої бази практичній складовій велике значення має питання відповідне фінансування збройних сил та правоохоронних органів в окремих регіонах в залежності від його потреб.

Результати аналізу обсягів та структури видатків на оборону за функціональною ознакою за період 2017 – січень-серпень 2020 рр. показують, що, незважаючи на зменшення окремих їх видів (видатків на цивільну оборону, військову освіту) у загальній структурі, сукупні видатки все ж мають тенденцію до зростання. Це пов'язано, насамперед, із тривалим проведенням військових дій на сході України. Проте, внаслідок продовження військового конфлікту, необхідним є збільшення фінансування Збройних сил України [2, с. 24].

Досліджуючи питання національної безпеки варто також пригадати Закон України «Про національну безпеку України». Ухваленням Закону України «Про національну безпеку України» 21 червня 2018 року процес організаційної трансформації системи було виведено на новий рівень. У цьому законодавчому акті було уточнено зміст складових сектору безпеки і оборони у напрямку належної його систематизації. Відповідно і визначено критерії для розмежування компетенції окремих складових сектору безпеки і оборони. Зазначені організаційні трансформації

загалом відповідають меті правової регламентації, що визначена у преамбулі зазначеного законодавчого акту [3, с. 16].

Також необхідно зазначити, що відповідно до пп. 9, ч. 1, ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [4].

Доповнюючи дослідження щодо забезпечення оборонної сфери окремо можна розглядати розвиток такого міста, як Маріуполь. Нажаль територіально дане місто знаходилось поблизу лінії фронту. Однак керівництво цього міста обрало пріоритетним розвиток міської інфраструктури та урбанізація міста, при цьому не приділивши достатньої уваги потенційній небезпеці міста з боку східних кордонів.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Беднарчук В.В., Млінцова А.О Фінансування потреб оборонної сфери в Україні. / Науково-виробничий журнал «Інноваційна Економіка» – 7-8'2020 [85]. ЛНУ імені Івана Франка – 2020. – С. 22- 27
3. Розвиток законодавства України у сфері оборони: проблеми адаптації до стандартів НАТО та шляхи їх вирішення: матеріали Науково-практичної конференції. м. Київ, 23 квітня 2021 року / упоряд.: П. П. Богуцький, В. Г. Пилипчук, С. О. Дорогих. – Київ, 2021. – С. 376
4. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII.

Мойса В.В.,

*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Копитко М.І.,

*д.е.н., проф.,
завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ СИТУАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ефективність управління кризовими ситуаціями обумовлюється здатністю фірми конструктивно реагувати на зміни, що загрожують її нормальному функціонуванню. Ця здатність не залежить від того, чи здійснюється процедура банкрутства або виникає лише її загроза. І в тому, і в іншому випадку необхідне застосування антикризових рішень, сукупність яких і є управлінням кризовими ситуаціями.

На нашу думку, поняття «управління кризовими ситуаціями» слід трактувати як сукупність заходів аналізу, моніторингу та елімінації

негативного впливу кризових явищ та наслідків, що мають на меті дестабілізувати усі елементи соціально-економічної системи. Запропоноване трактування відрізняється від подібних, тим, що робить акцент на наслідковій частині такого процесу. При цьому, метою управління кризовими ситуаціями на підприємстві є правильне використання цілеспрямованого впливу таким чином, щоб не допустити будь-яких проявів створення кризової ситуації в даній соціально-економічній системі.

Система управління кризовими ситуаціями на підприємстві не може функціонувати ефективно без відповідних методів [1-4]. Доцільно розглядати методи організаційно-адміністративного, фінансово-економічного та соціально-економічного характеру. Характер організаційно-адміністративних методів розкривається через відповідні накази, розпорядження, консультації, наради тощо. Фінансово-економічний характер методів проявляється через відповідне фінансово-матеріальне мотивування, інформаційні системи, тощо. При соціально-психологічних методах, застосовуються різноманітні методики впливу на персонал, який задіяний безпосередньо і частково в управління кризовими ситуаціями на підприємстві.

Ключовими сутнісними елементами системи управління кризовими ситуаціями на підприємстві є ті, що притаманні управлінській діяльності, які взаємодіють між собою та здійснюють цілісний вплив на реальні і потенціальні прояви кризових ситуацій в будь-яких складових даної соціально-економічної системи.

Сьогодні, система управління кризовими ситуаціями не є чимось новим, а навпаки починає зустрічатися все частіше і частіше. Але для України воно займає особливе значення починаючи з 2022 року, і підприємства зустрічаються з кризовими ситуаціями кожного дня, внаслідок військового стану. Таким чином, перспективами подальших досліджень повинно стати аналізу особливостей антикризового управління в поствоєнний час після перемоги України.

1. Осовський О. А. Особливості управлінської праці в трансформаційний період розвитку України. /Вісник ЖНАЕУ. 2011. № 1, т. 2. С. 215-224.

2. Васенко, В. К. (2019). Принципи менеджменту та їх вплив на формування понятійного апарату. /Вчені записки університету «КРОК», 2019, (53), 97–104.

3. Скібіцька Л. І. Проведення організаційних змін як засіб подолання криз. /Наука й економіка : наук.-теорет. журнал. 2008. № 4. С. 354-361.

4. Ладунка І.С., Рибалка Т.М. Особливості економічного управління підприємством. /Економіка та суспільство. 2017. Вип. 13. С. 562-565.

Мойса Т.В.,
*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:
Копитко М.І.,
*д.е.н., проф.,
завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність формування інноваційного потенціалу підприємства обумовлюється спроможністю правильно використовувати власні можливості та ресурси з метою перетворення їх в конкурентні переваги для самої соціально-економічної системи. Невирішеними частинами є дослідження сутності сучасних аспектів формування інноваційного потенціалу підприємства.

Сьогоднішній стан економіки, її глобалізаційні тенденції, характеризується наявністю значного рівня конкуренції серед суб'єктів ринку. Підприємства, які в минулому могли забезпечити собі прийнятні для них ринкові позиції лише завдяки тому, що в їх ринковому середовищі існувало обмежена кількість конкуруючих підприємств, в сучасних умовах ведення бізнесу стикнулись з явищем, коли ці ринкові середовища кожного дня поповнюються новими конкуруючими суб'єктами.

Таке становище зумовлює появу проблеми розвитку та забезпечення власної конкурентоспроможності. В переважній більшості випадків такі переваги виявляються у розвитку інновацій всередині власного підприємства. На сьогоднішній день інновації в підприємстві, рівнозначно як у всіх інших сферах суспільного життя нерозривно пов'язані з явищами глобалізації. Пошук та впровадження інновацій в сучасному ринковому середовищі вже є не однією з переваг підприємства над іншими, а ключовою умовою його виживання в агресивному конкурентному середовищі. Зазнала змін і сама теорія інновацій. Якщо раніше основною ціллю створення того чи іншого новітнього методу, техніки чи продукту було покращення основних показників підприємства, сьогодні, теорія інновацій спирається на значну кількість суспільних догм та норм, в структуру яких входять основи ергономічності, екологічності, гуманізму, законності [1-4].

Поняття «інноваційний потенціал підприємства» слід трактувати як взаємопов'язану сукупність творчих та креативних елементів різноманітного характеру, які призводять до утворення нового

соціально-економічного ефекту, який націлений на досягнення ключових цілей загальної стратегії розвитку. Таким чином, наше трактування на відмінну від подібних, враховує елементи притаманні для інновацій та акцентує увагу на результаті, який повинен бути на виході. При цьому, формування інноваційного потенціалу підприємства – це комплексний та багатоаспектний процес уможливлення зміцнення позицій на ринку та забезпечення досягнення поставлених цілей і завдань, через ефективну реалізацію ресурсів та засобів у вигляді нових можливостей.

Формування інноваційного потенціалу для підприємства включає елементами системи управління. Це не такого роду управління як можна собі уявити при реалізації стратегічних управлінських рішень щодо розвитку того чи іншого підприємства, проте не слід говорити що їх взагалі немає.

1. Антоцишина Н. Дослідження трансформації поняття «потенціал підприємства» з урахуванням історичного та сутнісного аспекту. /Вісник КНУТД. 2015. № 6. С. 64–75.

2. Отенко І. П. Потенціал підприємств і його види. /Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. 2001. № 4 (2). С. 18–21.

3. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.

Наконечна Л.Г.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 072
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОЦІНКА ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Від початку російського вторгнення в Україну всі суб'єкти української економіки зіткнулися з неочікуваними подіями та з негативними наслідками. Однак слід зазначити, що фінансовий сектор зміг протистояти викликам війни завдяки значним резервам, своєчасному реагуванню НБУ та багаторічній співпраці у реформуванні сектору.

У період воєнного стану банківська система не зупиняла свою роботу ні на один день і працювала безперервно, забезпечуючи платежі та доступ до коштів. Ця стійкість має міцне підґрунтя і є результатом багатьох превентивних заходів, здійснених банками. Завдяки щорічним стрес-тестам і вимогам до капіталу для покриття операційних ризиків

банківські установи виявились готовими до серйозних загроз, таких як війна.

Банки відреагували на кризу стійко та операційно ефективно, маючи значні резерви капіталу та ліквідності, плани на випадок непередбачуваних ситуацій та високий рівень довіри з боку клієнтів. Побожування щодо панічного відтоку коштів не справдилися, а навіть навпаки – на початку листопада 2022 р. вітчизняні банки накопичили рекордний обсяг тимчасово вільних коштів за кореспондентськими рахунками та депозитними сертифікатами Національного банку України – понад 400 млрд грн. (рис 1) [1].

Рис. 1. Зміни залишків коштів у банківській системі у 2022 р. [1]

Щодо дохідності банківських установ України у період війни, то банківська сфера вперше за п'ять років стала збитковою, але починаючи з липня 2022 р. банки почали відновлювати прибутковість діяльності. Рентабельність власного капіталу банківського сектору у 2022 р. становила 4,3% порівняно з 32,1% з аналогічним періодом 2021 р. Це сталося переважно завдяки збільшенню резервів під реалізовані та очікувані збитки, пов'язані з війною. НБУ прогнозує, що вітчизняні банки втратять щонайменше 20% свого кредитного портфеля в результаті кризи, їм доведеться покривати ці втрати за рахунок капіталу. Але все ж більшість банків мають достатній капітал для покриття втрат від кредитного ризику та достатню операційну прибутковість, щоб відновити капітал на більш глибоких стадіях поточної кризи.

Отже, військова агресія Російської федерації проти України негативно вплинула на діяльність комерційних банків, що знайшло відображення на рівні їх дохідності. Проте банківська система продовжила забезпечувати надання якісних банківських послуг.

1. НБУ. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4

Онищак М. О.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Гобела В. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Формування ефективної системи фінансової безпеки означає чітке визначення потенційних загроз у тій чи іншій сфері, джерел їх походження, а також ресурсів, що необхідні для ефективної протидії цим загрозам. Відповідно, перелік можливих загроз національній безпеці держави в економічній сфері наведено в таблиці 1.

Теперішня динаміка соціально-економічних та фінансових процесів в Україні зокрема та світі загалом, вимагає створення дієвої та економічно обґрунтованої системи для захисту своїх інтересів та гарантування національної та фінансової безпеки держави [3].

Таблиця 1

Загрози національній безпеці України в економічній сфері

Згідно Закону України „Про основи національної безпеки України” (ст.7)	Згідно Стратегії національної безпеки України (п.2.2)
Істотне скорочення ВВП, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;	Структурні деформації у економіці, неефективність використання ресурсів, переважання галузей з невеликою часткою доданої вартості, що спричиняє низьку конкурентоспроможність продукції;
нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків;	неефективність захисту права власності, відсутність умов для формування необхідного інвестиційного потенціалу в національній економіці, зокрема розвинених фінансового та фондового ринків, несприятливий макроекономічний та політико-правовий клімат;

Продовження таблиці 1

послаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;	нестійкість економічного зростання та його надмірна залежність від зовнішніх чинників;
критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків;	недосконалість податкової системи, низька ефективність податкового адміністрування та контролю;
нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості;	недосконалість механізмів захисту внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції з боку імпоротної продукції, неефективність боротьби з контрабандою;
велика боргова залежність держави, критичні обсяги державного зовнішнього і внутрішнього боргів;	низький рівень конкуренції та монополізація окремих галузей промисловості та постачання товарів;
небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки;	надмірна залежність від імпорту енергетичних ресурсів;
неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища;	монополізація іноземним капіталом стратегічно важливих галузей національної економіки, що загрожує стабільності окремих товарних ринків;
неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження;	високий рівень тінізації економіки, зумовлений розповсюдженням напівлегальних методів ухилення від оподаткування, криміналізацією економічних відносин;
„тінізація” національної економіки;	поглиблення регіональної диференціації;
переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними.	деградація науково-технічного потенціалу, нерозвиненість національної інноваційної системи, низька інноваційна активність суб'єктів господарювання.

Джерело: [1; 2].

Головна мета політики національної безпеки України є забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на засадах демократичного прогресу суспільства і держави, дотримання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для динамічного економічного зростання, забезпечення добробуту громадян [4]. Для реалізації такого вектору національної політики потрібно

покращити інвестиційний клімат, в тому числі за рахунок забезпечення ефективного захисту прав власності, удосконалення регуляторного та підприємницького законодавства, обмеження монополізму, розвитку фінансового та фондового ринку тощо. Необхідно суттєво підвищити бюджетну ефективність держави, тобто ефективність використання бюджетних коштів, сформувавши систему ефективного державного контролю за діяльністю суб'єктів, що є монополістами, та за використанням їхніх фінансових ресурсів. Серед іншого, не менш важливо забезпечити зменшення рівня тінізації вітчизняної економіки та припинити процес відтоку капіталу за кордон; забезпечити збалансований розвиток державної сфери; безпеку національної валюти, її стабільність для захисту інтересів потенційних інвесторів; проведення збалансованої внутрішньої та зовнішньої кредитно-боргової політики держави.

1. *Financial and legal aspects of economic security of the state.* / Настасяк І., Баїк О., Заяць О., Михаліцька Н., Верескля М. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. Том 4. № 39. С. 482-493. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4084>.

2. Гобела В. В., Мельник С. І. *Offshoring as a Threat to the National Economic Security: Causes and Ways to Counteract.* / Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2021. Том 8, № 2. С. 9–16. [https://doi.org/10.52566/msu-ecop.8\(2\).2021.9-16](https://doi.org/10.52566/msu-ecop.8(2).2021.9-16)

3. Плешакова Н. А. *Передумови формування фінансової стабільності в умовах посилення глобалізації.* / Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 10 (173). С. 30–34.

4. Козюк В., Крисоватий А., Савельєв Є. та ін. *Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: колективна монографія.* Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 504 с.

Павлів С.С.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чапляк Н.І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Створення об'єднаних територіальних громад в Україні передбачає не тільки їх формування, але і розвиток, удосконалення і ефективне функціонування, забезпечення економічної безпеки на даній території. Економічна безпека територіальної громади – «це складник системи економічної безпеки держави, яка передбачає захист економічних

інтересів територіальної громади, характеризує рівень її економічної самодостатності та спроможності, а також забезпечення задоволення соціально-економічних потреб її членів, реалізацію економічного потенціалу територіальної громади з огляду на пріоритети сталого розвитку та стратегічних орієнтирів розвитку держави» [1, с. 84].

Позитивний імідж є запорукою функціонування органу місцевого самоврядування. Під іміджем розуміють «уявлення громадськості, яке цілеспрямовано формується у масовій свідомості за допомогою системи зв'язків з громадськістю та її інструментів (пабліситі, реклами, пропаганди тощо)» [2, с. 187]. Зв'язки з громадськістю – це послідовна і систематична управлінська діяльність, яка дозволяє громадським і приватним організаціям підтримку, реальне розуміння і позитивне ставлення тієї частини громадськості, де вони проводять свою діяльність [3, с. 127].

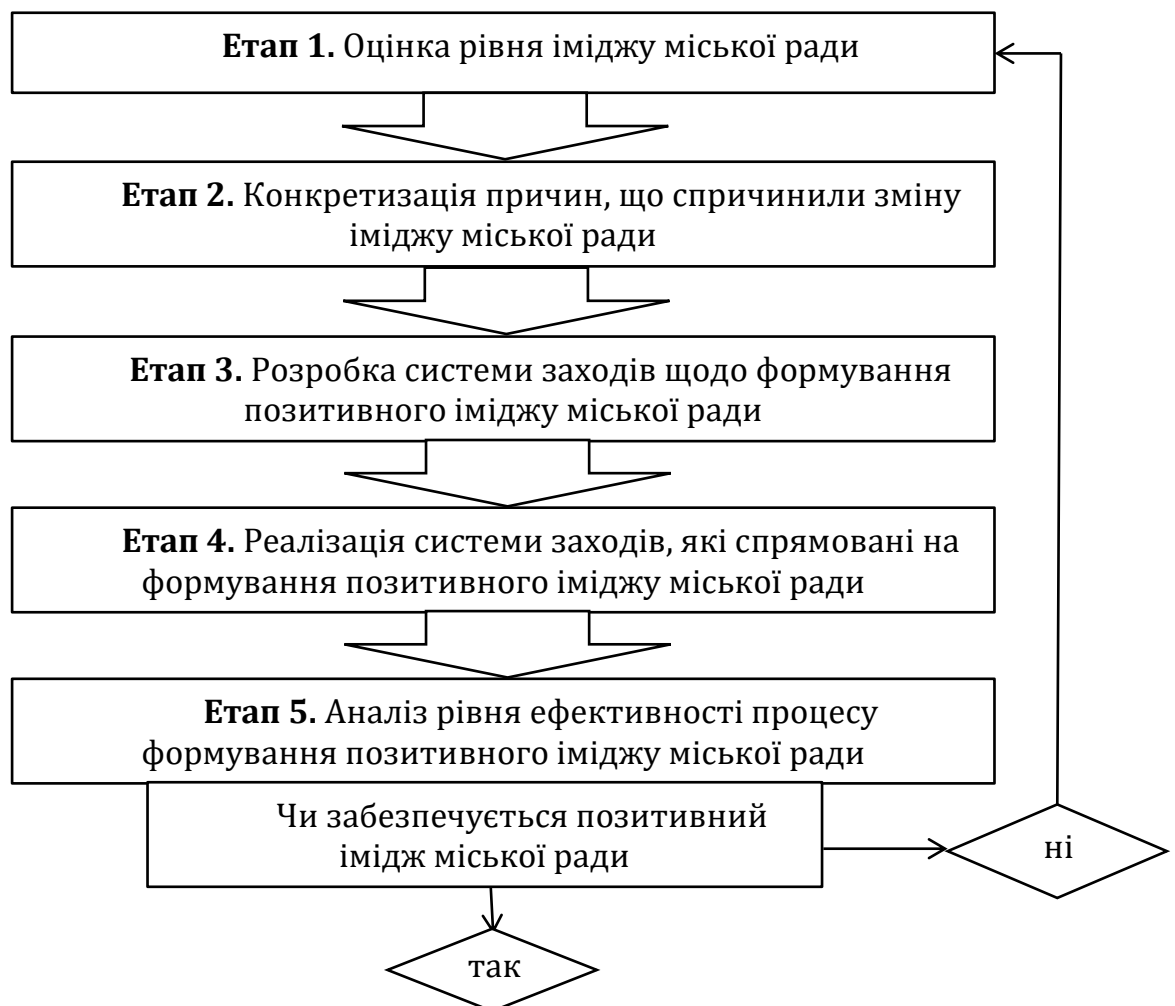

Рис. 1. Процес формування та підтримки іміджу органу місцевого самоврядування

Джерело: авторська розробка

Імідж має бути керованим і чітко структурованим, постійно бути в полі зору і постійно підтримуватися залежно від обставин, які склалися. Вважається, що імідж державної влади формується за рахунок: усних заяв – 40%; чуток – 20%; репутації – 20%; прийнятих рішень, тобто практичних дій – 10%; стереотипного сприйняття – 10% [3, с. 127].

Імідж органу місцевого самоврядування має в першу чергу бути орієнтованим на жителів територіальної громади, які є споживачами різноманітних послуг; відображати їхні потреби; бути гнучким до змін у сучасному ринковому середовищі, з одного боку, та постійним у своїх переконаннях, з іншого; поєднувати різноманітні чинники впливу – внутрішні і зовнішні – при формуванні і в процесі підтримки іміджу міської ради [18, с. 48].

Поетапний алгоритм формування та підтримки іміджу органу місцевого самоврядування передбачає послідовність п'яти етапів (рис. 1).

Підвищення позитивного іміджу органу місцевого самоврядування і його керівників передбачає використання результатів SWOT-аналізу, в результаті це дасть можливість, по-перше, враховуючи сильні сторони функціонування громади, повноцінно використати реальні її можливості, які наявні на даний час, по-друге, з використанням своїх сильних сторін суттєво зменшити вплив загроз або навіть уникнути негативного їх впливу, по-третє, керівникам органу місцевого самоврядування постійно тримати в полі наявні слабкі сторони функціонування громади (вони тягнуть громаду назад, перешкоджають динамічному розвитку), по-четверте, попередити небезпеки та можливі їх наслідки для функціонування територіальної громади.

Це дозволить реалізувати стратегію розвитку громади, сформувані привабливий інвестиційний простір і перспективний розвиток території.

1. Мокій А.І., Дацко О.І. Територіальна громада в системі економічної безпеки держави. /Стратегічні пріоритети. 2018. № 1. С. 83-89.

2. Сторожук С.А. Психологічні аспекти формування позитивного іміджу громадської організації у масовій свідомості. /Вчені записки університету «Крок». Серія : Економіка. 2021. Вип. 2. С. 185-189.

3. Плотніченко С.Р. Формування позитивного іміджу підприємств у суспільстві та органах влади. /Збірник Таврійського агроєкологічного державного університету (економічні науки). 2017. № 3. С. 125-130.

4. Корчинська О.О. Окремі аспекти управління корпоративним іміджем підприємства. /Агросвіт. 2019. № 10. С. 46-52.

Палагнюк С.Ю.,
*здобувач наукового ступеня доктора філософії,
спеціальність 076 економічного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Науковий керівник:
Зибарева О.В.,
*д.е.н., проф.,
професор кафедри бізнесу та управління персоналом
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ВПЛИВ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ДИНАМІКИ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІТ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Глобальна економічна криза, викликана рецесією світової економіки, яка підсилена військовими діями на території України, з однієї сторони, та потужні соціальні, технологічні, маркетингові тренди, з іншої, змушують бізнес орієнтуватись на інноваційні бізнес моделі, серед яких важлива роль належить інтегральній динаміці. Інтегральна динаміка, як підхід до ефективного управління персоналом підприємств, зародилася в США у другій половині 80-их років минулого століття. Її дослідженню присвячено роботи К. Грейвз, К. Кован, Д. Бек. В українській науці слід виділити праці В. Пекаря, на думку якого, “інтегральна динаміка класифікує домінантні системи цінностей та парадигми мислення, як для окремої людини, так і для компаній в цілому, розуміння яких надає ключ до проникнення у суть різних типів організаційних структур, корпоративних культур, а також стадій життєвого циклу компаній, методик та інструментів керування персоналом” [1, с. 3].

І. Адізес робить припущення, що “парадигма мислення працівника, повинна бути основою при формуванні персональних цілей, створенні системи мотивації на їх виконання, стимулювання перемог і покарання за помилки” [2] . На основі характеристик різних парадигм мислення він формує карту, присвоюючи різному типу певний колір, та описуючи, як люди, яким притаманна певна парадигма мислення, приймають рішення, які мотиви ними керують, що для них є важливим, а на що вони готові закрити очі. Так Адізес [2] , а за ним і Пекар [1] виділяють такі типи парадигм мислення:

- червона парадигма - парадигма сили, в якій важливими є формування чітких і досяжних цілей, які передбачають конкретну винагороду, а також лідерство, відповідно рутинні адміністративні процеси, бюрократичні механізми викликають негатив і нерозуміння у її представників. Вони, зазвичай, є хорошими менеджерами з продажів, комерційними директорами, менеджерами з розвитку нових регіонів та масштабуванню. Сильні сторони таких людей - це оперативність в прийнятті рішень, вміння концентрувати енергію та ентузіазм та

спрямовувати їх на досягнення короткострокових цілей, при цьому недоліком є те, що постійна боротьба швидко виснажує їх;

- синя парадигма - парадигма порядку, в якій, насамперед, важливим є посадові інструкції, наявність чітких процедур і регламентів, регулярні наради і звіти. Для її представників процес і правила є важливішим за результат, тому в командах з людьми із синьою парадигмою завжди порядок і стабільність, що дозволяє легко справлятися із негативними зовнішніми факторами, впливом економічних чи соціальних негараздів. Адізес рекомендує людей із синьою парадигмою мислення залучати до юридичної, фінансової, бухгалтерської роботи, або до тих процесів, де важливо дотримуватись чітких інструкцій;

- помаранчева парадигма - парадигма свободи. Для працівників з такою поведінковою моделлю важливим є свобода в прийнятті рішень, можливість проводити експерименти і впроваджувати новітні ефективні методики, та націленість на результат. Такий підхід закономірно супроводжується помилками, але це сприймається як обов'язковий елемент розвитку і вітається. Люди з помаранчевою парадигмою мислення комфортно почувають себе в невеликих проектних командах, в матричній організаційній структурі, тому працівники, з яскраво вираженою помаранчевою парадигмою є хорошими маркетологами, R&D спеціалістами, проектними менеджерами;

- фіолетова парадигма - парадигма стосунків, де найважливішим є людина, емоції, стосунки, атмосфера в колективі. Її представники є хорошими менеджерами по роботі з клієнтами або менеджерами по роботі з персоналом. Вони вміють налагоджувати відносини з різними типами характерів, знаходити підхід до людей, але при цьому для них важливим є наявність тісного персонального зв'язку із кожним членом команди, що досить часто стримує масштабування і ріст компанії.

Аналізуючи діяльність підприємств галузі ІТ, можна помітити, що одним із основних факторів, який впливає на їх успішність, є здорова організаційна структура компанії, підсилена ефективними методами управління персоналом. Як наслідок, ми отримуємо здорову корпоративну культуру, низьку плинність кадрів та максимальну зацікавленість кожного працівника у досягненні цілей підприємства. Запорукою цього, насамперед, є підбір персоналу на ролі в компанії з урахуванням не тільки професійних навичок і знань, а й із врахуванням парадигми мислення людини і карти її життєвих цінностей.

Варто зазначити, що це основні, проте не єдині парадигми мислення. Розвиток соціальної психології й дослідження в цій сфері спонукають формування нових парадигм і соціальних конструкцій, притаманні сучасному світу бізнесу, кожна з них має свої переваги й слабкі сторони, тому врахування цього фактору при підборі персоналу, формуванню команди і колективу, дозволяє забезпечити здорову організаційну

структуру та атмосферу в колективі, що безумовно, вплине на ефективний і стійкий економічний розвиток підприємства.

-
1. Пекар В. *Різноманітний менеджмент. 2-ге вид., допов.* Харків : Фоліо, 2019. 192 с.
 2. Адієс І. *Як подолати кризу управління : діагностика та лікування проблем керівництва.* Видавничий дім «Фабула», 2019. 272 с.

Панасенко А.А.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Центральноукраїнського національного технічного університету
Науковий керівник:
Сторожук О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту
та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного технічного університету

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна спричинила безпрецедентно негативний вплив на усі напрямки діяльності українських підприємств, в тому числі і на фінансову роботу. Нестабільність та невизначеність посилилася багаторазово. В таких умовах бюджет як невід'ємна частина планування, прогнозування та контролю ключових показників діяльності підприємства та важливий інструмент бізнесу потребує перегляду підходів до його складання.

По-перше, слід відмітити, що війна скоротила довгий горизонт планування діяльності підприємств: з 2-3 років до періоду менше року. Короткострокові плани нині вимірюються місяцями (іноді – тижнями) та руйнуються через обставини, які неможливо передбачити.

По-друге, класичне планування в умовах війни не дає уявлення про алгоритм дій з урахуванням можливих екстрених змін. Коли зміни відбуваються щодня, підприємство має бути гнучким і здатним оперативно коригувати плани.

Тим не менше, з нашої точки зору, відмовлятися від бюджетування, навіть в таких складних умовах, є недоцільним. Складання бюджетів дозволяє поліпшити фінансову обґрунтованість рішень щодо діяльності підприємства, ефективність інформаційного забезпечення управління підприємством, дає можливість раціонально розподіляти доступні ресурси, що в умовах війни набуває особливого значення [1]. Найкраще процес бюджетування, з нашої точки зору, розбити на декілька етапів:

- окреслити скориговані з урахуванням ситуації цілі (одна справа - працювати на відносно безпечній території, інша – після реколяції, зовсім

інша – працювати в місті чи громаді, де обстріли відбуваються дуже часто);

- спрогнозувати нові обсяги продажів та витрат (у підприємств з'явилися непередбачувані витрати на забезпечення безперебійного енергопостачання, створення нових логістичних маршрутів, пошук нових клієнтів, побудову гібридного формату роботи);

- створити детальний та реалістичний бюджет з урахуванням кількох сценаріїв розвитку подій;

- здійснювати контроль та постійне коригування його виконання;

- використовувати інструменти та технології, які допомагають управляти бюджетуванням більш ефективно.

Бюджетування є динамічним процесом, що сьогодні має урахувати такі особливості: адаптацію асортименту продукції до нових потреб клієнтів, збільшення обсягу роботи працівників, які залишилися працювати (на більшості підприємств України частина працівників на сьогодні мобілізована до лав ЗСУ, частина звільнилася у зв'язку із виїздом за кордон), включати витрати на підтримку бійців ЗСУ.

Отже, складання детального реалістичного бюджету, де кошти будуть розписані на різні сфери діяльності підприємства, контроль його виконання і коригування залежно від змін у зовнішньому середовищі сприятиме запобіганню негативним наслідкам недосконалого бюджетування у вигляді несвоєчасної виплати заробітної плати працівникам, неможливості забезпечення їх належними умовами праці та падінню мотивації праці.

1. Басюк, Т. (2022). Актуалізація процесу бюджетування на підприємствах харчової промисловості в умовах економіки воєнного стану./Економіка та суспільство, (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-1>

Парій Т.М.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 072

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вінічук М. В.,

к. е. н., доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

Львівського державного університету внутрішніх справ

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Сучасне суспільство неможливо уявити без використання інформативно-комунікативних технологій, які почали здійснювати вагомий вплив на культурний, політичний, економічний, військовий аспекти людського життя. Розвиток комп'ютерних технологій

забезпечив не лише перехід національних інфраструктур на новий рівень розвитку та функціонування, але й спровокував виникнення принципово нових загроз системам національної та глобальної безпеки.

Небезпека кіберзлочинності як для всього світу, так і для України в даний час є однією з найбільш серйозних загроз національній безпеці в інформаційній системі. Згідно Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», під кіберзлочинністю слід розуміти сукупність кіберзлочинів (комп'ютерних злочинів) – суспільно небезпечних вчинень у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України та які визнано злочинами за міжнародними договорами України [3].

Очевидно, що завдяки активному використанню кіберпростору, людство зіштовхнулося з новими ризиками для особистої та національної безпеки, що потребує створення національних та міжнародно-правових заходів упередження кіберзлочинності, кібертероризму та недопущення кібервійни. Останнім часом рівень кіберзлочинності швидко зростає в Україні. Основною причиною розвитку кіберзлочинності, як і будь якого бізнесу, є прибутковість: величезні суми грошей обертаються в кишенях злочинців в результаті здійснення великих афер.

Оскільки національна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам – об'єктами кібербезпеки на національному рівні вважаються [2]:

1. конституційні права і свободи людини і громадянина;
2. держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість;
3. суспільство, сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища;
4. національні інтереси в усіх сферах життєдіяльності особи, суспільства та держави;
5. об'єкти критичної інформаційної інфраструктури тощо.

Основними кіберзагрозами національної безпеки України є: використання кіберпростору у воєнних цілях, створення іншими державами кібервійськ; розроблення іноземними державами нових видів зброї кібернетичного характеру; спроби втручання у внутрішні справи держави з використанням соціальних мереж, поширення у національному сегменті кіберпростору культу насильства, жорстокості; активація проявів кібертероризму; поширення кіберзлочинності і т. д.

Розвиток та безпека кіберпростору, запровадження електронного урядування, гарантування безпеки й сталого функціонування електронних комунікацій, підвищення цифрової грамотності громадян,

розвиток інфраструктури електронних комунікацій та міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки мають бути складовими державної політики у сфері розвитку інформаційного простору та становлення інформаційного суспільства в Україні[1; 4].

Отже, на сьогоднішній день людство живе в епоху комп'ютерних технологій, інформаційних, телекомунікаційних систем, використання яких створює неабияку залежність та нові можливості для здійснення несанкціонованих посягань на важливі інформаційні ресурси держави та особисту безпеку Інтернет-користувачів. Ми повинні насамперед захистити себе, вивчити правила кібергігієни та кіберзахисту, що, у свою чергу, допоможе державі забезпечити національну безпеку українського суспільства.

1. *Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: зб. наук. праць. Харків, 2013*
URL:

https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/553/Aktualni%20pytannia%20rozsliduvannia%20kiberzlochyniv_Materialy%20konferentsii_2013.pdf

2. *Про основи національної безпеки: Закон України від 18.06.2003р. №964-VIV.* URL:

<https://www.spfu.gov.ua/ua/documents/1819.html>

3. *Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII, ВВР, 2018, №31, ст.241.* URL: <https://usts.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/zakon-ukrainy-pro-osnovni-zasady-zabezpechennia-kiberbezpeky-ukrainy>

4. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27.01.2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15.03.2016 №96/2016.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016#Text>

Рижкова А.А.,

*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки*

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вінічук М. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

Львівського державного університету внутрішніх справ

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Посилення системної макроекономічної нестабільності України зумовило інтенсифікацію проблем бюджетного дисбалансу, підвищення ризику дефолту, зростання рівня дефіциту державного бюджету та загострення процесів боргової залежності на фоні зростання податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що, своєю чергою, провокує приховування реальних обсягів виробництва з метою ухилення від

сплати податків та виведення капіталів за межі країни. Забезпечення бюджетно-податкової стабільності, відкритості й прозорості ведення господарської діяльності та належного рівня життя населення, на сучасному етапі розвитку держави, є одним із пріоритетних напрямків її діяльності. Досягнення належного рівня захищеності бюджетно-податкової сфери від деструктивного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз стане можливим за умови максимально ефективного законодавчого й нормативно-правового забезпечення, а також якісного виконання органами державної влади покладених на них обов'язків.

Зауважимо, що в Україні є достатньо сформованою система нормативно-правового забезпечення економічної безпеки за функціональними складовими, зокрема: (1) Конституція України [1]; (2) Податковий кодекс України [2]; (3) Бюджетний кодекс України [3]; (4) Закон України «Про державний бюджет України» (на поточний рік) [4]; (5) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] та інші. Однак, чинні законодавчі акти досі не задіяні в конкретному механізмі забезпечення безпеки держави та в повній мірі не реалізуються в програмах її соціально-економічного розвитку [6, с. 101]. В даному контексті актуалізується необхідність розгляду правового забезпечення бюджетно-податкової безпеки крізь призму взаємодії державного апарату та всього суспільства. При цьому, основний акцент потрібно ставити на захист національних інтересів у фінансовій сфері.

Відповідно до результатів проведеного компаративного аналізу підходів до визначення сутності бюджетної і податкової безпеки можна стверджувати, що бюджетно-податкова безпека – це такий стан бюджетно-податкової сфери, який забезпечує захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, здатність податкової системи до стабільного розвитку й удосконалення, спроможність вчасного виявлення, запобігання та протидії ризикам і загрозам з метою забезпечення збалансованого стану державного й місцевих бюджетів шляхом забезпечення узгодженості їх дохідної та видаткової частин. Проте, законодавче регулювання даного поняття досі відсутнє, а методика розрахунку рівня економічної безпеки України не передбачає розрахунок такої компоненти як податкова безпека. Зважаючи на це, для заповнення правового вакууму потрібно здійснити відповідні зміни та доповнення, а оцінювання рівня бюджетної безпеки доповнити параметрами податкової.

Як уже зазначалося, суттєвим недоліком оцінювання рівня бюджетно-податкової безпеки є відсутність належного наукового обґрунтування та практичної апробації методичного інструментарію оцінювання рівня податкової безпеки держави в розрізі основних індикаторів.

Тому, пропонуємо методичний підхід до оцінювання рівня бюджетно-податкової безпеки держави побудувати поетапно на основі

вибору методичного підходу, інтегральної оцінки бюджетно-податкової безпеки регіонів та інтегральної оцінки бюджетно-податкової безпеки держави (рис. 1).

Рис. 1. Методичний підхід до оцінювання рівня бюджетно-податкової безпеки держави [7, с. 184]

Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [8] при оцінюванні рівня економічної безпеки держави передбачають проведення розрахунків інтегрального показника з урахуванням вагових коефіцієнтів кожного субіндексу за кожною складовою (рис. 2), що є обґрунтованим та доцільним при проведенні оцінки рівня як бюджетної, так і податкової безпеки. Оскільки, зазначений документ встановлює перелік індикаторів бюджетної безпеки України та їх вагових коефіцієнтів, то проводити діагностику стану бюджетної безпеки не викликає труднощів. Інша справа по відношенню до визначення рівня податкової безпеки, методичні рекомендації щодо розрахунку якої відсутні. Для вирішення поставленої проблеми пропонуємо при визначенні граничних рівнів зниження бюджетно-податкової безпеки враховувати значення основних показників стану податкової сфери, а саме: (1) рівень загального податкового навантаження; (2) рівень концентрації податкових надходжень у доходах державного бюджету; (3) рівень сумлінності сплати податків; (4) рівень податкового боргу платників податків; (5) рівень втрат бюджету від пільгового оподаткування; (6) рівень результативності адміністрування податкових платежів; (7) рівень

тінізації економіки та вважати їх індикаторами податкової безпеки, а розрахунок проводити з урахуванням критеріїв і вагових коефіцієнтів, які не суперечать чинним методичним рекомендаціям.

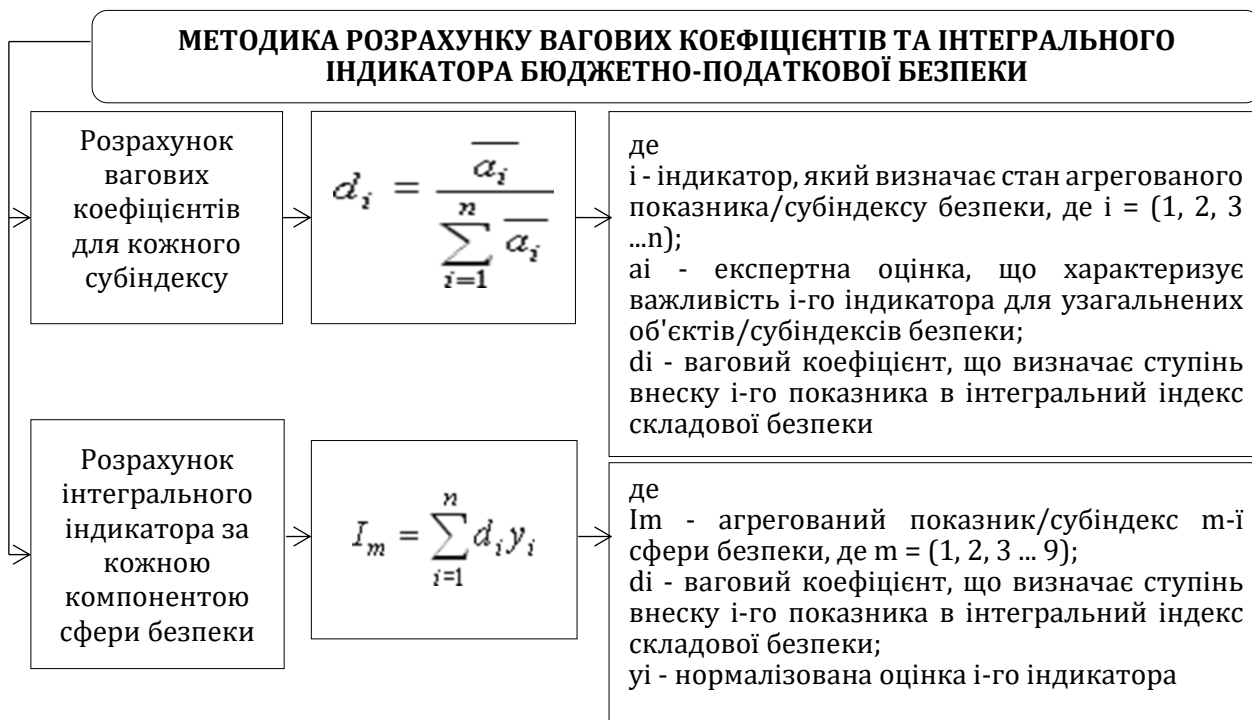

Рис. 2. Методика розрахунку вагових коефіцієнтів та інтегрального індикатора

Авторська розробка

Таким чином, податкову безпеку потрібно досліджувати як самостійний об'єкт в контексті збалансованості й достатності надходжень при помірному податковому тиску на суб'єкти господарювання, виявляється обґрунтованим розгляд відповідності елементів податкової системи вимогам забезпечення національної безпеки. Водночас, досягнення достатнього рівня податкової безпеки істотно залежить від виваженої податкової політики та від прийнятих доктрин, концепцій, стратегій та програм.

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.03.2023 р.).

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 05.03.2023 р.).

3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 05.03.2023 р.).

4. Про державний бюджет України: Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 05.03.2023 р.).

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.03.2023 р.).

6. Обрусина С.Ю., Пасинчук К.М., Чубань В.С. Організаційно-правові аспекти фінансової безпеки України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 5. 2019. С. 99–103.

7. Бюджетно-податкова безпека: навчальний посібник за ред. Миськів Г.В. Львів, ЛьвДУВС, 2020. 272 с.

8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=d4c96730-ea46-4ebd-ba92-60631a3e2e69&tag=MethodichniRekomendatsiiMakroekonomika> (дата звернення 05.03.2023 р.).

Рожко Т. П.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Центру післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Блага Н. В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Планування розвитку підприємства є необхідною умовою ефективного та стабільного його функціонування. Існування плану діяльності саме по собі є спонукальним чинником та підвищує впевненість команди у майбутньому. Потреба у плануванні розвитку кожного підприємства зумовлена прагненням до підвищення ефективності його діяльності. Успіх економічного розвитку нашої держави, окремих регіонів, галузей та суб'єктів економічної діяльності багато в чому буде визначатися мобілізацією внутрішніх ресурсів та можливостей кожного сектору підприємницької діяльності, умінням менеджера вірно вибрати сценарій розвитку та здатністю управляти підприємницьким ризиком в досягненні поставлених цілей та місії організації.

Актуальним завданням сучасного розвитку підприємств України є створення передумов для формування адаптивно-орієнтованої системи економічного розвитку. Важливою є швидка адаптація до змін, імпровізація та удосконалювання організаційних і структурних відносин, перегляд застарілих економічних зв'язків до нових, притаманним теперішнім економічним умовам. За цих умов особливої уваги набуває необхідність розвитку сценарного планування активної позиції підприємства, діяльність підприємств спрямованих на споживача та остаточний ефект. Поведінка та діяльність організації в умовах мінливого і конкурентного ринкового середовища визначають її успіх.

Роль та вагомість планування в системі розвитку підприємницької діяльності досліджували та обґрунтували відомі учені-економісти та практики управління західного світу: Расел Лінкольн Акофф (Russell Lincoln Ackoff), М. Джексон (M.C. Jackson), П.Дойль (P. Doyle), Філіп Штерн (P. Stern), Г. Міцберг (Henry Mintzberg), Дж. Керол (J.M. Carroll) та інші. Способи адаптації планування до сучасних реалій, та методи вибору ефективних сценаріїв розвитку підприємств вивчають провідні вітчизняні науковці, серед яких М.Бець [1], Б. Мізюк [2], І. Михасюк [3] тощо.

Незважаючи на наявність великої кількості підходів, а також широкий інтерес науковців до даної теми, проблема ефективності планування розвитку підприємств залишається актуальною через стрімку зміну умов діяльності та функціонування вітчизняних підприємств, нестабільний розвиток ділових умов та економічних процесів у країні в умовах воєнного стану.

Нині можемо спостерігати, що український бізнес працює в умовах нестабільності. За останніх півроку Україна втратила більше, ніж за два роки пандемії. Реальний ВВП у 2022 році скоротився за всіма компонентами щонайменше на 35%. За підсумками перших трьох кварталів 2022 року, ВВП скоротився на 30% [4]. Поточний стан діяльності підприємств характеризується наступними показниками (рис.1). Лише кожне сьоме-восьме підприємство працює як і до війни, ще біля чверті підприємств частково зберегли працездатність. Підприємства як рушій економіки зазнали значного удару від збройної агресії навіть у регіонах, які відносно мало постраждали напряду від неї.

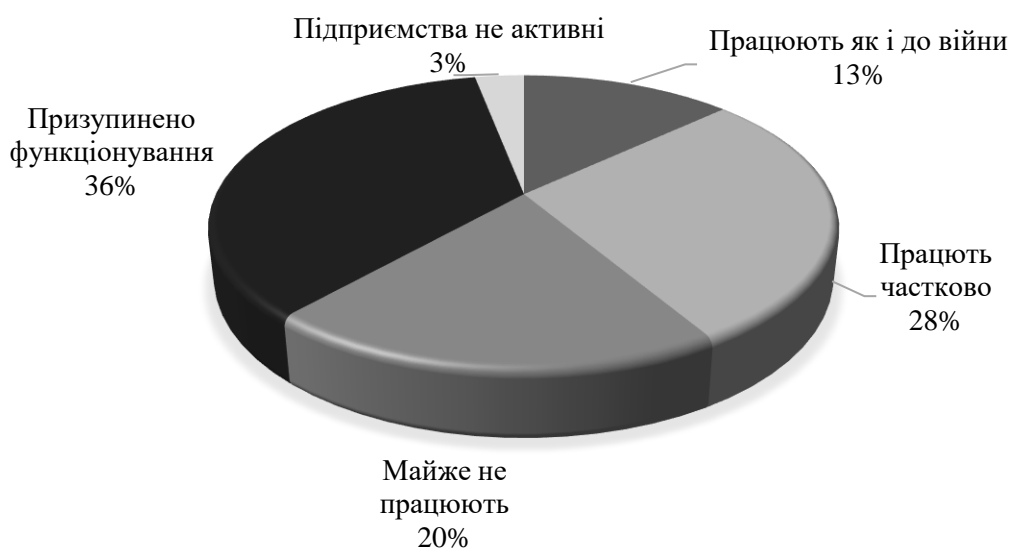

Рис. 1. Поточний стан розвитку підприємницької діяльності

Таким чином в умовах невизначеності та хаотичних процесів суспільно-економічного розвитку, посилення глобальних викликів і зростання непевності функціонування задача планування розвитку підприємств є надскладним, хоч і вкрай важливим та необхідним

завданням заради уникнення банкрутства та збереження підприємства на ринку. Ризики останніх сценаріїв є надто високими в умовах, що склались. Про це свідчить індекс очікувань ділової активності (ІОДА). У листопаді 2022 року показник ІОДА впав до 42,7 з 44,9 у жовтні [5].

Нинішня ситуація потребує постійної імпровізації. Проте, найкращою імпровізацією є та, що завчасно та добре підготовлена, відповідає чітко сформованим планам, а відтак і досягненню поставлених цілей організації.

Отже, планування розвитку підприємства є важливим елементом ефективності його функціонування та утримання його на ринку. Планування становить собою набір дій та рішень, які приводять до розроблення сценаріїв, призначених для досягнення поставлених цілей організації. Формування сценарного розвитку підприємства враховуючи механізми його планування дає змогу забезпечити високоєфективну господарську діяльність та конкурентоспроможність підприємства в умовах невизначеності та хаосу.

1. Бець М. П. *Планування рентабельності виробництва. Економіка України 2000.* Вип.2. С.40-45.

2. Мізюк Б. М. *Стратегічне управління : підручник.* Львів : Магнолія плюс, 2006. 392 с.

3. Михасюк І., Косович Б., Лукашенко Т. *Регулювання розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах економічної нестабільності : монографічний навчальний посібник.* Львів, 2020. 303 с.

4. *Аналіз бізнесу України в умовах воєнного стану.* Київська торгово-промислова палата: веб-сайт. URL : <https://kiev-chamber.org.ua/uk/17/2777.html>

5. *Індекс очікувань ділової активності підприємств у листопаді 2022 року.* Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-pogirshiv-otsinki-dilovoyi-aktivnosti-cherez-vtrati-vid-povnomasshtabnoyi-viyini--dani-opituvannya-pidpriyemstv-u-listopadi>

Русол І.М.,

здобувач вищої освіти, магістр,

спеціальності 073 економічного факультету

Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

Андрощук І.О.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

менеджменту та комерційної діяльності

Центральноукраїнського національного технічного університету

РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) в сучасних реаліях провокує численні дискусії з точки зору забезпечення національної безпеки. Адже проникаючи у всі сфери життя суспільства вплив ШІ є неминучим. Безперечно використання ШІ має ряд переваг, серед яких такі як: можливість використання в середовищі, яке непридатне для

перебування людини, наприклад космос, океанські глибини, зони радіоактивного зараження та пожеж; розпізнавання та синтез мов; використання у транспортній галузі (залізничний транспорт, автомобілі, суди); використання на монотонних роботах тощо.

Поряд із тим, основні загрози у використанні ШІ проявляються у наступному:

- суспільно-політична сфера: прагнення до повного контролю, накопичення величезної кількості персональних даних про користувачів комп'ютерних систем призводить до обмеження особистої свободи, в результаті чого якщо в авторитарних і деспотичних суспільствах громадяни мають хоча б теоретичну можливість чинити опір і вести переговори з владою, то у цьому випадку рішення будуть прийматися автоматизовано, і люди опиняться перед силами, які здатні протистояти звичайному людському впливу;

- екологічна сфера: пристрої, що працюють під керуванням ШІ, враховують не всі фактори навколишнього середовища, оскільки мають нижчі вимоги до екологічної чистоти;

- економічна сфера: втрата робочих місць через автоматизацію може призвести до різкого зростання безробіття; багато професій вже опинилися під загрозою, наприклад значно знизиться потреба у водіях через впровадження транспортних засобів без водія.

Поряд із тим, ШІ, беззаперечно, значно впливає на інформаційну сферу. І в даному випадку важливим аспектом виступає ціль, з якою використовують ШІ, адже останній є ефективним інструментом як виявлення, так і створення дезінформації.

Як свідчать дані американської компанії Zion Market Research, в 2019 році світовий ринок технологій штучного інтелекту в інформаційній безпеці оцінювався експертами в 8,8 млрд дол. США, з досягненням до 38,2 млрд дол. США в 2026 році та щорічним зростанням на 23% [1].

Таке зростання можна пояснити наступними чинниками: зростаюча кількість користувачів мережі Інтернет та збільшення кількості підключених пристроїв; збільшення випадків кіберзагроз та зростання вразливості мережі Wi-fi до загроз безпеці. Виходячи з даного тренду країнам світу важливо не протидіяти розвитку ШІ в національних масштабах, а сприяти опануванню даної технології з метою забезпечення моніторингу за її використанням. Наприклад, у ЄС, розроблені майже 60 програм і планів з розвитку ШІ [2]. Україна в даному контексті також прийняла на національному рівні відповідне розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» [3], яким визначено мету, принципи та завдання розвитку технологій ШІ в Україні як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень.

За даними AI Readiness Index, який оцінює готовність до впровадження ШІ в 180 країнах світу, Україна у 2022 році набрала 52,8

балів із 100 можливих, випередивши цим самим, наприклад Словацьку Республіку зі значенням індексу 51,2, Албанію – 42,10, таких аутсайдерів як Сирія (16,04 бали), Афганістан (13,46). Лідерами у рейтингу 2022 року стали США із значенням 85,72, Сінгапур – 84,12, Великобританія – 78,54, Фінляндія – 77,59 та Канада – 77,39 [4]. Даний індекс містить три основні компоненти: стан урядової політики, спроможність технологічного сектору, потенціал інфраструктури. Як свідчать дані рейтингу, Україна має всі передумови для розвитку технології ШІ в державі, з огляду на це, важливим є забезпечити його планомірне зростання з точки зору забезпечення безпеки як громадян, як головної цінності будь-якої демократичної країни, так і національної безпеки в цілому, що можливо шляхом підготовки відповідної кількості кваліфікованих фахівців, які мають розуміння технології ШІ, її можливостей та обмежень. А також важливо сформуванню відповідну нормативно-правову базу, яка забезпечує використання ШІ відповідно до визначених законів та протидіяти кібератакам, кіберзлочинам, фішингам тощо.

1. *Artificial Intelligence (AI) In Cyber Security Market Will Reach to USD 30.9 Billion By 2025: Zion Market Research.* URL: <https://www.globenewswire.com/news-release/2019/08/28/1907655/0/en/Artificial-Intelligence-AI-In-Cyber-Security-Market-Will-Reach-to-USD-30-9-Billion-By-2025-Zion-Market-Research.html> (Last accessed: 05.03.2023).

2. *OECD.AI. Powered by EC/OECD (2021), database of national AI policies. 2021.* URL: <https://oecd.ai/en/dashboards/countries/EuropeanUnion> (Last accessed: 05.03.2023).

3. *Розпорядження КМУ №1556-р від 2 грудня 2020 р. № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні».* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.03.2023).

4. *AI Readiness Index. 2022. Oxford Insights.* URL: https://static1.squarespace.com/static/58b2e92c1e5b6c828058484e/t/639b495cc6b59c620c3ecde5/1671121299433/Government_AI_Readiness_2022_FV.pdf (Last accessed: 05.03.2023).

Савка Ю.М.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чапляк Н.І.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних економічних умовах, успішний розвиток та ефективна робота будь-якої компанії вимагають високої якості та надійності системи економічної безпеки підприємства. Ця безпека пов'язана з великим спектром викликів, які потребують системного підходу у таких

напрямах, як фінансова, ресурсна, соціальна та технологічна безпека. Наведені підсистеми містять різноманітні показники, але їх ефективність може бути підвищена лише при комплексному підході.

Для забезпечення економічної безпеки компанії необхідно приймати практичні кроки, зокрема:

- в рамках фінансової безпеки варто дотримуватися принципів кредитування, створити центри моніторингу кредитної заборгованості та блокувати канали витоку інформації. Крім того, можна створити спеціальні групи працівників для перевірки податків та інших платежів, а також використовувати нові форми співпраці, наприклад, франчайзинг;

- в рамках ресурсної безпеки необхідно вдосконалювати систему розрахунків з партнерами, підвищувати продуктивність праці компанії та збільшувати обсяги інвестицій у технології ресурсозбереження;

- у межах технологічної безпеки можна розглядати закриття нерентабельних компаній, підвищення заробітної плати наукових працівників, створення нових організаційних структур та участь у різноманітних заходах, таких як виставки, ярмарки та семінари;

- у межах соціальної безпеки необхідно вживати заходів, таких як підвищення рівня зарплати на рівень розвинених країн, залучення працівників до управлінської діяльності, підвищення фаховості працівників та зацікавленості керівників підприємств та збільшення відповідальності працівників за їхню роботу.

Аналіз ризиків управління економічною безпекою є найбільш відповідальним та складним етапом управління, який визначає ефективність управління ризиками в цілому.

Важливим етапом управління системою економічної безпеки транспортних підприємств є вибір методів та засобів регулювання рівня ризику. Основні методи регулювання величини ризику включають уникнення ризику, відшкодування ризиків, утримання ризику, передачу ризику, зменшення ризику, використання зовнішніх джерел та створення резервних фондів. Такі заходи можуть забезпечити ефективне управління ризиками та забезпечити економічну безпеку підприємств.

Для створення ефективної системи управління економічною безпекою транспортних підприємств необхідно дотримуватись ряду принципів. Головними серед них є:

- прийняття ризику як необхідної умови;
- формулювання конкретної мети управління ризиками та здатність впливати на властивості ризику, які допоможуть досягти мети;
- об'єктивність, цілісність, достовірність і правдивість інформації;
- охоплення управління ризиками всіх рівнів транспортних компаній;
- самостійність управління деякими ризиками;
- зменшення можливих ризиків і їх впливу;

- швидке реагування на внутрішні та зовнішні зміни, що впливають на реалізацію ризиків;

- врахування часу в управлінні ризиками;

- зменшення витрат на організацію та управління ризиками;

- застосування інноваційних підходів до управління ризиками [1].

Для управління ризиками існують кілька стратегій, серед яких можна виділити наступні:

- стратегія ігнорування ризику, яка передбачає відсутність вжиття заходів з мінімізації наслідків ризикових подій;

- стратегія страхування ризику, що полягає в передачі ризику страховій компанії;

- стратегія самострахування, при якій формується фонд профілактичних заходів на випадок настання ризикової події та фонд ризиків для компенсації збитків після настання ризикової події;

- стратегія диверсифікації, яка передбачає збільшення напрямків інвестиційної діяльності з метою зниження загального ризику;

- стратегія хеджування, яка передбачає залучення до основних операцій додаткових, щоб сукупний ризик дорівнював нулю або був близьким до нуля.

Застосування цих стратегій в практичній діяльності логістичних компаній допоможе підвищити ефективність їх роботи та мінімізувати наслідки ризикових ситуацій.

1. Пономарьова Ю.В. *Логістика: Навчальний посібник*. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328с.

Салоїд А. Р., Лемак К. С.,

здобувачі вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 072

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олексюк М. М.,

к. філос. н., доцент,

доцент кафедри соціально-поведінкових,

гуманітарних наук та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Реалією сьогодення в Україні стало те, що частина території держави незаконно анексована та тимчасово окупована Російською Федерацією, в ряді регіонів України ведуться активні бойові дії. Початок бойових дій та запровадження воєнного стану спричинило масове переміщення громадян у пошуках захисту та безпеки, в силу чого на даний момент

число офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) досягло 4,9 млн. осіб, з яких понад 3,5 млн осіб перемістилися після 24 лютого 2022 року. Як правило, переміщення всередині країни відбувалося хвилями залежно від наявності бойових дій у регіоні чи населеному пункті. За оцінками на основі опитування Міжнародної організації з міграції, 48 % переміщених в Україні залишили місце проживання після початку війни, 45 % залишили місце проживання, коли війна досягла їхнього району, а 5 % покинули місце проживання в очікуванні конфлікту.

Нині в міжнародному праві існує комплексне визначення осіб, переміщених усередині країни, «як людей або груп людей, які були змушені рятуватися втечею або покинути свої будинки чи місця проживання, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, ситуацій загального насильства, порушень прав людини або стихійних лих, техногенних катастроф, і які не перетнули державний кордон країни» [1, с.31] Це особи, які підпадають під визначення «вимушені переселенці», але які, покинувши місце свого постійного проживання, залишаються в країні своєї громадянської належності та можуть користуватися її захистом.

В Україні статус ВПО визначено Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». У статті 1 Закону зазначається, що «Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру»[2]. Питання соціального захисту ВПО регулюються статтею 7 «Забезпечення реалізації прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту»

Розглядаючи особливості соціального захисту внутрішньо переселених осіб слід притримуватись думки про те, що «соціальний захист внутрішньо вимушено переміщених осіб в Україні варто розглядати як систему соціальних та правових відносин з управління в умовах наявних соціальних ризиків суспільства для ліквідації їх небажаних наслідків та забезпечення належного рівня життя людей» [3, с.128].

Надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам запроваджено згідно з Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 (зі змінами). У 2022 році понад 2,3

млн внутрішньо переміщених осіб отримали допомогу на проживання, на виплату якої з держбюджету було виділено 52,8 млрд гривень.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану» (зі змінами), під час воєнного стану виплата призначених державних допомог та пільг не зупиняється та виплачуватиметься у період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.

Підтримку ВПО, яку розпочав Кабінет Міністрів України, можна поділити на три напрями, а саме:

Гроші. Запроваджена щомісячна виплата по 2 тис грн кожному, хто виїхав з районів активних бойових дій. Оформлення допомоги відбуватиметься через "Дію" з виплатою на картку. **Робота.** Роботодавцям виплачують по 6,5 тис грн за кожного працевлаштованого переселенця. Ці кошти бізнес витратить на оплату праці таких працівників. **Житло.** Запроваджена компенсація витрат на оплату комунальних послуг родинам, які безкоштовно прихистили переселенців. Розмір компенсації – близько 450 грн на місяць (14,77 грн на день) за кожного.

У період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» особам, які внаслідок війни перемістилися до інших регіонів, за їх бажанням надається довідка внутрішньо переміщеної особи та вноситься відповідна інформація до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Ця реєстрація, внутрішньо переміщеної особи в першу чергу необхідна для своєчасної соціальної виплати громадян, яким виплати здійснюються через готівкові розрахунки. Ці кроки Урядом здійснені зокрема для:

- своєчасної виплати пенсій, пільг, субсидій та державних соціальних допомог всім отримувачам,
- продовження строків виплат всіх раніше призначених допомог на час дії воєнного стану без звернення людини,
- впровадження спеціальних механізмів виплати пенсій та допомог тим, хто отримував їх за місцем проживання, але змінив його через бойові дії,
- впровадження централізованого нарахування та виплати допомог для людей з територій, де через активні бойові дії органи соціального захисту не змогли провести нарахування та виплати,
- залучення та розподілу гуманітарної допомоги.

1. Чихір'ов В. Л. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб / Конституційно-правові академічні студії. 2017. № 2. С.26-32.

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/>

3. Кульчицький Т. Р. Загальна характеристика видів соціального захисту внутрішньо переміщених осіб / Соціально-гуманітарний вісник. 2018. Вип. 18-19. С. 126-131.

Сірак-Кондратьєва О.М.,

здобувач наукового ступеня доктор філософії (PhD)

галузі 053 «Психологія»

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Науковий керівник:

Балахтар В.В.,

д. психол. наук, проф.,

професор кафедри психології та педагогіки професійної освіти

факультету лінгвістики та соціальних комунікацій

Національного авіаційного університету

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

На сьогодні Україна постала перед новими викликами, які випробовують на міцність економіку та спричинені воєнним станом, який вже перебуває рік, глобальною економічною кризою в світі, пандемією коронавірусної хвороби COVID19. З початку повномасштабного російського вторгнення, з 24-го лютого 2022 року, представники малого та середнього бізнесу зазнали прямих втрат у

64-85 млрд доларів за перші 75 днів, оцінка скорочення ВВП України у 2022 році внаслідок зниження ділової активності – 21%. Частка персоналу, що працює на умовах скорочення зарплати, становить 38%, ще 38% відправлена у відпустку. Частка персоналу, що скорочена на поточний момент – 21%. (дослідження Advanter Group за підтримки Мінцифри та Ліги ділових клубів).

Перед сучасним бізнесом саме зараз постає завдання максимально створити умови для запобігання повного падіння економіки держави і сприяння розвитку, забезпеченню ефективної та безперебійної роботи економіки держави у період війни та післявоєнний період відновлення. Економічна спроможність бізнесу – це надійне фінансове плече для держави. Основою бізнесу, її базою є люди, саме фізичні особи, які створили власний бізнес для проведення господарської діяльності. Від їх індивідуальності, особистих якостей, здатності відновлюватись у таких кризових умовах і залежить відновлення економіки України. Саме керівники, власники бізнесу опинилися не в стандартній для себе ситуації, коли розвиток економічних подій непередбачуваний, коли проектування не допомагає, коли економічні чинники не працюють. Крім цього, першим важливим питанням є переживання за свої рідних, повне або часткове знищення бізнесу, дезорієнтація працівників, плинність

професійних кадрів за кордон, не прогнозованість розвитку ситуації в Україні, як на зовнішньому так і на внутрішньому ринку, майже повне руйнування ланцюгів постачання, відповідно скорочення продажів та загальний емоційний стан робить неможливими умовами, які повністю руйнують психологічний стан представників бізнесу та унеможливають питання не те, що створювати та розвивати свій бізнес загалом, але й приймати рішення щодо відновлення роботи підприємств, перевезення в безпечні умови та налагодження виробництва.

Ризик психічного перевантаження в управлінській діяльності, його причини та наслідки унеможливають вирішення питання успішного керування бізнесом. Наступив час, коли потрібно детально приступити до розгляду психологічних аспектів та проблем управління персоналом середнього бізнесу в екстремальних, кризових ситуаціях. Необхідно представникам менеджменту надати роз'яснення поняття стресу, причин стресу, факторів стресу, ввести розуміння організаційних питань при роботі з особистістю при стресових навантаженнях. Менеджери для вдалої своєї роботи мають бути обізнаними, як працювати з персоналом в кризових станах та вміти налагоджувати стосунки при особистісному підході. Вони мають звертати увагу й на соціально-психологічний метод. Проблему управління персоналом підприємства в кризових умовах досліджували науковці Г. Ангелов, Д. Бабкін, В. Костюк, Н. Новікова, С. Пучкова, О. Сардак, А. Черкаський та ін.

Таким чином, на сьогодні не працюють економічні та адміністративні методи управління сучасного менеджменту для середнього бізнесу, які використовувались ще рік назад. Український сучасний менеджмент здебільшого застосовував лише економічні та адміністративні методи управління, не беручи до уваги соціально-психологічні методи, які в цьому році постають на перше місце.

Серед безлічі різноманітних проблем управління (економічних, технологічних, організаційних та ін.), що вивчаються різними науками, соціально-психологічні займають одне з центральних місць. Це пов'язано не тільки з тим, що управління, як специфічний вид діяльності, розгортається в соціальних системах, але і з тим, що здійснюється воно за допомогою впливу на людей, через людей. Будь-яке підприємство, воно, перш за все, колектив людей, соціальна організація. Більше того, саме ця організація є основою всіх інших процесів, а соціально-психологічні аспекти присутні на всіх стадіях виробничого процесу, впливають на всі його сторони [4]. Саме зараз актуальним є питання підтримати представників середнього бізнесу для розвитку в них спроможності відновлюватись, знаходити в собі ресурс при управлінні персоналом, а це потребує врахування їх психологічних особливостей, здатності психіки відновлюватись у несприятливих умовах. Вивчення резилієнтності є важливим для розуміння людської спроможності до психологічної

позитивної адаптації в кризових обставинах, розвитку життєстійкості, здатності самотійно долати стресові ситуації.

Актуальним постає питання психологічних особливостей самого керівництва в умовах кризи – вміння відновлюватись, мати холодний розум та приймати рішення в складних умовах сьогодення. Питання вивчення резилієнтності, як психологічний аспект управління персоналом середнього бізнесу в умовах економічної кризи набуває актуальності, потребує вивчення та саме зараз необхідно на цей чинник звернути увагу.

Резильєнс як індивідуальна характеристика (*ego-resiliency*), риса особистості, що захищає від негараздів життя та запобігає розвитку психічних розладів унаслідок психотравматизації, виявляється у гнучкості, спритності, винахідливості та міцності характеру, а також здатності адаптуватися до функціонування в різних зовнішніх умовах. Резильєнс є динамічним процесом, у якому позитивна адаптація відбувається в умовах негараздів. У цьому розумінні резильєнс концептуалізується як безперервний, активний процес появи чи розвитку нових сил і ресурсів адаптації та відновлення, який має нерівномірну динаміку в умовах виникнення нових ризиків.

Отже, вивчення резильєнтності, як індивідуальної характеристики особистості, дослідження в цьому напрямку та отримані результати розкриють можливість формування успішного функціонування особистості в інформаційному просторі. Розроблена програма та психологічні рекомендації можуть бути використані з метою розвитку рівня резильєнс працівників сфери бізнесу всіх ланок структури підприємства. Отримані результати дадуть можливість представникам середнього бізнесу оптимізувати і вдосконалювати процес формування здібностей працівників, розвивати їх гнучкість до змін, здатність адаптуватися і толерувати невизначеність, що допоможе краще помічати нові можливості, проявляти креативність, більш повно проживати поточний момент, розвиватися і зростати, підвищити ефективність роботи. Це в свою чергу призведе до росту економічних показників підприємства, що буде мати позитивний ефект відновлення для цілої економіки України.

1. Лазос Г. П. Теоретико-методологічна модель резильєнтності як основи побудови психотехнології її розвитку, *Організаційна психологія / Економічна психологія*. 2019. 2-3(17), С.1. Режим доступу: <https://doi.org/10/31108/2.2019.3.17.9>.

2. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс, посібник з проведення тренінгу. [Н. Гусак, В. Чернобровкіна, В. Чернобровкін, А. Максименко, С. Богданов, О. Бойко ; за заг. ред. Н. Гусак]; Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія». Київ: НАУКМА, 2017. 174 с.

3. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень / *Актуальні проблеми психології*. 3(14), С. 28-29. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; Вінниця, ФОП Рогольська І. О., 2018.

4. Закаблук Г.О. Соціально-економічні аспекти розвитку трудових ресурсів. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: монографія / за заг. ред. В. І. Ляшенка. Запоріжжя, 2014. С. 91-100.

5. Фединець Н.І. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2015. Вип. 47. С. 86-90.

Скакунова К.В.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 053
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Калька Н.М.,
старший викладач кафедри практичної психології
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ПРОФІЛЮ ХЕЙТЕРА

Однією із найпоширеніших і популярних форм непорозумінь, що в останні роки активно поширюється у соціальних мережах хейтерство.

Вважається, що першочерговою метою хейтерства є публічне вираження негативного ставлення до певної особи чи предмета. Тому, акт ненависті вважається успішним, навіть якщо він не викликає жодної реакції в інших. Це чітко відрізняє ненависть від тролінгу, мови ненависті та кіберпереслідування, які мають на меті викликати певну реакцію в інших людей.

Також хейтерство передбачає переживання і вираження ненависті в Інтернеті як діяльності, що пов'язана із негативною оцінкою особи чи об'єкта переважно з метою вираження свого негативного ставлення до цієї особи чи предмету, незалежно від того, чи завдасть це реальної шкоди конкретній особі, це спровокує реакцію інших чи втратиться цінність даної соціальної групи. Ця мета відрізняє ненависть не лише від мови ненависті, тролінгу та кібербулінгу, але й від тих форм вираження негативного ставлення, таких як критичні відгуки, які спрямовані на надання інформованої думки про певну особу чи об'єкт.

Ненависть є емоцією, що маскує особисту невпевненість. Вона травмує особу емоційно, фізично та морально.

Ненависть та агресію, яку вона породжує можна пояснити через захисні механізми ідентифікації, проєкції та заперечення.

М.Кляйн пояснює, що у результаті проєктивної ідентифікації неприйнятні частинки Его приписуються іншій людині і викликають негативні емоції та невдоволення. Під час проєктивної ідентифікації людина не повністю заперечує те, що прогнозує, проте приписує неприйнятні та небажані думки іншому. Тому ненависник може звинувачувати іншу людину в ненависті до неї і через такі дії ця людина починає ненавидіти його.

Хейтерство є достатньо новим явищем, проте його стрімке поширення у сучасному світі спричиняє негативний вплив на формування та емоційний розвиток особистості, погіршує її соціалізацію.

У наукових дослідженнях виокремлено найбільший вплив мезофакторів та мікрофакторів на появу хейтерства. Серед групи мезофакторів можна виокремити ЗМІ, культура інтернет-поведінки, субкультури тенденції у певній групі.

Загалом, хейтери спрямовані на «суперечку заради суперечки», висловлення думки там, де є велика кількість осіб і є можливість розв'язати словесну війну. У їхніх висловлюваннях та текстах завжди присутні образи, які спрямовані на розпалювання ворожнечі.

Текстові повідомлення хейтерів завжди емоційні, у словах приховано «зчитується» агресія та провокація. Часто висловлювання хейтерів у мережі позбавлені сенсу та логіки.

Усі складові особистісних сфер впливають на прояв поведінки у соціальній мережі у формі зневажання, цькування, образ, погроз, переслідування, що може призводити до бажання знищити морально та емоційно конкретну особу.

Також ненависники схильні додумувати образ своєї «жертви», надаючи їй багато негативних рис й у такий спосіб підсилювати свою агресію та невдоволення. Як правило, хейтери проєктують свої вади на тих, кого ображають.

Особливу увагу варто звернути на коментарі хейтерів, які є негативною проєкцією у висловлюваннях їхньої ненависті.

Серед основних характеристик хейтерів найчастіше зустрічаються ті, які пов'язані з вираженням агресії, злості і ненависті.

Як правило, хейтери діють замасковано: рідко називають справжні імена, використовують незрозумілі нікнейми, незрозумілі або агресивні аватарки.

У поведінкових характеристиках акцент зроблено на сміливій, впевненій та зухвалій поведінці, засобом якої швидше за все хейтер хоче самостверджуватися.

Загалом, достатньо інформативним є визначення, хейтера як інтернет-користувача, який транслює ненависть, ображає, зневажає та провокує усіх, з чією думкою не згоден. Часто вони можуть просто займатися тролінгом, тобто дражнити інших заради інфантильних розваг, а от інша група хейтерів може завдавати шкоди через погрози, залякування та переслідування людей в мережі.

Характеристики самосвідомості вказують на зосередженість на власному Я, егоїстичність та зневажання інших.

Стосовно характеристик когнітивної сфери помітно, що домінуючими є вказівка на низький інтелект, поверховість та примітивність мислення.

1. Іванишин Н.Л. Концепт *hate speech* у медіа-дискурсі / Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». №7.2020. С30-34.

2. Мудрик О. Визначення індивідуальних властивостей особистості на основі аналізу аватарок / Актуальні проблеми психології в закладах освіти: збірник наукових праць. – 2019. – Випуск 9. – С. 287-291.

3. Ісакова Т.О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору Політика. Стратегічні пріоритети. №4. 41. 2016. С.90-97.

Сороківська В. І.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 053
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шиделко А. В.,
к. соціол. н., доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

АЛКОГОЛІЗМ В ДІТЕЙ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ: ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Алкоголізм є однією з найбільш серйозних проблем сучасного суспільства. Ця проблема надзвичайно актуальна для дітей з неповних сімей, які можуть стати алкоголіками в майбутньому. Згідно з дослідженнями, діти з неповних сімей мають більшу схильність до споживання алкоголю, ніж діти, які зростали в повній сім'ї.

Алкоголізм у дітей з неповних сімей – це серйозна проблема, яка може мати негативні наслідки для їх здоров'я та добробуту. Вчені стверджують, що схильність до психотропних речовин і бажання змінити свідомість у зрілому віці у дітей, вихідців з неповних і водночас деструктивних сімей, має високі показники – 65-85% (за даними К. К. Борц).

Уточнимо дефініцію неповної сім'ї. Так, неповна сім'я – це сім'я, яка складається з одного із батьків, як правило матері. Це може бути через розлучення або смерть одного з батьків. Діти, які виростають в неповних сім'ях, можуть мати більше проблем з поведінкою та адаптацією до суспільства. Це може призвести до схильності щодо психотропних речовин у майбутньому.

Розглянемо чинники, які мають безпосередній вплив на підвищений ризик схильності до вживання алкоголю у дітей, зокрема, це:

1) відсутність батьківської уваги та підтримки. Діти з неповних сімей можуть відчувати відсутність любові та підтримки з боку батьків, що може призвести до пошуку заміни в інших джерелах, включаючи

алкоголь. Батьки можуть бути занадто зайняті заробітками або виконанням інших обов'язків, що не дозволяє їм відвідувати дітей та забезпечувати їх потреби;

2) стрес та тривога. Неповні сім'ї можуть бути пов'язані зі стресом та тривогою, що може призвести до пошуку способів їх зняття. Алкоголь може здатися легкою та доступною формою відходу від проблем, що можуть виникати в таких сім'ях;

3) погані умови проживання. Діти з неповних сімей можуть проживати у таких умовах, як: відсутність елементарних засобів гігієни та комфорту; відсутність особистого простору, засобів для навчання тощо. Це може призвести до відчуття безнадії та безпорадності, що може посилити бажання знайти вихід від проблем за допомогою алкоголю;

4) генетичні фактори. Генетичні фактори, за науковими розвідками вчених-генетиків, відіграють провідну роль у схильності дітей до алкоголізму. Дослідження показують, що діти, у яких батько або мати має проблеми з алкоголем, мають вищу ймовірність розвитку алкогольної залежності;

5) соціальне середовище. Діти з неповних сімей можуть бути більш вразливі до негативного впливу соціального середовища, такого як насильство, бідність, безробіття, злочинність та інші фактори, що можуть збільшити ризик розвитку алкогольної залежності. Такі діти можуть бути схильні до небезпечних поведінкових та соціальних звичок, які можуть посилити їхнє бажання спробувати алкоголь;

6) негативний вплив ровесників. Діти з неповних сімей можуть бути більш схильні до впливу ровесників, які можуть намагатися залучити їх до споживання алкоголю. Означена категорія дітей, через занижену самооцінку, як правило підпадає під вплив «авторитетних» друзів;

7) відсутність освіти та інформації. Діти з неповних сімей можуть мати неправдиву інформацію щодо впливу на організм алкогольних напоїв. Адже спостерігаючи за найближчим оточенням у сімейному колі, така ситуація видається нормою. А просвіта чи профілактика алкоголізму у школі здійснюється, переважно у залякувальному характері [1].

Наголосимо, важливо враховувати, що ризики розвитку алкогольної залежності в дітей з неповних сімей можуть бути дуже різними та залежати від багатьох факторів. Це може включати такі фактори, як вік дитини, стать, рівень освіти, сімейні обставини тощо.

Проте, всупереч означеним факторам ризику, існують шляхи, які можуть допомогти запобігти розвитку алкогольної залежності у дітей з неповних сімей:

1) сімейна підтримка: родина може створити сприятливе середовище для дитини, де вона буде відчувати підтримку, любов та взаємодію. Це може допомогти зменшити стрес та ризик розвитку алкогольної залежності;

2) розвиток позитивних відносин. Важливо підтримувати позитивні відносини дитини з друзями, вчителями та іншими дорослими. Це може допомогти дитині знайти заміну алкоголю у формі позитивних соціальних відносин;

3) позитивні відносини є ключовим фактором у розвитку дитини. Вони стимулюють самовизначення та самоповагу, а також сприяють формуванню здорових міжособистісних відносин. Позитивні відносини також можуть стати ефективним засобом заміщення шкідливих звичок, таких як алкоголь [2].

Щоб підтримувати позитивні відносини, важливо забезпечувати дитині можливості для спілкування та взаємодії з однолітками, вчителями та іншими дорослими. Наприклад, це може бути відвідування спортивного клубу, мистецьких гуртків або ігор та розваг. Також, важливо розвивати в дитині навички спілкування та побудови відносин, наприклад, шляхом навчання соціальних навичок.

Загалом, підтримка позитивних відносин є важливим елементом формування здорової психіки, яка надалі сприяє мінімізації ризику щодо споживання алкоголю.

Не менш важливим є виявлення та запобігання випадкам булінгу та інших форм насильства в школі або в позашкільному середовищі. Це може стати причиною погіршення психологічного стану дитини, що своєю чергою може викликати ризик споживання алкоголю або інших шкідливих звичок.

Отже, розвиток позитивних відносин та підтримка дитини у формуванні здорових міжособистісних відносин є ключовим фактором у попередженні шкідливих звичок, таких як споживання алкоголю. Це може бути досягнуто шляхом підтримки позитивних відносин з однолітками, вчителями та іншими дорослими, створення комфортних умов для розвитку дитини та виявлення та запобігання випадків насильства в школі або в позашкільному середовищі.

1. Що треба знати родичам алкоголіка. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-56917886>.

2. 11 поширених проблем підлітків та їх вирішення. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/upbring/7830/>.

Стельмах Ю.А.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 071
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Пацула О.І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ

Фінансова розвідка розвинутих країн базується на міжнародному законодавстві та рекомендаціях міжнародних організацій у цій сфері. У Рекомендації FATF 29 «Підрозділи фінансової розвідки» зазначається: «Країни мають створити підрозділ фінансової розвідки (ПФР), який є національним центром для отримання та аналізу повідомлень про підозрілі операції та іншої інформації, яка має відношення до відмивання коштів, пов'язаних предикатних злочинів і фінансування тероризму, та для передачі результатів цього аналізу» [1]. Такий підрозділ повинен мати доступ до фінансової, адміністративної та правоохоронної інформації, а також мати можливість отримання будь-якої додаткової інформації, яка йому необхідна для належного виконання своїх функцій.

В залежності від функцій та взаємовідносин між різними інституціями підрозділи фінансової розвідки у різних країнах формуються за певними типами, зокрема [2, 3]:

- адміністративний тип, при якому підрозділ фінансової розвідки входить до складу адміністративного органу або підпорядковується йому, а також може працювати як відокремлений підрозділ;

- правоохоронний тип, при якому підрозділ фінансової розвідки входить до складу правоохоронних органів та має свої відповідні повноваження;

- судовий або прокурорський тип, при якому підрозділ фінансової розвідки належить до судової гілки влади та, як правило, підпорядковується прокуратурі;

- змішаний тип – організація роботи підрозділу фінансової розвідки використовує особливості попередніх типів.

Прикладом адміністративного типу підрозділів фінансової розвідки є підрозділ у США, який має назву Управління по боротьбі з фінансовими злочинами (Financial Crimes Enforcement Network, далі – FinCEN). Цей орган працює у структурі Міністерства фінансів, а ефективність його роботи спричинена наявністю широкої та розгалуженої мережі інформаційних потоків.

Відтак підрозділ фінансової розвідки США надає органам, які здійснюють банківський та фінансовий нагляд інформацію про фінансові операції та повідомлення, які він отримав на підставі укладених меморандумів про взаєморозуміння. Така інформація, за власним бажанням або на запит може передавати і правоохоронним структурам [4]. Ще у 2017 році FinCEN розробив програму «FinCEN Exchange», яка була покликана стати платформою між для обміну інформацією між правоохоронними структурами, фінансовими установами та власне підрозділом фінансової розвідки. Після тривалої апробації та прийняття Закону про протидію відмиванню коштів у 2020 році, цю програму було затверджено на законодавчому рівні у 2021 році.

Система фінансового моніторингу США використовує ризико-орієнтований підхід, згідно якого проводиться ідентифікація та аналіз наявності у суб'єктів фінансового моніторингу належної політики та процедур, розроблених з урахуванням їх ризиків, пов'язаних з відмиванням коштів, а також міри деталізації інформації, яка міститься у їх повідомленнях.

Основними органами, які займаються боротьбою та запобіганням відмиванню грошей і фінансуванню тероризму у Німеччині є Федеральне міністерство фінансів, Федеральне міністерство юстиції, Федеральне управління кримінальної юстиції, Підрозділ фінансової розвідки та Федеральний орган фінансового нагляду (BaFin). До основних повноважень підрозділу фінансової розвідки Німеччини відноситься: збирання та аналіз інформації про підозрілі фінансові операції; передавання результатів аналізу правоохоронним органам; надання інформації про методи відмивання незаконних доходів.

Для оцінки ризикової ситуації у Німеччині використовують 5 критеріїв ризику: локація, обсяг діяльності, асортимент продукції, клієнтська база, структура каналів надання.

У Франції система фінансової розвідки носить адміністративний характер та визначається високим рівнем ліберальності. Підрозділ фінансової розвідки – TRACFIN підпорядковується Міністерству економіки, фінансів, промислово-цифрового суверенітету. Діяльність цього підрозділу виділяється детальною ідентифікацією та аналізом ланцюгів операцій пов'язаних з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму на що вказує поглиблена розвідувальна робота щодо: відмивання коштів кримінального характеру, в тому числі легалізація доходів від шахрайства за допомогою фальшивих доручень на переказ, виявлення випадків розкрадання коштів за даними бухгалтерського обліку; злочинів у сфері державних фінансів, які охоплюють ухилення від сплати податків, соціальне та митне шахрайство, а також незаконне привласнення державної допомоги; запобігання тероризму, організованій злочинності та захист національних інтересів; моніторинг фінансових потоків в операціях з криптовалютами.

У Італії першочергові функції щодо фінансової розвідки покладено на відповідний Підрозділ фінансової інформації (Ufficio Italiano dei Cambi) та Фінансову поліцію (Guardia di Finanza) з підпорядкуванням Міністерству економіки та фінансів. Проте, незважаючи на таке підпорядкування, даний орган більшою мірою наділений правоохоронними функціями. До структури Фінансової поліції входить: Спецпідрозділ валютної поліції; Центральна служба розслідування організованої злочинності; Спеціальний підрозділ з питань доходів та державних витрат; Підрозділ з питань запобігання шахрайству в громадах; Командування спеціальних підрозділів, яке безпосередньо співпрацює з іншими державними установами, парламентськими комісіями та іншими центральними органами влади; Командування аеронавігаційних операцій; Авіаційний центр; Морський центр.

Основним підрозділом, який виконує функції фінансової розвідки у Швейцарії є Управління звітності про відмивання грошей (Money Laundering Reporting Office Switzerland – MROS) при Федеральному управлінні поліції. Цей орган належить до правоохоронного типу та функціонує як ретрансляційна та фільтраційна точка між фінансовими посередниками та правоохоронними органами.

Підсумовуючи зазначимо, що можна говорити про певні спільні та відмінні риси систем фінансової розвідки в різних країнах. Так, у всіх країнах, які здійснюють певну діяльність у сфері фінансового моніторингу є наявність відповідного підрозділу. Проте підпорядкованість цих підрозділів та рівень співпраці з різними урядовими та державними структурами різняться. В одних країнах, встановлюється певна межа підозрілих операцій, в інших як от у Швейцарії під моніторинг підпадають операції, по яких виявлена підозріла активність. В будь-якому випадку, національні особливості, чисельність фінансових установ в країні, валютна та фінансова політика держави також здійснює свій вплив на формування систему протидії відмиванню незаконних коштів та фінансуванню тероризму у конкретній країні.

1. Рекомендації FATF та методологія. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>

2. Грабчук О., Супрунова І. Фінансовий моніторинг як умова забезпечення державної безпеки країни: поняття, складові, етапи розвитку / Аспекти публічного управління. Т.8. №4. 2020. С. 75 – 83.

3. Ебігейл Дж. Маркус. Підрозділи фінансової розвідки (ПФР): Ефективний інституційний формат, завдання та повноваження. URL: <https://cutt.ly/eVHlPw0>.

4. Турко Р.Ф. Аналіз досвіду Сполучених Штатів Америки та Німеччини в боротьбі з відмиванням доходів, здобутих незаконним шляхом, за допомогою банківської системи / Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.4. С. 268 – 276.

Терещенко К. О.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 081
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Нікітіна І. П.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СКЛАДОВІ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Національна безпека є головним пріоритетом гаранта Конституції тобто президента, органів державної влади, збройних сил, військових формувань уповноважених здійснювати примус, міжнародних організацій задача яких є забезпечення безпеки національного значення.

Чітке функціонування та злагоджена робота всієї системи національної безпеки визначає швидкість, якість та ефективність вирішення проблем соціально-економічного характеру.

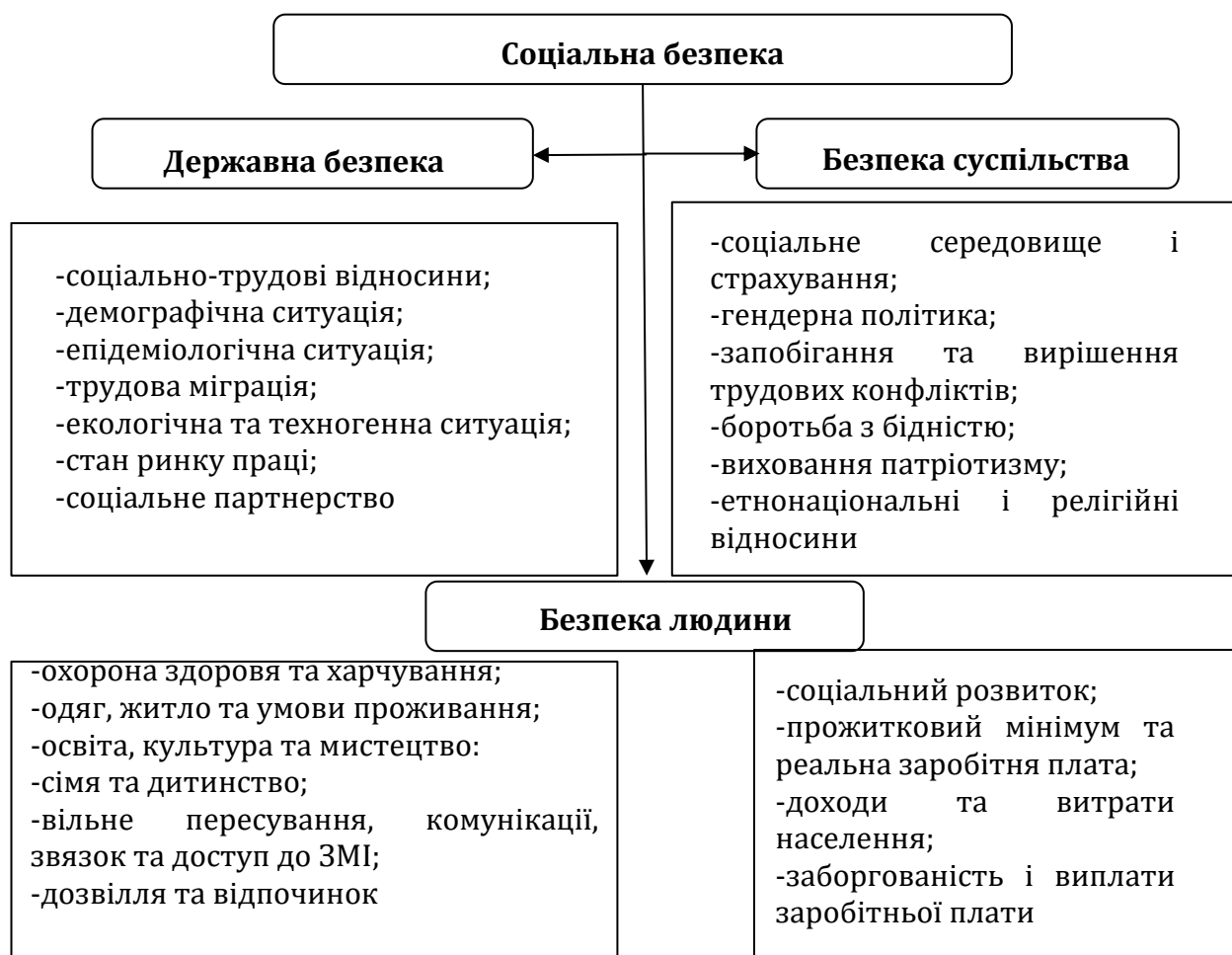

Рис. 1. Соціальна безпека країни [3, с. 64]

Соціальна безпека країни – поняття зовсім не однозначне. Кожна людина може інтерпретувати його для себе по різному. Що ж таке соціальна безпека держави?

По-перше – це стан середовища життєдіяльності, при якому відсутня небезпека шкідливого впливу різного роду небезпек, загроз тощо. Соціальну безпеку характеризують показники щодо якості життя населення, умов проживання, стану соціального середовища, рівня освіти, охорони здоров'я, екологічної ситуації, демографічної ситуації тощо [1. с,33].

По-друге – ступінь незадоволеності населення рівнем соціально-економічного розвитку держави, що дуже чітко відображається на добробуті, фінансових можливостях людей.

Об'єкт соціальної безпеки — це людина, її свободи та життєво необхідні права.

По-третє – багато людей, вважають, що потрібно протестувати через погіршення рівня життя. Що в свою чергу призводить до недосконалого функціонування апарату податкової політики держави, невирішених питань власності громадян та посилення корупційної системи.

Економічна безпека країни — це стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання, ефективне задоволення економічних потреб, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях [2].

Вона забезпечує економіку в наданні достатніх умов життя і розвитку людини, певну державну та суспільну стабільність, аби мати можливість протистояти, як внутрішнім, так і зовнішнім викликам та загрозам.

Об'єкт економічної безпеки — це вся економічна система країни: людський та фінансовий ресурс, багатства природи, господарства.

Безпека країни в сфері економіки залежить від її рейтингового місця в світовому господарстві, тому що якщо держава не в змозі відтворити потребу населення, це прямий шлях до великої загрози розвитку держави.

Соціально-економічна безпека – це потенційний захист суб'єктів соціально-економічних відносин на будь-якому рівні, від держави до громадянина держави.

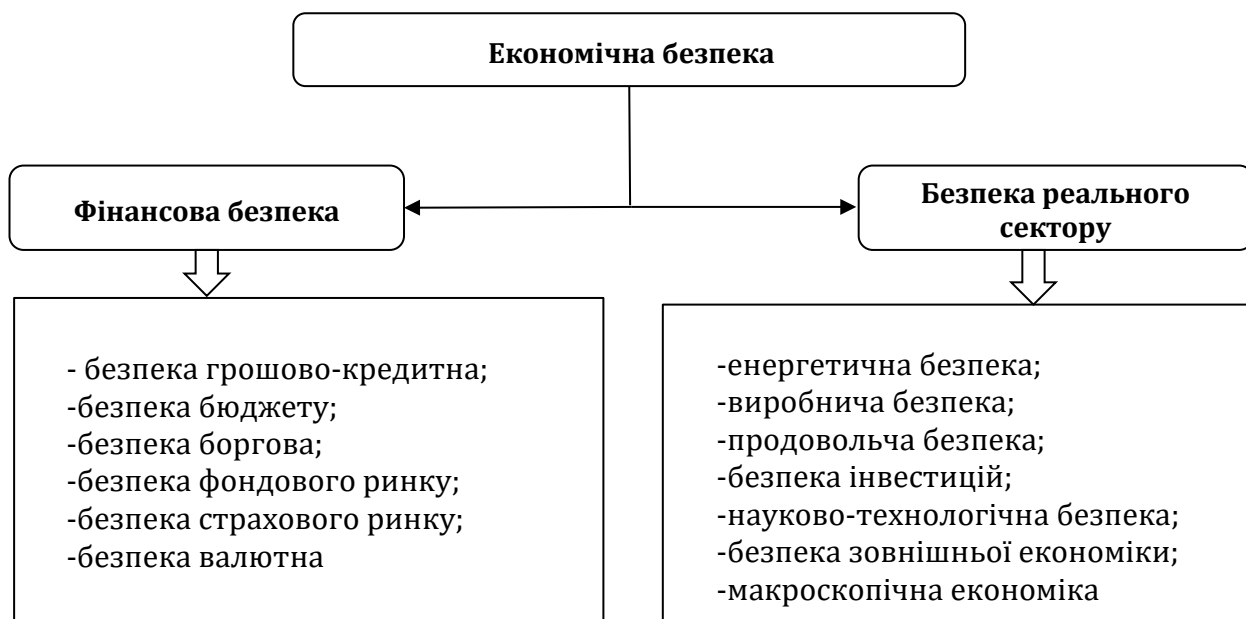

Рис. 2. Економічна безпека країни [4]

Аби зберігати соціально-економічну безпеку національного масштабу необхідно:

- розробити та головне виконати стійку соціально-економічну політику держави;
- підняти рівень оплати праці громадян;
- знизити міграційні та еміграційні процеси в державі;
- забезпечити хороший захист та підтримку здоров'я населення;
- притримуватися балансу інтересів держави з інтересами суспільства;
- зменшити рівень безробіття;
- уповільнити темпи інфляції;
- збільшити рівень якості життя більшості населення в державі;
- економіку зробити максимально прозорою

Отже, для стійкої соціально-економічної складової національної безпеки дуже потрібно надійна система економічного забезпечення країни, захисту її незалежності та суверенітету, захист кожного її громадянина від будь-яких загроз всередині та назовні держави.

1. *Гаращук О. В. Соціальна складова національної безпеки та сталого розвитку в умовах глобалізації: економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль, 2017. 112 с.*

2. *Економічна безпека. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_безпека*

3. *Соціальна безпека у традиції нехтування гуманістичними цінностями URL: http://nbuviap.gov.ua/images/nak_mon_partneriv/Dergavna_polituka_zabezpechennya_nacionalnoi_bezpeku_Ukrainu.pdf*

4. *Економічна безпека: сутність і структура. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2013/26.pdf*

Тиханович Х. М.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Центру післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Марченко О. М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

SMM У ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

SMM дедалі частіше стає невід'ємним компонентом управління підприємствами та організаціями у будь-якій сфері. Соціальні мережі відіграють роль не тільки майданчика маркетингових комунікацій, але й плацдарму прямого збуту.

Значення соціальних мереж для маркетингової, та зокрема, збутової діяльності організацій пояснюється тим, що за даними звіту Digital 2023 94,6 % користувачів Інтернету користуються соціальними мережами і проводять там в середньому близько 2,5 годин в день, що найбільше за весь час їх існування. Іншими словами, 4 із 10 хвилин в Інтернеті користувачі проводять саме в соцмережах [1].

Найпопулярнішою соціальною мережею у світі кілька років поспіль залишається Facebook. Станом на січень 2023 року, за даними звіту Digital-2023, рейтинг соціальних мереж у світі за кількістю користувачів виглядав так: Facebook (2,96 млрд), You Tube (2,51 млрд), WhatsApp (2,00 млрд), Instagram (2,00 млрд), WeChat (1,31 млрд) [1].

В Україні, станом на липень 2022 року за даними комунікаційного агентства Plusone, рейтинг соціальних мереж був наступним: YouTube (23 млн користувачів); Facebook (15,6 млн); Instagram (13,2 млн); TikTok (12 млн) [2].

Якщо раніше через соціальні мережі реалізовувалися переважно товари (продукція) з сфери одягу, косметики, побутової хімії, вироби hand made тощо, то зараз практично немає обмежень щодо виду товару, який можна замовити через соціальну мережу. Навіть, якщо безпосередньо через соціальні мережі продукція не купується, то представництво бізнес-організації у соціальній мережі з метою її маркетингових комунікацій та формування зовнішнього є об'єктивною вимогою часу.

Соціальні мережі, зокрема, Instagram є доволі вагомим компонентом системи маркетингу фермерських господарств. Зокрема, відносно нещодавно, у 2021 р. був організований перший молодіжний український фермерський марафон, під назвою та з хештегом #інстафермери як серія прямих ефірів в Instagram. В межах прямих ефірів, молоді фермери мали

можливість неформально поспілкуватися та обговорити можливості розвитку фермерства з експертами [3].

Аналіз представництва у соціальних мережах та збуту продукції фермерськими господарствами Львівщини у Instagram свідчить про позитивний їхній досвід у цій сфері. Зокрема, активну маркетингову діяльність у Instagram веде ФГ «Лохина» (реалізовує ягоди), ФГ «Кашицький» (вирощує спаржу). У деяких фермерських господарств, наприклад, ягідної ферми «Озеряна», соціальна мережа – це єдиний канал збуту продукції [4].

Деякі фермерські господарства здійснюють маркетингові комунікації та організовують збут продукції у Facebook. Зокрема, це фермерське органічне господарство «ДогОрганік» (Вінницька область), родинне фермерське господарство «Екосвіт», яке переробляє насіння коноплі та виготовляє лляну олію, лляні висівки (ці господарства мають свої групи у Facebook, через які поширюється інформація для споживачів та приймаються замовлення на прямий збут продукції).

Таким чином, маємо багато прикладів організації збуту фермерської продукції через соціальні мережі. Такий досвід варто переймати та впроваджувати у практиці управління маркетинговою діяльністю фермерських господарств.

1. *We are social 2023: соціальні мережі, інтернет та тенденції електронної комерції.* URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/we-are-social-2023> (дата звернення: 02.03.2023)

2. *Як змінився рейтинг соціальних мереж в Україні та світі: актуальна статистика після 24 лютого 2022 року* URL: <https://web-promo.ua/ua/blog/kak-izmenilsya-rejting-soczialnyh-setej-v-ukraine-i-mire-aktualnaya-statistika-posle-24-fevralya-2022-goda/> (дата звернення: 26.02.2023)

3. *Інстафермери: як аграрію знайти своє місце в Instagram* URL: <https://agroportal.ua/agrocheck/v-doroge-s/instafermery-kak-agrariyu-naiti-svoe-mesto-v-instagram> (дата звернення: 26.02.2023)

4. *Фермери з Київщини вирощують органічну лохину та продають її через Фейсбук* URL: <https://news.agro-center.com.ua/eco-farming/fermeri-z-kiivshhini-viroshhujut-organichnu-lohinu-ta-prodajut-ii-cherez-fejsbuk.html> (дата звернення: 01.03.2023)

Тищенко О.І.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІСТОРІОГРАФІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Передумовою успішного становлення патріотизму є почуття причетності до своєї нації і розбудова власної державності. В умовах єдиної держави формується політична нація як єдність всіх громадян країни незалежно від їх етнічної приналежності. Тому

патріотами стають не лише етнічні українці, а й представники інших етнічних груп, що проживають в Україні.

Основні складові патріотичного виховання українців намагались визначити філософи, історики, правознавці, політики, письменники, зокрема Г. Сковорода, І. Франко, М. Костомаров, П. Куліш, М. Грушевський та інші. Патріотичне виховання було предметом дослідження багатьох поколінь педагогів.

Український педагог В. О. Сухомлинський не маючи можливості відкрито виступати проти цілеспрямованої орієнтації на заполітизовану освіту, яка за своєю природою формувала безетнічність, зробив якісно новий перехід від суто інтернаціоналістичної педагогіки до акцентування на національну культуру, розвиваючи в учнів цілісне сприймання світової культури крізь призму національної самосвідомості [1,с.32]. В.О. Сухомлинський вважав, що успіх у вихованні патріотичних якостей у дітей дошкільного віку багато в чому залежить від взаємодії педагога з сім'єю.

Український дослідник В. Липинський зазначав: «Сутність територіального патріотизму – це пробудження почуття солідарності та єдності всіх постійних мешканців української землі, незалежно від їх етнічного походження, класової належності, віросповідання, соціально – культурного рівня. Почуття любові до рідного краю, як до органічної цілісності»[1 с. 131].

Вітчизняний дослідник О. Майборода стверджував,що патріотизм як одне з сильних почуттів, із яких складається емоційний світ людини, невід'ємний від осмислення і вибору шляхів та засобів реалізації інтересів своєї Вітчизни.

Історик М. Грушевський писав: «Україна не тільки для українців, а для всіх, хто живе на теренах України, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй, а не оббирати, не експлуатувати для себе» [4. с. 258].

У педагогіці системний підхід спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення у них різних типів зв'язків і зведення в єдину теоретичну картину.

Складниками системи патріотичного виховання є: мета, завдання, принципи, суб'єкти діяльності та відносини між ними, умови, у яких воно відбувається, управління, що забезпечує інтеграцію складників у цілісну систему і розвиток цієї системи.

Метою патріотичного виховання є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури .

Дослідник О. Вишневський виділяє три етапи реалізація патріотичного виховання: Формування раннього етнічного самоусвідомлення, яке розпочинається в родині шляхом передачі традицій та обрядів, велике значення має родина. Національно-політичне самоусвідомлення, яке відбувається під впливом усвідомлення соціального життя, вивчення історії та культури.

Державно-політичного самоусвідомлення. Передумовою успішного становлення патріотизму є почуття причетності до своєї нації і вдосконалення власної державності. В умовах єдиної держави формується політична нація як єдність всіх громадян країни незалежно від їх етнічної приналежності. Патріотами стають не лише етнічні українці, а й представники інших етнічних груп, що проживають на теренах України і турбуються про її благо [З с. 97].

Таким чином ,передумовою успішного становлення державного патріотизму є почуття причетності до своєї нації і розбудова власної державності. В умовах єдиної держави формується політична нація як єдність всіх громадян країни незалежно від їх етнічної приналежності.

1. *Щоб у серці жила Батьківщина / В. О. Сухомлинський ; ред. Т. М. Старостенко. – Київ : Знання, 1965. – 80 с. – (Серія 5 ; № 4-5).*

2. *Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / Редактор Я.Пеленський. — К.: Київ-Філадельфія, 1995. — 470 с.*

3. *Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів: Львівське педагогічне товариство імені Г. Ващенка. – 1996.*

4. *Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. К.: Університет України. 2007. – 408 с.*

Томашевська В.О., Антонишин О.М.,
здобувачі вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Леськів Г.З.,
к.тех.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

«Безпека» в перекладі з грецької означає «володіти ситуацією», тобто стан, в якому об'єкт знаходиться в безпечному стані і не піддається небезпеці та негативному впливу будь-яких факторів [1, с.126].

Не можна забувати, що поняття «безпека» почалося використовуватися в країнах Західної Європи наприкінці 12 ст. і трактується як стан відсутності або нейтралізації загрози, небезпеки, а також створення умов і соціальних інститутів. У слов'янському суспільстві, на думку С. Шкарлета, це слово «безпека» з'явилося в середині 15 ст. у відповідь на інвазивні втручання Золоті Орди [12, с.7].

Взагалі слід зазначити, що поняття «безпека» має комплексний характер, оскільки він використовується в різних сферах. Доведено, що важливе місце серед різноманітних видів безпеки (екологічна, інформаційна, науково-технічна, політична тощо) займає економічна безпека. Така ситуація склалася через те, що кожен перерахованих вище видів безпеки не можуть забезпечити в необхідному обсязі безпековий стан, не реалізуючи економічну безпеку [11, с. 105].

Наукові дослідження показують, що економічна безпека пов'язана особливо в тих проблемах, які необхідно визначити з метою пошуку нового підходу до їх вирішення. До таких проблем належать існуючі дилеми: методологічна, інституційна, ідеологічна, політична, історична, соціолого-психологічна, юридична, етично-моральна, технологічна, матеріально-технічна.

Згідно з науковими дослідженнями О. Бойкевича, йдеться про економічну безпеку як режим, правовий статус, які гарантують і забезпечують надійність експлуатації господарських об'єктів. І держава створює набір умов і вимог, саме гарантує певний статус, режим і правове становище господарської діяльності компаній [3, с.34].

У наукових дослідженнях Васильціва Т. Г. акцентовано увагу на тому, що економічна безпека є істотним елементом національної безпеки, навіть коли національні кордони не такі важливі. Як би ви не характеризували національну безпеку, немає жодних сумнівів у необхідності підтримки економічної корисності компанії. Компанія не може працювати без капіталу, без бізнесу ви не можете отримати прибуток, без прибутку ви не можете створити робочі місця, а без роботи не може бути податків [2, с.24].

Зверніть увагу, що в 90-х роках ХХ економічну безпеку трактували як забезпечення безпеки комерційної таємниці підприємства [5]. Пізніше термін «економічна безпека» означав систему, що протидіє негативним зовнішнім факторам [8; 9; 10]. Крім того, економічна безпека суб'єкта господарювання управління також розглядалася з точки зору мінімізації різних видів втрат і здійснення контролю над активами, забезпечення інформаційної та правової безпеки, боротьба з недобросовісною конкуренцією [4, с. 232].

У дослідженні С. Ілляшенко [6; 7] наведено більш широке визначення цього терміну, економічна безпека - як стан системи економічних відносин між різними суб'єктами господарювання, державних інституцій, осіб, а також у рамках держави господарства, та у процесі здійснення ним зовнішньоекономічної діяльності, яка забезпечує захист життєво-важливих економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх впливів та загроз для забезпечення оптимального балансу між інтересами кожного учасника системи відносин з інтересами інших економічних контрагентів.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що в науковій літературі досі немає чіткого підходу до визначення поняття «економічна безпека».

Таким чином, економічна безпека буде визначена в дослідженні як стан найбільш ефективного використання ресурсів з метою усунення небезпек, зменшення мінімальних ризиків та значні відхилення від напрямків загальної стратегії та стратегії забезпечення безпеки компанії.

1. Белоус Н. Д. Дослідження методичних підходів щодо оцінки економічної безпеки підприємства / Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 6. С. 124-129

2. Бобров Є. Сучасні підходи до дослідження економічної безпеки / Економіка України. 2012. № 4. С. 80-85.

3. Бойкевич О. Р. Стратегічні пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки торговельного підприємства : дис. канд. екон. наук: 08.00.04 «економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Львів, 2011. 234 с

4. Дідик А.М., Кузьмін О.Є., Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємства: підручник. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 624 с.

5. Заїчковський А. О., Іванюта В.В. Економічна безпека підприємства. К.: 2009. 256 с.

6. Ілляшенко О.В. Економічна безпека в контексті розвитку інституціональної парадигми

/ Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19(2). С. 6-9.

7. Ілляшенко С. М. Управління знаннями в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства / Бізнес Інформ. 2019. №6. С. 258-265.

8. Корчевська Л. О. Ітеративний підхід до дослідження економічної безпеки підприємства / Актуальні проблеми економіки. 2012. № 4. С. 175-183

9. Лойко В. В. Загрози економічній безпеці промислового підприємства: сутність та класифікація. Ефективна економіка. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4372>

10. Малюта Л.Я. Парадигма забезпечення економічної безпеки промислових підприємств в умовах інституційних трансформацій суспільства. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2018. 525 с.

11. Ткач В. О. Механізм формування економічної безпеки : монографія. Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. 272 с

12. Шкарлет С. Теоретичні основи формування економічної безпеки / Сіверянський літопис. 2007. № 4. С. 161-171.

Фролова А. С.,
*здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 053
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Шиделко А. В.,
*к.соціол. н., доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових, гуманітарних наук
та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ВІЙСЬКОВИХ

З початку війни кожен українець чи українка лягали спати з тривожними думками: «як пройде ця ніч», «що буде завтра» і «чи буде завтрашній день взагалі». Кожен з нас переживає стрес, посттравматичний синдром, іноді навіть депресію. А що тоді говорити про військових? Їхнє життя кардинально міняється і це назавжди повпливає на них. Постійний стрес, травми, смерті тощо. Не всі звичайні люди бачать це кожен день, а військові можуть спостерігати такі картини кожен день.

Перше, що страждає у військового (в принципі як і у звичайних людей) – це психіка. Військові постійно перебувають у напруженні та перша реакція організму на такий стан це стрес. Стрес – це неспецифічна реакція організму у відповідь на дуже сильну дію чи подразник ззовні, яка перевищує норму, а також відповідна реакція нервової системи.

З часом коли психіка звикає до постійного стресу психіка переходить у посттравматичний синдром. Посттравматичний синдром – це стан психічного здоров'я, який може виникати у людей, які пережили травматичні події. Це досить складний етап у житті військового: нічні кошмари, тривожні та нав'язливі думки, можлива навіть часткова амнезія.

З поверненням додому (навіть на декілька тижнів) військовим дуже важко адаптуватися. З початку, перед тим як відправитися на передову, вони проживають в лісі. З точки зору це найкраще місце, де ніхто не буде заважати й територія, яку не важко охороняти. Але з точки зору адаптації, вона пропадає. Повернувшись у місто, військовому важко адаптуватися й звикнути до тиші та звуків, які є у мирному житті, а, відтак, він переживає дистрес.

Проте найбільш дистресова ситуація у житті військових – це бачити смерть побратимів. У звичайному житті, коли в когось помирає людина, то вона проживає шок і в неї є на це час та можливість для адаптації. У військових, на жаль, такої можливості немає. Коли вони бачать смерть, їм треба швидко вийти з шокового стану і думати як вибратися з тої чи іншої

ситуації, аби зберегти своє життя та рятувати своїх побратимів. Психіка військових не встигає пристосуватися до однієї ситуації як вона має перемикнути на іншу.

Наступне через що може постраждати психіка, а також постраждати фізично це через контузію. Контузія – це загальне ураження організму, що виникає через різкий удар. Після такого удару наслідки проявляються на фізичному рівні: порушення кровообігу та посилення внутрішньочерепного тиску, що призводить до порушення пам'яті, втрата слуху, втрата координації, відшарування сітківки тощо. Проте після контузії, особливо легкої форми, військових, як правило, відправляють назад на передову [1].

Стрес за стресом і це ще не все. Наступне, що страждає у військових це їхнє тіло. Наскрізні поранення, поранення внутрішніх органів, внутрішні кровотечі тощо. Після деяких поранень військові не виживають, але вони все відчують. Вони мучаться помираючи відчуючи сильний біль, який доводить до шокового стану. Але фінал історії з пораненням може бути й іншим. Військові можуть стати інвалідами: без руки чи без ноги. Так, така операція як ампутація кінцівки може врятувати їм життя, але в цій ситуації передусім страждає тіло, а після усвідомлення закінчення операції й психіка. Ці військові стають інвалідами й це на все життя. Те, що зробила з ними війна буде переслідувати їх впродовж усього життя.

А як щодо командної дисципліни? Це не просто дисципліна, а воєнна дисципліна. Вона впливає не тільки на військового, але і на його оточення. Коли військові повертаються у спокійний світ вони все ще намагаються контролювати все. Вони контролюють все що відбувається навколо них кожної хвилини і як тільки військові повертаються у спокійний світ ця звичка не покидає їх. Цей контроль переходить на інших людей, на їхніх близьких. Ще один вплив війни на військових – контроль їхніх близьких через них самих. Часто сім'ї розпадаються через постійний контроль зі сторони військового [2].

Вони проходять реабілітацію, намагаються вернутися до соціалізації, але це не завжди легко і займає тривалий період життя. Війна завжди буде впливати на психіку людей, які повертаються з передової. Війна назавжди вплинула на усе населення України.

1. *На війну легше їхати без почуттів: історії військових про кохання і стосунки на фронті.* URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/14/252837/>.

2. *«Побратими змінюються на очах». Як військовому впоратися зі стресом на передовій.* URL: <https://suspilne.media/361398-pobratimi-zminuutsa-na-ocah-ak-vijskovomu-vporatisa-zi-stresom-na-peredovij>.

Хорошаєв В.Р.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 072
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

БАНКІВСЬКІ РЕСУРСИ, ЇХ ВИДИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Наявність стійкої банківської системи є ключовим фактором, що забезпечує фінансову стабільність держави, розвиток економіки та загальний добробут громадян. Банки є важливими посередниками у розподілі капіталу та інвестицій, що допомагає збільшити ефективність виробництва. Єдиною передумовою успішної діяльності банку є наявність достатніх фінансових ресурсів. Отже, дослідження теоретичних засад фінансування банків є критичним для розвитку вітчизняної фінансової науки та вдосконалення банківської практики. Для здійснення своїх функцій банки використовують різні види ресурсів, які можна класифікувати за різними ознаками. Ми розглянемо банківські ресурси, їх види та класифікацію в Україні. Банківські ресурси – це кошти, які банки залучають для здійснення своєї діяльності. Виділяють декілька основних видів банківських ресурсів: вклади клієнтів, власний капітал, кредити та інші позикові кошти, ресурси Національного банку України (НБУ), міжбанківські кредити.

Незважаючи на напади Росії на енергетичну інфраструктуру, банківський сектор протягом 2022 р. працював стабільно. Хоча загальна кількість відділень в країні зменшилася, банки відновлювали роботу своїх мереж у звільнених регіонах. В цілому, фінансові установи продовжували зберігати довіру вкладників, і приплив коштів клієнтів продовжувався, переважно залишаючись на поточних рахунках. Одночасно з цим, був помітний ріст строкових вкладів, хоча у гривні цей процес прогресував повільніше, ніж у іноземній валюті. Обсяги чистих активів сектору продовжували зростати й надалі.

Станом на кінець 2022 р. обсяги зобов'язань платоспроможних банків зросли на 9,2% і перевищили показники 2021 року на 18.8%. Значну частку ресурсів банківських установ становили кошти клієнтів, які становлять 87,9% від їхнього фондування, і поступово замінюють дороге рефінансування НБУ. Зовнішній борг банківських установ зменшився до 2,2 млрд дол. США, а обсяги гривневих коштів фізичних осіб зросли на 8,3%. Банки також прискорили зростання строкових коштів у

гривні до 2,6%, залучаючи переважну більшість нових гривневих строкових вкладів на строк від одного до шести місяців.

Для ефективної діяльності банків та їх фінансової стійкості необхідна стабільність та достатність ресурсної бази. Сьогодні банки стикаються з численними зовнішніми та внутрішніми чинниками, які негативно впливають на їхню ресурсну базу. До зовнішніх чинників належать: військова агресія Російської федерації проти України, недосконалість світової та національної фінансово-економічних систем, запровадження значної кількості санкцій та обмежень на фінансовому ринку, недовіра до кредитних установ, відсутність розвиненості на ринку страхування та фондовому ринку та інші. Серед внутрішніх чинників найбільш значущим для ресурсних проблем банків є низький рівень капіталізації, що призводить до нестабільності та неспроможності банків пристосуватися до змін на ринку. За таких умов банки повинні оптимізувати свою ресурсну політику.

1. Кочетигова Т.В., Пяничук Д.О. Економічна сутність та необхідність формування фінансових ресурсів комерційного банку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 16. URL: <http://global-national.in.ua/issue-16-2017>

2. Огляд банківського сектору. НБУ. Лютий 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf

3. Руцишин Н. М. Фінансові ресурси банку та особливості їх формування в сучасних умовах / Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія "Економіка і управління". 2014. № 30. С. 263-279.

Хуан Суньхао,

здобувач вищої освіти,

аспірант, спеціальність 051 «Економіка»

економічного факультету

Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

Андрощук І.О.,

к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

Центральноукраїнського національного технічного університету

ВИЩА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: РИЗИКИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

На сьогодні вища освіта відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, виступає одним із основних драйверів економічного зростання, підвищення конкурентних переваг країн світу в епоху прискорення глобалізації та інтеграційної взаємодії.

Актуальність розгляду вищої освіти як складової національної безпеки визначається тим, що вона сприяє:

- розвитку людського потенціалу певної країни чи території, тим самим забезпечуючи кадрову безпеку (у тому числі, задоволення кадрових потреб підприємств, установ та організацій у фахівцях з належним якісним рівнем підготовки);
- підвищенню продуктивності праці персоналу (оскільки фахівці відповідної кваліфікації та освітньо-професійного рівня здатні до більш ефективного виконання трудових функцій і завдань, що, у свою чергу, підвищує результативність функціонування господарюючих суб'єктів та їх конкурентоспроможність), сприяючи забезпеченню економічної безпеки;
- зменшенню надмірної міграції людських ресурсів та їх закріпленню у межах певної території, поліпшуючи демографічну безпеку;
- розвитку інноваційної активності завдяки трансферу знань та інновацій між освітньою сферою та реальним сектором економіки, тобто, підвищує рівень інноваційної безпеки;
- зростанню рівня інформаційної безпеки, оскільки освічені фахівці здатні оптимальніше використовувати інформаційні ресурси, здійснювати їх ґрунтовний аналітичний аналіз та протидіяти численним інформаційним ризикам та загрозам тощо.

Співставлення за окремими країнами світу щодо ВВП на душу населення, наявності робочої сили з вищою освітою та результативності інновацій наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Рівень ВВП на душу населення, наявність робочої сили з вищою освітою та результативність інновацій за окремими країнами світу (фрагмент)

Країни світу	ВВП на душу населення (ПКС, дол. США)	Робоча сила з вищою освітою	Результативність інновацій
Болгарія	26705,44	39,89	58,33
Канада	52085,04	84,17	61,17
Китай	19338,23	х	83,16
Фінляндія	55006,65	50,18	78,19
Франція	50728,67	53,79	76,06
Грузія	16997,15	41,44	25,35
Греція	31295,15	45,90	32,62
Японія	42940,41	62,38	70,21
Молдова	15637,24	33,45	36,70
Польща	37502,56	44,63	43,44
Сінгапур	116486,47	72,07	70,74
Україна	14219,79	65,62	46,10
Велика Британія	49675,30	54,28	84,22
США	69287,54	61,22	84,93

Джерело: складено на основі даних [1].

Як бачимо з табл. 1, для більшості країн світу характерною є наявність взаємозв'язку між показниками ВВП на душу населення (який фактично характеризує рівень добробуту), рівнем освіченості робочої сили та результативністю інновацій. Проте, така залежність зберігається не для всіх країн: наприклад, Україна, маючи доволі високий показник щодо робочої сили з вищою освітою (62,62) та середній показник результативності інновацій (46,10), характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення. Отже, це є свідченням низького впливу вищої освіти на розвиток інноваційної активності та економічне зростання, що зумовлено як негативними наслідками воєнного стану, так і накопиченою низкою системних організаційних, управлінських та економічних проблем, що потребують вирішення.

Крім того, у сфері вищої освіти варто приділяти увагу й вирішенню проблемних аспектів, зумовлених цифровізацією усіх сфер економіки та життя, інформаційними загрозами та кібербезпекою. Станом на сьогодні, міжнародні експерти виділяють наступні ризики, пов'язані із кібербезпекою: несприятливі наслідки передових технологій, концентрація цифрової потужності; цифрова нерівність; руйнування критичної інформаційної інфраструктури; терористичні атаки; дефіцит інформації та дезінформація; міждержавні конфлікти; поширення незаконної економічної діяльності [2, с. 43].

Розглядаючи перспективи розвитку вищої освіти в умовах цифровізації та з урахуванням безпекових пріоритетів, вважаємо за доцільне зосередити увагу на таких із них: подолання цифрового розриву; розвиток цифрових навичок та компетентностей як викладачів, так і здобувачів вищої освіти; активізація застосування сучасних цифрових технологій в освітньому процесі; розвиток міжнародної співпраці з питань проєктної, інноваційної діяльності та впровадження цифрових технологій; забезпечення трансферу знань та активний обмін знаннями між закладами вищої освіти та бізнес-структурами; комерціалізація знань та захист прав інтелектуальної власності; сприяння захисту інформації та дотримання заходів кібербезпеки.

1. *The Global Talent Competitiveness Index 2022. The Tectonics of Talent: Is the World Drifting Towards Increased Talent Inequalities?* Fontainebleau, France. 2022. 336 p.

2. *The Global Risks Report 2023. 18th Edition. Insight Report.* World Economic Forum. January 2023. 98 p.

Чабанюк Є.М.,
здобувач вищої освіти,
аспірант, спеціальність 073 «Менеджмент»
економічного факультету

Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

В'юник О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного технічного університету

АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах введеного воєнного стану розвиток економіки країни та окремих суб'єктів господарювання стикається з новими викликами для забезпечення цифрової безпеки підприємств. Головний удар на себе в даний час приймають підприємства, які забезпечують фінансову безпеку країни, підприємства критичної інфраструктури та всі інші можливі суб'єкти господарювання з високим рівнем цифровізації. Через виклики, які поставила перед собою воєнна агресія РФ проти України, активізуються тенденції застосування новітніх інформаційних технологій та цифрових методів захисту в усіх сферах економіки країни.

З приводу цифрової безпеки в економічній фінансовій інституції, на думку Москвіна Б.Ю., варто акцентувати увагу на вдосконаленні інформаційної безпеки за рахунок забезпечення технологічної незалежності, оновити системи обробки і зберігання даних, здійснювати захист інформації від несанкціонованого доступу, а також забезпечити управління репутацією і брендом у кіберпросторі [1].

У своїх дослідженнях Верхоглядова В.І. приводить приклади нових методів управління безпекою підприємницької діяльності з використанням ІТ-платформи LIGA360, при використанні якої з'являється можливість отримувати автоматичні сповіщення про всі економічні зміни у партнерів та конкурентів, також відкривається інструмент моніторингу з аналізу правового поля для забезпечення захисту майна підприємства [2].

Перманентний моніторинг зовнішнього середовища та контроль внутрішніх бізнес-процесів в контексті превенції, виявлення, реагування та елімінації загроз різних форм та проявів – є ключовою функціональною спрямованістю безпекової політики підприємства [3].

У воєнний час проявився мабуть чи не єдиний зворотній бік стрімкої цифровізації в світі та в українській економіці, а саме, він призводить до збільшення кількості кіберзагроз та кібератак на суб'єкти господарювання, кожне підприємство має бути готовим до можливої

цифрової загрози, оцінити свою вразливість заздалегідь, щоб забезпечити свої системи від кіберінцидентів.

Отже, існує нагальна потреба у запровадженні дієвих методів боротьби з проявами загроз цифрової безпеки підприємств, до яких варто віднести:

- впровадження посади аналітика моніторингу внутрішніх і зовнішніх процесів;

- участь в IT-платформі LIGA360 для контролю ситуації над партнерами та конкурентами;

- встановлення Firewall – як мережевого екрану для доступу в локальну мережу підприємства;

- VPC (Virtual private cloud) – метод, який дає можливість запускати ресурси в логічно ізольованій віртуальній мережі, що визначається користувачем та дозволяє повністю контролювати середовище віртуальної мережі, у тому числі вибирати власний діапазон IP-адрес, створювати підмережі, а також налаштовувати таблиці маршрутизації та мережеві шлюзи;

- Secure Sockets Layer (SSL) – метод захисту особистої інформації користувачів при доступі до ресурсів підприємства, при якому шифруються особисті дані користувачів та партнерів для унеможливлення компрометації даних;

- DDoS protection – запровадження методів адаптивного DDoS захисту систем підприємства, оскільки DDoS атаки на українські підприємства фінансового сектору були однією з найбільших загроз у 2022 році [4].

- Advanced Encryption Standard (AES) – шифрування даних підприємства, які містять критично важливі дані, для унеможливлення витоку комерційної інформації;

- двофакторна аутентифікація доступу до виконавчих систем управління підприємством може забезпечити посилення захисту облікових даних співробітників суб'єкта господарювання як додатковий метод до вищевикладених актуальних методів.

Всі вказані методи потребують участі висококваліфікованих фахівців, але впровадження їх забезпечить стабільність роботи суб'єкта господарювання, унеможливить зупинку роботи та витік критично важливої інформації для підприємства.

1. Москвін Б.Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану / Економіка і організація управління. 2022. № 2 (46). С. 110-119.

2. Верховглядова В.І. Особливості управління безпекою підприємницької діяльності в умовах воєнного стану / Економіка та суспільство. 2022. №39. doi: 10.32782/2524-0072/2022-39-56.

3. Солосіч О.С., Тульчинська С.О. Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». 2022. С. 197.

4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту. Звіт: «Системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки» (2022). URL: <https://scpc.gov.ua/api/docs/4eeb6a10-b7aa-4396-8b04-e0e4b7fca1ba/4eeb6a10-b7aa-4396-8b04-e0e4b7fca1ba.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).

Чжан Чао,
аспірант, спеціальність 051 «Економіка»
економічного факультету
Центральноукраїнського національного технічного університету
Науковий керівник:
В'юник О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного технічного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах загострення геополітичних протиріч, військових конфліктів, погіршення екологічної ситуації, продовольчих та кліматичних ризиків основоположним аспектом подолання наявних багатовекторних деструктивних наслідків виступають питання забезпечення соціально-економічної безпеки країн та їх територій. При цьому, забезпечити соціально-економічну безпеку на високому рівні можливо завдяки впровадженню інноваційних моделей розвитку, пошуку сучасних підходів щодо сталого розвитку та стійкості.

Інновації виступають ефективним засобом сприяння економічній безпеці, підвищення конкурентоспроможності держави та соціальної відповідальності бізнесу, розвитку суб'єктів господарювання, територіальних громад та економіки країн в цілому. Інноваційний процес доцільно розуміти у якості трансформації існуючих параметрів економічних моделей задля одержання відповідного економічного ефекту, зростання прибутковості діяльності. Тому інновації виступають вагомим чинником укріплення економічної безпеки держави та її територій, а їх вплив на темпи економічного зростання постійно підвищується [1].

В умовах загострення фінансово-економічних, екологічних, військових, продовольчих ризиків та небезпек науковці акцентують увагу на важливості активізації інноваційного процесу шляхом: вдосконалення правового регулювання інноваційної діяльності; всебічної підтримки інновацій; інвестування у розвиток матеріально-технічної бази; оптимізації організаційно-економічних структур; інтенсифікації міжнародної співпраці у сфері інновацій; розвитку партнерських відносин у сфері енергоефективності та ресурсозбереження тощо [2].

Адаптивний інноваційний розвиток економіки актуалізує значущість інформаційних ресурсів у господарській діяльності суб'єктів. В контексті процесів децентралізації управління та підвищення важливості системи безпеки фінансові ресурси вже не завжди виступають ключовим обмежуючим чинником комерціалізації інновацій. Поступово статус головного з таких чинників набуває саме інформація, недостатність якої зменшує потенціал раціонального використання ресурсів, спричиняє дисбаланс відносин та поведінки суб'єктів ринкової економіки [3].

Важливим аспектом підвищення ефективності інноваційної діяльності виступає вивчення досвіду розвинених країн світу з питань формування та структурного вдосконалення національної інноваційної системи, заохочення інноваційної взаємодії науки та бізнесу, розвитку внутрішніх інновацій, інтеграції до міжнародної інноваційної активності [4].

Науковці виокремлюють декілька етапів управління забезпеченням економічної безпеки в контексті інноваційного розвитку підприємництва, а саме: 1) визначення критичних активів господарюючого суб'єкта; 2) аналіз потенційних наслідків негативного впливу на ці критичні активи зі сторони внутрішніх та зовнішніх факторів; 3) встановлення поточних заходів економічної безпеки та визначення необхідного коригуючого впливу; 4) порівняння витрат і вигід від впровадження коригувальних заходів [5].

Отже, ключовими напрямками активізації інноваційного розвитку країн та їх територій в контексті забезпечення соціально-економічної безпеки вважаємо: сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; підготовку та безперервний професійний розвиток кадрів інноваційного типу; інтенсифікацію взаємодії між усіма учасниками національних інноваційних систем; сприяння розвитку безпекових інновацій та соціальних інновацій; стимулювання розвитку інноваційної підприємницької активності; формування інноваційних кластерів, інноваційних екосистем та забезпечення їх активного функціонування; диверсифікацію джерел залучення інвестицій та ефективного їх використання; цифровізацію інноваційної діяльності підприємств, установ та організацій; імплементацію кращого світового досвіду у сфері інноваційного розвитку та безпеки; оцінювання потенційного ефекту від безпекових заходів (економічного, соціального, екологічного); сприяння сталому розвитку та стійкості соціально-економічних систем.

1. Неустроєв Ю.Г. Роль інновацій у забезпеченні економічної безпеки. / *Агросвіт*. 2021. №7-8. С. 103-108.

2. Гринчук Ю.С., Кукса І.М., Ткаченко Н.Е., Параскеєва А.М. Планування інноваційного розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки та управління змінами / *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. №4. С. 28-33.

3. Шкільняк М.М., Кукса І.М., Козенко А.О., Дрогобецький І.І. Державне стратегічне управління інноваційним розвитком в умовах децентралізації та посилення системи безпеки /Формування ринкових відносин в Україні. 2022. №5. С. 46-52.

4. Калетник О.В. Практика використання світового досвіду інноваційного розвитку провідних країн в інтересах інноваційної безпеки України / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2022. №8. С. 15-26.

5. Буркинський Б.В., Грищенко В.Ф. Чинники забезпечення економічної безпеки в процесі інноваційного розвитку підприємництва / Економічні інновації. 2020. Т. 22, Вип. 3. С. 6-29.

Чикіт К.Р.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 071 Факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Павленко Н.В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

В умовах війни, що триває, в Україні очікувано погіршилися показники боргової безпеки. За 2022 р. державний і гарантований борги зросли на 13,7% у доларовому еквіваленті та склали відповідно 101,59 млрд. дол. та 9,78 млрд. дол. При цьому рівень заборгованості наближається до 90% ВВП. У структурі державного боргу 37,4% складає внутрішній борг, 99% якого приходить на заборгованість перед власниками ОВДП. Зовнішній борг відповідно становить 62,6%. Найбільшими зовнішніми кредиторами України є міжнародні фінансові організації (47,3%) та приватні інвестори (35,6%). Частка міжурядових кредитів складає 7,9%, кредитів МВФ – 6,6%, комерційних банків – 2,6% [1]. Враховуючи складну економічну ситуацію в країні і збереження тенденції до зростання запозичень, посилюються загрози збільшення боргового навантаження та зниження можливостей його рефінансування за рахунок внутрішніх ресурсів. Усе більшої актуальності для України набуває проблема реструктуризації державного боргу.

У вересні 2022 р. був підписаний Меморандум про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за державним та гарантованим державою боргом з групою офіційних кредиторів України з країн G7 і Паризького клубу. Угода була укладена як продовження оголошеного у липні 2022 р. групою офіційних кредиторів України наміру призупинити виплати основної суми та відсотків за двосторонніми боргами з 1 серпня 2022 року до кінця 2023 року з можливістю продовження призупинення на додатковий рік. Таким чином, єдине, чого вдалося досягнути за рік війни Міністерству фінансів України, яке відповідає за управління державним боргом, – це відтермінування боргових виплат. В той же час, світова

практика знає чимало прикладів, коли країнам у подібних, або навіть кращих, обставинах вдавалося досягти не просто відтермінування, а списання значної частини боргу та зниження вартості його обслуговування [2].

На наш погляд, Міністерство фінансів знову повторює ту ж саму помилку, якої припустилося у 2014 р.. Тоді, замість того, щоб ставити питання про реструктуризацію боргу на початку антитерористичної операції, воно дочекалося стабілізації ситуації і провело її на не вигідних для України умовах (фактично частина боргу була не списана, а конвертована у ВВП-варанти, які є своєрідним податком на економічне зростання) [3].

Сьогодні наша держава має величезну підтримку з боку міжнародних партнерів. Конгрес США ухвалив законопроект про пошук варіантів негайного звільнення України від двосторонніх, багатосторонніх та комерційних боргів. Нерозумно не скористатися цим вікном можливостей і не послабити боргове ярмо, яке безсумнівно завадить економіці України успішно відновлюватися у повоєнний період. Відтермінування виплат за боргами на 2-3 роки не вирішить проблему, оскільки очевидно, що за такий короткий термін зруйнована економіка не спроможна зміцнитися настільки, щоб бути готовою до повернення боргів без загрози дестабілізації фінансової системи. Тож справжню реструктуризацію боргів все одно доведеться проводити, і краще зробити це якомога швидше, поки наявна сприятлива політична ситуація.

Викликає занепокоєння і ситуація з внутрішнім боргом. Виплати уряду за погашеннями ОВДП із початку повномасштабної війни перевищують запозичення від продажу відповідних цінних паперів на аукціонах [4]. Це суттєво погіршує стан фінансової безпеки держави, тому реструктуризації потрібно піддати і цю частину державного боргу. Україна вже має подібний досвід, коли під час фінансової кризи 1998 р. була проведена реструктуризація і зовнішніх, і внутрішніх боргів.

Світова практика виробила достатню кількість інструментів, застосування яких дозволяє суттєво полегшити боргове навантаження [5]. Проте кредитори навряд чи першими підуть не зустріч. Міністерству фінансів потрібно більш активно відстоювати національні інтереси України і започаткувати переговорний процес щодо реструктуризації боргів ще до закінчення воєнних дій, інакше можна втратити шанс покращити стан фінансової безпеки держави.

1. Державний та гарантований державою борг України за останні 5 років [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу до ресурсу: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>

2. Богдан Т. Реструктуризація зовнішнього боргу: міжнародна практика та можливості для України [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/20/688356/>

3. Паращій О. Без вар(і)антів. Чому реструктуризація держборгу України у 2015 році — не економія, а зрада [Електронний ресурс] // Фокус. – Режим доступу до ресурсу: <https://focus.ua/uk/opinions/484366-bez-varr-i-antov-pochemu-restrukturizaciya-gosdolga-ukrainy-v-2015-godu-ne-ekonomiya-a-zrada>

4. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uryad-ukrayini-z-pochatku-povnomasshtabnoyi-viyni-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-353-mlrd-grn-v-ekvivalenti--depozitariy-nbu>

5. Шемаєва Л. Г. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodnyu-dosvid-restrukturyzatsiyi-derzhavnoho-borhu-u-vymiri-ukrayiny>

Шаталова А.О.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 053

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Католик Г.В.,

д.псих. н., доцент

професор кафедри практичної психології

Львівського державного університету внутрішніх справ

АНТИСОЦІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Першим актуальним питанням при вивченні мотиваційних сил, що керують людиною є прийняття позиції усвідомленості чи неусвідомленості мотивів, які виникають у людини. Науковці ще в кінці 19-го та на початку 20-го ст. писали: «Ми добре знаємо, якою мірою душа і душевне життя складаються з свідомого і несвідомого». Сьогодні класичним вже є асоціативний вислів про людину, яка йде з ліхтарем у руці, освітлюючи лише невеликі ділянки свого шляху. «З таким ліхтарем, - зазначали вчені, - дуже важко вивчити всю глибину особистості».

Всередині 20-го століття, навпаки, вчені трактують несвідому поведінку як явище, яке взагалі не проявляється у свідомості, а як явище, що не має великого смислового зв'язку з іншими мотивами, не асоціюються з ними, не інтегруються.[1] Ці роз'яснення важливі, оскільки вони показують, що відсутність усвідомлення мотивації все ще розуміється як слабке усвідомлення, і що усвідомлення мотивації може відбуватися в різних формах і на різних рівнях розуму. Для суперечливих поглядів на мотиваційне усвідомлення можуть бути дві причини. Одна — це прийняття мотивів, заснованих на різних явищах. Інша справа - прийняти за мотиви мету і засоби її досягнення, так, щоб мотив можна було досягти.

Наприклад, Х. Хекхаузен пише, що причини, цілі та цінності поведінки часто очевидні для сучасників, що належать до того ж культурного середовища, тому, коли мова йде про нормативну поведінку, мало хто, крім психологів, задається питанням «Чому?». На запитання: «Чому ви йому допомагаєте?» На поверхні свідомості спливають загальні причини, пов'язані переважно з оцінкою ситуації: «Він почувається погано», «Більше нікому», «Людині потрібно» тощо. Насправді ситуація керується лише зовнішніми силами, а внутрішні сили – це моральність суб'єкта, яка не була задекларована. Але з'ясувати цю причину можна, тільки задаючи людині питання, які змушують її глибше задумуватись над причинами своєї поведінки.[2] У людини може бути відсутнім бажання з'ясувати істинні причини свого вчинку через небажання виглядати у власних очах аморальною людиною.

Дослідження антисоціальної мотивації девіантної поведінки є важливим видом наукових досліджень, особливо в наші часи, коли під час війни відсутність антисоціальної і девіантної поведінки у наших військових зробить їх слабкими і вразливими до всіх жахів війни. Антисоціальна мотивація є важливою, навіть рушійною силою для нашої перемоги. Мотивація знищити ворога, відістити за втрату своєї родини чи будинку, для більшості людей буде найсильнішою мотивацією, яка без антисоціальної і девіантної поведінки буде неможливою. Розуміння механізмів і вміння керувати цими механізмами антисоціальної і девіантної мотивації може грати провідну роль в адаптації людини під час ситуацій і подій, в яких такі мотивації будуть актуальними.

Антисоціальна мотивація девіантної поведінки включає в себе прояви агресії, які можуть бути направлені, на боротьбу зі злом, як у видадку з людьми з архетипом Героя. Антисоціальна мотивація девіантної поведінки є наслідком порушення стосунків з батьками, в подальшому продовжують проявлятися, як антисоціальна чи девіантна поведінка у школі. Внаслідок такої поведінки, сама особа починає відчувати страх, нереалізованості в суспільстві, внаслідок чого вона починає привертати до себе увагу дивними, іноді навіть протиправними діями мотивуючи свої дії спробою реалізуватися так, як вони звикли. Також страх може призвести до різних залежностей, які служать способами втечі від того самого страху. Схильність до садизму, кататонії та депресії, як і схильність до адикції пов'язана з тим наскільки добре чи погано архетипи співвідносять архетип Тінь і Персону. Агресія займає важливе місце в моделі. Нереалізованість і невміння скидати агресію може призвести до: прагнення завдавати і бачити біль інших, втечу з реального агресивного світу у власні мрії, або замкнути людину у собі. Через невміння дітей і підлітків контролювати агресію, часто виникають конфлікти з батьками, що може призвести до погіршення стосунків в родині і подальші проблеми у школі через, наприклад недостатню увагу чи злість на батьків. Нереалізованість у стосунках з батьками чи у школі

може в подальшому перерости в страх нереалізованості у суспільстві, призвести до антисоціальної або девіантної поведінки, чи призведе до втечі із реальності шляхом алкоголізму чи наркотиків. Схильність до садизму, кататонії та депресії, як і схильність до адикції може бути пов'язана з архетипом, який притаманний певній людині.

За результатами теоретико-методологічного дослідження було описано та проаналізовано: концепцію колективного несвідомого в теорії К. Г. Юнга та роль у ньому архетипу людини, торкнулися рольового архетипу та визначили його завдання, враховуючи типологію тіньових архетипів. **Торкнулися** інстинкту, моделями якого є архетипи. Багато уваги **приділили** дослідженню архетипу Воїна та тому, як поняття суспільства та концепція зла роблять з Воїна Героя. **Розкрито** поняття та види мотивації, розглянуто поняття девіантної поведінки та те, що утворює та вважається нормою. **Проаналізовано** теорії впливу агресії на особистість. На основі цього дослідження нами була побудована Гіпотетична модель антисоціальної мотивації девіантної поведінки (рис.1).

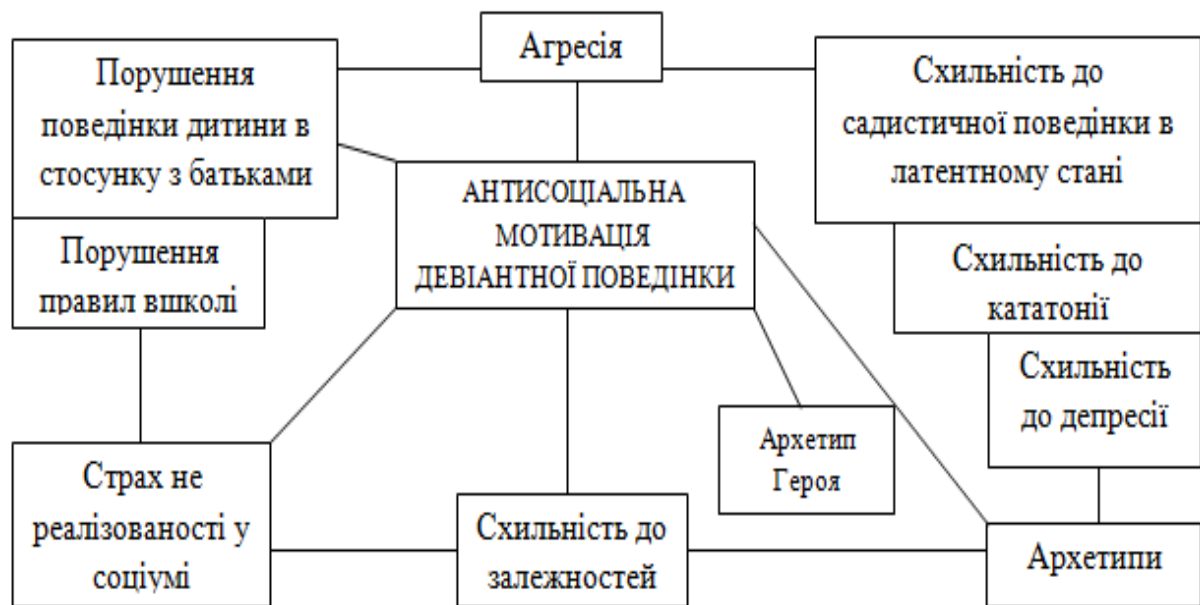

Рис. 1. Гіпотетична модель антисоціальної мотивації девіантної поведінки

У другій частині дослідження нами **проведено** емпіричне дослідження зі збору та обробки емпіричних даних. Аналізуючи результати самостійно розробленої анкети «Мотивація» ми отримали результати, які показали, що для респондентів важливо відчувати себе потрібними та корисними, мати зв'язок із суспільством і мати можливість діяти незалежно в суспільстві та жити комфортно та красиво. Тест Сонді виявив можливі схильності респондентів, а саме садистські, кататонічні

та депресивні схильності. Тест на антисоціальний розлад особистості не виявив схильності до антисоціальної поведінки у більшості опитуваних. Певні прояви зустрічаються лише в окремих випадках.

За результатами порівняльного аналізу визначення схильності до девіантної поведінки у даній групі досліджуваних виявлено, що дівчата більш схильні до девіантної поведінки, ніж хлопці (в суспільній свідомості чоловіків зазвичай відносять до таких груп ризику, отримані результати є для нас досить неочікуваними. Ми можемо пояснити це особливістю професійної групи та незначним числом респондентів).

В результаті теоретичних досліджень і практичних досліджень наша гіпотеза про те, що антисоціальна мотивація є не тільки у представників девіантної поведінки (на прикладі злочинців), а ще є важливою складовою мотивації військовослужбовців підтвердилася.

1. Хекхаузен Х. Мотивація і діяльність. Педагогіка, 1986.
2. Тимошенко В.І. Девіантна поведінка: сутність та мотивація. 2008. С. 34-42.
3. Прояви, види, стали та рівні девіантної поведінки Навчальні матеріали (pidru4niki.website) https://pidru4niki.com/78541/pedagogika/proyavi_vidi_stali_rivni_devi_antnoyi_povedinki
4. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. 2000. <https://buklib.net/books/24605/>
5. Флойд В. Колективне несвідоме: що це таке і як це визначив Карл Юнг 12.01.2021 <https://uk.warbletoncouncil.org/inconsciente-colectivo-4774#menu-2>
6. Юнг К.Г. Архетипи та колективне несвідоме. Негативний аспект героя. Лондон, 1996. С. 80-105.
7. Методи дослідження мотивації. Навчальні матеріали онлайн (pidru4niki.website) https://pidru4niki.com/78541/pedagogika/proyavi_vidi_stali_rivni_devi_antnoyi_povedinki
8. Бізс С. Criminology For Dummies 27.03.2016 <https://www.dummies.com/article/body-mind-psychology/psychology/forensic/criminology/important-theories-in-criminology-why-people-commit-crime-196025/>
9. Юнг К. Г. Теорія архетипів <https://studfile.net/preview/5768562/page:3/>
10. Кондратенко Л.О. Мотивування девіантної поведінки підлітків в сучасному суспільстві. 2019. С. 65-70.
11. Шаталова А. О., Католик Г. В. Психологічний портрет серійного вбивці очима обивателів. Матеріали Міжнародна науково-практичної конференції International scientific-practical conference стан та тенденції розвитку науки, освіти та суспільства Збірник тез доповідей Частина 2, 2022 р. м. Полтава <http://www.economics.in.ua/>
12. Шаталова А. О., Лялюк Г. М. Психологічне здоров'я держави. Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції Ст. 204-207, 2022 р., м. Львів

Шимко О.В.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 281
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Науковий керівник:
Ваганова Л.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЦИФРОВА ДЕМОКРАТІЯ В УКРАЇНІ ЯК ШЛЯХ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

Україна – країна постійного пошуку шляхів розвитку, вдосконалення, перспектив для покращення життя населення та надання усіх можливих комфортних умов взаємної співпраці органів державної влади та громадян. Не дивлячись на страшні події сьогодення, спричинені Російською агресією проти України. Ми впевнено йдемо у напрямку європейських країн у застосуванні інноваційних технологій для взаємодії з громадськістю, а саме – електронну демократію. Що ж таке е-демократія?

Згідно Розпорядження КМУ від 15 травня 2013 року № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства»[3]. Електронна демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Особливо під час повітряних тривог або щоб не випробувати вдачу та й просто не чекати у довгій черзі, варто мати під рукою усе можливі інструменти взаємодії з органами державної влади в один клік.

На сьогодні багато країн, таких як: Естонія, Данія, Латвія, Австрія, Франція, Іспанія, Фіни використовують різні інструменти цифрової демократії. Що ж варто розуміти під цими «інструментами», насамперед це: е-дискусії, е-ініціативи, е-звернення, е-консультації, е-скарги, е-опитування, зворотній зв'язок, е-голосування, е-бюджетування, е-наради, е-нагороди, е-посольство. Тож для розвитку таких інструментів в Україні варто розглянути притаманні їм істотні переваги та недоліки.

В Україні запровадження цих інструментів відбувається дуже повільно, причинами цього є певні недоліки. Під цими недоліками можна розуміти:

- доступ до Інтернету є доступним не для всіх, це обумовлено браком фінансових ресурсів населення та необізнаністю у використанні самої мережі або це може стосуватись сільського населення;

- низький рівень взаємодії з громадськістю через соціальні мережі, відсутність зворотного зв'язку;
- притаманні обмеження у використанні цифрової демократії мають люди і похилого віку та інваліди;
- До основних переваг е-демократії можемо віднести[2]:
- спрощення процедур та зменшення витрат на здійснення демократичних процедур, а також інтерактивні форми взаємодії з громадянами, що дозволяє більш повно враховувати думки різних соціальних груп;
- залучення громадян до прийняття рішень на більш ранніх стадіях і в більш тісній формі;
- пріоритет безпеки громадян у можливості перебування у безпечному місці вирішуючи важливі для себе питання;
- підвищення якості управлінських процесів, контроль за результативністю та ефективністю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

Враховуючи усі перелічені переваги та недоліки, можна запропонувати такі кроки стратегічного планування розвитку цифрової демократії[1]:

I. Варто визнати та взяти за основу розвиток та формування політики е-демократії за допомогою стратегії зустрічних рішень:

а) усунути реальні проблеми доступу до мережі Інтернет різних населених груп громадян країни;

б) врахувати розбіжності у різному рівні готовності до впровадження так званої «держави у смартфоні», що стосується як громадян та органів місцевого самоврядування та органів державної влади;

II. Створити окремий документ як Стратегію ефективного розвитку е-демократія в Україні.

а) засади, цілі, завдання впровадження нових та розвиток вже запроваджених цифрових інструментів;

б) напрямки базових рекомендацій від Ради Європи, що стосуються навчання населення, створення методичного забезпечення і т.д.;

в) створити стійку фінансову основу для цифрової демократії.

Варто звернути увагу на наявні ризики, які можуть виникнути після/підчас запровадження нових інструментів е-демократії:

– через нерівність різних інституцій та регіонів можлива нерівність впровадження цифрової демократії тому саму концепцію важко буде корегувати у всіх інституціях чи регіонах одночасно;

– низький соціально-економічний стан населення, не дасть зняти фінансові перешкоди доступу до мережі Інтернет, при цьому цей фактор стосується безпосередньо сільських територій.

1. Грицяк Н.В., А.І. Семенченко, І.Б. Жилияєв. Електронна демократія: основи та стратегії реалізації Київ: ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с.

2. Малиновський В.Я., Грицяк Н.В., Семенченко А.І. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. Частина 1: Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії. К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. 70 с.

3. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>

Шипоша А. М.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сіромська Г. М.,
к. іст.н., доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА КРАЇНУ-АГРЕСОРА

Виконання всіма державами загально визнаних принципів і норм міжнародного права набуває важливого значення в сучасному світі. Існує потреба в ефективних міжнародних стримуючих заходах у відповідь на дії держав, які порушили міжнародно-правові норми. Війна росії проти нашої держави порушила світовий порядок. В таких умовах, окрім гідної відсічі Збройних сил України окупантам, одним із найбільш дієвих та швидких способів реагування на дії країни-агресора є санкції.

Концепцію дипломатії примусу сформулював у сер. ХХ ст. американський вчений Александр Джордж, як альтернативу застосуванню військової сили. Вона спрямована на те, щоб змусити противника прийняти вимоги або досягти компромісу на найбільш сприятливих для себе умовах, одночасно уникаючи небажаної військової ескалації. Як правило, до дипломатії примусу переходять, якщо з противником не вдалося домовитися шляхом переговорів. Основним інструментом такої стратегії є застосування сили у вигляді санкції, хоча іноді вдаються і до обмеженого застосування військової сили [1].

Поняття “санкції” чітко не визначається міжнародно-правовими документами, тому існують різні підходи до його визначення [2, с. 234–235]. Найпоширеніше визначення: “санкція” – це система примусових заходів військового, економічного і політичного характеру, що застосовуються щодо держави, яка порушує міжнародну угоду [3, с. 575].

Характерно, що санкції можуть застосовувати не тільки окремі держави, але й союзи держав, на зразок Європейського Союзу. У

Європейському Союзу обмежувальні заходи є ключовим інструментом загальної зовнішньої та безпекової політики і застосовуються для захисту його стратегічних інтересів та захисту його основних цілей закордоном [4, с. 34]. Санкції ЄС ухвалюються одностайно рішенням Ради у сфері в галузі Загальної зовнішньої та безпекової політики, яке є обов'язковим у повному обсязі для усіх держав-членів.

З початку війни росії проти України ЄС запроваджує проти москви численні та масштабні санкції за агресію. Ці санкції спрямовані як проти цілих галузей економіки, так і проти конкретних осіб. Перший пакет санкцій був запроваджений 23 лютого 2022 р., за добу до вторгнення росії в Україну. Всього в ньому містилося три види санкцій. Зокрема, були заморожені активи 351 депутата державної думи росії та 27 фізичних та юридичних осіб: міністрів, бізнесменів, офіцерів зс рф, банків. Також ЄС заборонив фінансувати державний банк рф і заборонив будь-які економічні відносини з непідконтрольними законному уряду України територіями Донецької та Луганської областей [5].

Другий пакет санкцій впровадили 25 лютого, на другий день війни. Він містив п'ять видів санкцій, у тому числі повну заморозку активів президента рф та глави МЗС росії, розширення інших персональних санкцій на членів РНБО рф та депутатів держдуми росії. Масштабні санкції торкнулися фінансового сектора рф. Крім зазначених санкцій, були застосовані також транспортні (заборона на експорт товарів і технологій в авіаційній і космічній промисловості, на надання послуг страхування, перестраховування і техобслуговування), технологічні (обмеження на експорт товарів і технологій подвійного призначення) і візові [5].

Станом на сьогодні, впроваджено 10 пакетів санкцій ЄС, які ще більше спрямовуються на послаблення економіки країни-агресора. Зокрема, у санкційні пакети входять: **відключення ряду великих російських банків від міжнародної системи SWIFT**; заборона **продавати, постачати, передавати або експортувати банкноти, деноміновані в євро**, в росії, продавати банкноти та цінні папери; відсторонення російських компанії від держзакупівель в ЄС; **заборона на імпорт російського вугілля та низки товарів** – деревини, цементу, добрив тощо; **запровадження “стелі цін” на російську нафту**, заборона **покупки або імпорту російського золота, ювелірних виробів** [5].

Під час свого візиту до України 3 березня 2023 р. президентка Європарламенту Роберта Мецола закликала до зміцнення програми санкцій ЄС проти москви [6]. На думку Президента України Володимира Зеленського, “санкції – це потужна зброя, зброя без крові, це людяна, економічна та сучасна зброя” [7].

Отже, санкційний тиск на рф – один з ключових чинників перемоги України у війні за свободу та незалежність.

1. Як працює дипломатія примусу. <http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/yak-pracyu-diplomat-ya-primusu>
2. Сопронюк О. Поняття санкції у теорії права / Історико-правовий часопис. , 2016. № 1(7). С. 234–239.
3. Ведькал В. А., Агамалієв Е. А. Теоретичні та практичні аспекти санкцій у міжнародному праві / Юридичний науковий електронний журнал. С. 575–577.
4. Абдуллаєв Р. А. Правове регулювання санкцій у праві європейського союзу. Дисертація. Одеса: Національний університет “Одеська юридична академія”, 2022. 198 с.
5. Санкції проти росії: які обмеження ЄС впровадив проти агресора з початку війни. <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/06/infografika/polityka/sankcziyi-protu-rosiyi-yaki-obmezheniya-yes-vprovadyv-protu-ahresora-pochatku-vijny>
6. Президентка Європейського парламенту Роберта Мецола закликала до зміцнення програми санкцій ЄС проти Москви. <https://espreso.tv/prezidentka-evroparlamentu-zaklikala-do-posilennya-sanktsiy-proti-rf-zgadavshi-pro-almazi>
7. Санкційний контрнаступ України. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f79f901e-3988-4a56-afc3-2023b47a0c52&title=SanktsiiniiKontrnastupUkraini>

Штангрет І. А.,
аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і оподаткування
факультету медіакомунікацій та підприємництва
Української академії друкарства
Науковий керівник:
Шира Т. Б.,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і оподаткування,
Української академії друкарства

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Цифрова трансформація економіки, яка спрямована на збільшення частки цифрової економіки, у поєднанні із змінами, що були спричинені пандемією через COVID-19, та широкомасштабними військовими діями, спровокували максимальну нестабільність у функціонуванні усіх українських підприємств. За таких умов підтримання життєздатності такої соціально-економічної системи як підприємство неможливо без розвитку системи економічної безпеки підприємства як фундаменту його існування й розвитку [1–3]. Зміни зовнішнього й внутрішнього середовища спричиняють зниження ефективності використання існуючих інструментів стосовно протидії дестабілізуючим факторам, тим самим стимулюючи удосконалення методичних засад забезпечення економічної безпеки підприємства. Ця теза спирається на розуміння змісту розвитку системи економічної безпеки підприємства як контрольованого і економічно обґрунтованого здійснення кількісно-

якісних змін, які повинні бути реалізовані через попереднє створення й застосування відповідного механізму, адже йдеться про постійний процес. Якщо COVID-19 та військові дії актуальні в межах обмеженого періоду часу, то цифрова трансформація економіки, виходячи із змін в межах третьої й четвертої промислових революцій та орієнтацію усіх економічно розвинутих країн на збільшення частки цифрової економіки задля збереження й покращення конкурентних позицій у світовому економічному просторі, має ознаки процесу, який впливатиме найсуттєвіше на діяльність суб'єктів господарювання і в довгостроковій перспективі. У відповідності до зазначеного нами був розроблений механізм забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 1).

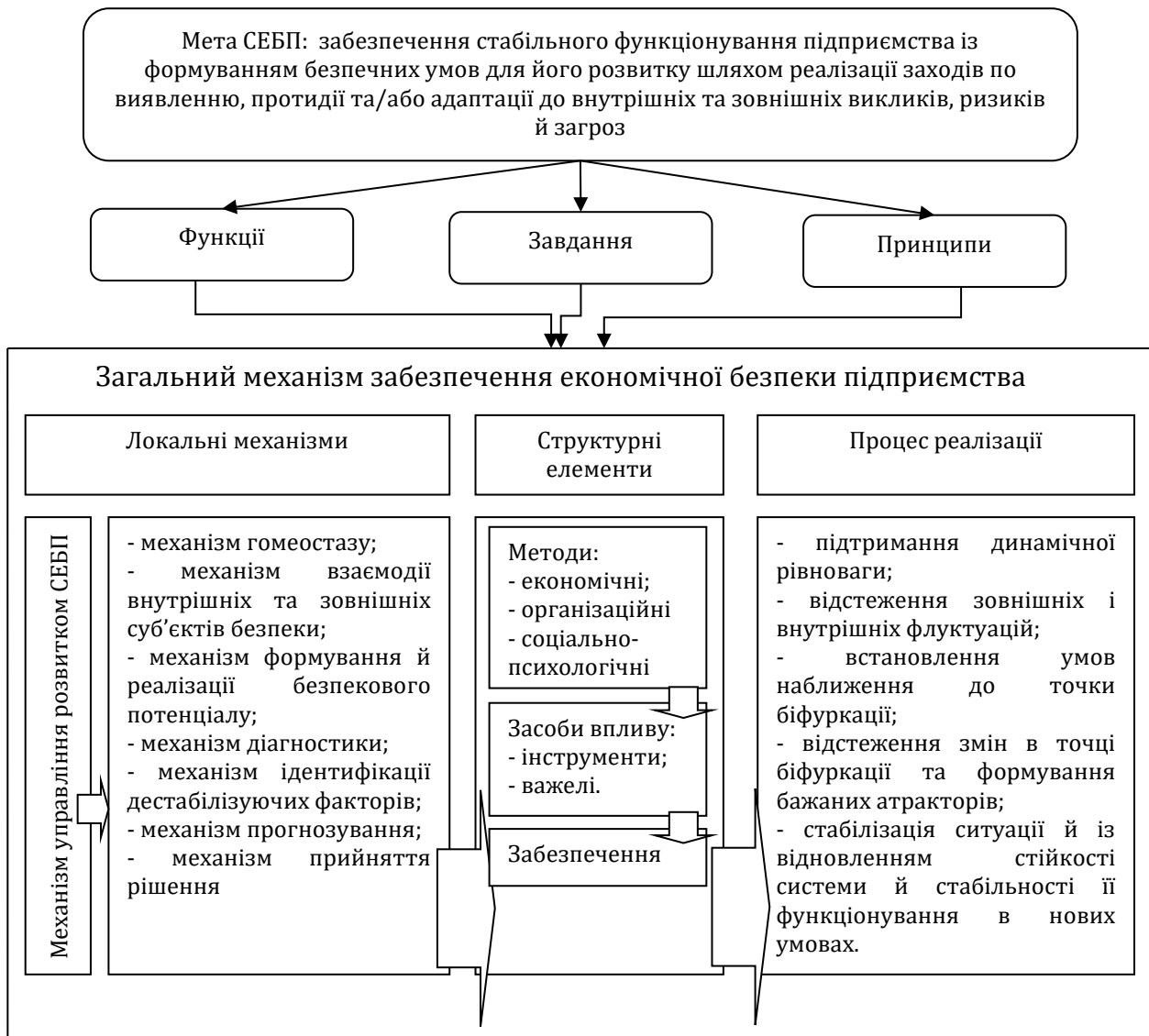

Рис. 1. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства
Сформовано автором

Виділення механізму управління розвитком системи економічної безпеки підприємства не є випадковим, а логічним продовженням аргументованого доведення необхідності, яка виникає в поточних умовах

функціонування українських підприємств. Набутий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства актуальний лише для окремого підприємства і не може бути використаний іншими хоча б через слабку комунікацію й намагання зберегти отримані позитивні результати як конкурентну перевагу.

Стандартні схеми ліквідації дестабілізуючих факторів дають змогу вирішувати типові завдання, але нові, спричинені високими темпами цифрової трансформації, залишаються без відповіді, тим самим негативно впливаючи на рівень економічної безпеки підприємства. Зазначене аргументує необхідність постійного внесення змін в систему економічної безпеки підприємства шляхом здійснення цілеспрямованих дій, в основі чого повинен лежати механізм розвитку системи економічної безпеки підприємства, який забезпечить необхідні корективи для удосконалення усіх інших локальних механізмів. Попри усі неведені аргументи, проведений огляд доробку безпекознавців засвідчив той факт, що методичні засади формування й застосування механізму управління розвитком системи економічної безпеки підприємства на сьогодні фактично не сформовані, що створює основу для подальших наукових розвідок.

1. Копитко М.І., Льків Ю.І. Механізм управління безпековою діяльністю інноваційно-активного підприємства: сутність і структура./Соціально-правові студії. 2020. Випуск 2 (8). С. 119-129.

2. Мельник С. І. Процес управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах розвитку./ Науковий погляд: економіка та управління. 2019. Вип. 3/65. С. 244–250.

3. Франчук В. І., Пригунов П. Я., Мельник С. І. Безпекова діяльність: системний підхід./Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. №1. С. 154-163.

Щадило М.І.,

*аспірант кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної*

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Копитко М.І.,

*д.е.н., проф., завідувач кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки*

Львівського державного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКОВИХ МЕХАНІЗМІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Конкурентоспроможність є складним станом, яке є чутливим від змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. В цьому контексті, сприятливим для забезпечення належного рівня

конкурентоспроможності підприємств виступають безпекові механізми, які слугують свого роду «страховим тросом». Безпекові механізми не можуть працювати без належного ресурсного забезпечення.

Коли приймається будь-яке управлінське рішення, або ж здійснюється реалізація заходів для підвищення того чи іншого показника, не обов'язково якісного, задіюються певний обсяг ресурсів. Ресурси соціально-економічної системи бувають різні і їх по-різному класифікують. Безпека – це особливий стан, який постійно так би мовити «їсть» ресурси підприємства. Формування та реалізація безпекових механізмів – це, в першу чергу, ресурсні витрати для того, щоб бути максимально конкурентоспроможним на ринку. Витрати ресурсів на цей процес сильно залежать від масштабування середовища. Якщо ми говоримо про внутрішній ринок, тут йдуть одні ресурси, а коли є вихід на міжнародний ринок – це вже зовсім інший обсяг ресурсів. Жодна конкурентна боротьба не можлива без ресурсів.

Більшість науковців [1-4] протягом тривалого періоду часу, досі узагальнено підтримують думку про те, що високий рівень конкурентоспроможності підприємства можливий лише при належному ресурсному забезпеченні.

Умови військового стану, в якому опинилися усі українські промислові підприємств, змінили їх середовище функціонування. В умовах воєнного стану, кількість ресурсів є обмежена. Вкрай важливим є їх структурування, вибір оптимальних, з метою їх подальшого використання в безпекових механізмах підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Отже, в умовах воєнного стану в Україні, ми виділимо наступні групи ресурсів, які є вкрай важливим для безпекових механізмів промислових підприємств і формуватимуть так звану систему ресурсного забезпечення.

Перша група ресурсів, це звичайно, трудові. Трудові ресурси промислового підприємства являють собою ключовий елемент усієї соціально-економічної системи, які при ефективній сукупній роботі дозволяють створювати ті самі конкурентні переваги, формувати безпекові механізми.

Друга група ресурсів, яка є вкрай важливою в умовах воєнного стану для промислових підприємств України, є організаційні ресурси. Те ті ресурси, які призначені організаційно-технічно впливати на рівень конкурентоспроможності промислового підприємства.

Третя група ресурсів в умовах воєнного стану, звичайно фінансові. Вони найбільш вразливі в середовищі, де відбуваються активні військові дії. Тут, в умовах війни, українським підприємствам не приходится сильно обирати.

Система ресурсного забезпечення безпекових механізмів повинна бути такою, яка дозволить використовувати декілька варіантів з

комбінуванням згідно потреб, з метою підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства.

1. Кузьмін О. Є. Мельник О. Г., Романко О. П. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика : монографія / за заг. ред. О. Є. Кузьміна. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. 180 с.

2. Левицька А.О. Конкурентні переваги підприємства: сутність та джерела формування. Вісник Хмельницького національного університету 2012. № 4, Т. 1. С. 51-54.

3. Лупак Р. Л. Л 85 Конкурентоспроможність підприємства : навч.. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.

4. Маренич А., Астахова І. Управління конкурентоспроможністю підприємства. 1996. № 5 С. 23-27.

Якубович І. А.,

здобувач вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 053

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Гайворонюк Н. В.,

к.ф.н., доцент,

доцент кафедри соціально-поведінкових,

гуманітарних наук та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В КОНТЕКСТІ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ

Національна система стійкості – комплекс цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життє-діяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації.

Національна стійкість – здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій.

Концепція національної стійкості (2020) була розроблена і впроваджена по причині наростаючої зовнішньої загрози з боку російської федерації та потреби досягнення Україною критеріїв для вступу в НАТО. Її основними завданнями було превентивне вирішення можливих проблем у кризових ситуаціях; недопущення паніки всередині держави; об'єднання зусиль органів влади й народу.

Важливо говорити про стійкість – як стратегію. Її мета: забезпечити готовність та спроможність населення, органів влади та органів

місцевого самоврядування протистояти загрозам воєнного та невоєнного характеру, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після реалізації загроз або настання кризових та надзвичайних ситуацій усіх видів, включаючи загрози гібридного типу, але не обмежуючись ними.

Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, *стійкість* визначено однією з основних засад, на яких ґрунтується зазначена стратегія, а запровадження національної системи стійкості віднесено до основних напрямів зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки. Тобто система національної безпеки доповнюється новим виміром, який забезпечує більш гнучке, адекватне, швидке та ефективне реагування на цівиклики, – національною системою стійкості.

Важливим є положення про те, що головний акцент системи національної стійкості полягає не стільки в реагуванні на різного роду виклики та деструктивні впливи, скільки в застосуванні стратегій випередження їх появи, формуванні в державі та суспільстві стійкого імунітету до них за допомогою створення несприятливого середовища для реалізації гібридних загроз і викликів.

За кордоном синонімом національної стійкості є поняття резильєнтності, що у перекладі означає життестійкість, спроможність відновлюватися. Під цим терміном розуміють здатність держави у взаємодії із суспільством зберігати стійкість до зовнішніх і внутрішніх агресивних впливів, оперативно реагувати на асиметричні загрози, а також відновлюватися після руйнівних наслідків агресивних дій будь-якої природи. В Україні більш звичне поняття – національна безпека. Але «національна стійкість» – поняття ширше, воно охоплює протидію в усіх сферах: політичній, економічній, військово-політичній, соціальній, екологічній; технологічній; геополітичній; сфері суспільних відносин.

Суб'єктами забезпечення національної стійкості виступають: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, які є ініціаторами або учасниками процесів забезпечення національної стійкості.

Серед основних пріоритетів національної стійкості важлива роль відводиться відстоюванню незалежності і державного суверенітету; відновленню територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільному розвитку, насамперед розвитку людського капіталу; захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейській та євроатлантичній інтеграції. Реалізація цих пріоритетів передбачає розгорнуту, консолідовану співпрацю всіх суб'єктів, зазначених вище.

Стратегія національної стійкості, яку заплановано було реалізувати протягом 2021-2025 років, зробила значний внесок в здатність України

протистояти зовнішнім і внутрішнім небезпекам. Територіальна оборона, волонтерські штаби, благодійні фонди, Пункти Незламності тощо, - це все можна вважати фізичними формуваннями, які утворились з допомогою національної стійкості українців.

Національна стійкість, яку демонструють громадяни України у війні, яку розпочала росія, є надважливим фактором нашої грядущої перемоги і відновлення країни. Головними для українців є цінності свободи, гідності, персональної самореалізації. Це архетиповий стрижень української ідентичності, властивий як сходу так і заходу країни, він об'єднує всю українську націю.

1. Указ Президента України № 479/2021. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>

2. Резнікова О.О. Розбудова національної стійкості: концептуальні підходи, передові світові практики. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/roa_presentation_niss_v01.pdf

3. Маргасова В. Г. Формування системи стратегічного забезпечення стійкості національної економіки. URL: <https://defpol.org.ua/index.php/produkty-tsentru/49-shliakh-ukrainy-do-nato/1052-shlyakh-ukrayiny-do-alyansu-zdatnist-protystoyaty-zahrozam>

4. Андрущенко В.П. Інноваційний підхід до національної стійкості України: стратегія випередження загроз. URL: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/1897/1908>.

Янчик І. В., Мойсак Ю. В.,

здобувачі вищої освіти,

бакалавр, спеціальність 073

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Живко З. Б.,

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту

Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

В умовах ринкової економіки організація є відкритою системою і працює у невизначених умовах зовнішнього середовища. В цих умовах характерними особливостями зовнішнього середовища є постійна і непередбачувана мінливість, невизначеність та безперервність. Таке середовище спонукає топ-менеджмент до швидкої адаптації до нових умов, а це в свою чергу вимагає розуміння закономірностей розвитку та пошуку способів життя в ринковій економіці та врахування факторів невизначеності і нестійкості економічного стану. Звісно, забезпечення організації стає однією з найважливіших і актуальних проблем її важливої діяльності.

Основною частиною забезпечення безпеки соціального підприємства є безпека діяльності самої організації. У перекладі з грецької мови «безпека» означає «утримувати позицію», тобто безпека - це стан суб'єкта, коли можливі зміни цінностей та якостей організації через вплив зовнішнього середовища, в певний період часу не будуть для організації фатальними [1]. Економічна безпека організації - це спосіб забезпечення найкращої економії від здійснення господарської діяльності підприємства з точки зору отримання прибутку або досягнення соціальної мети.

Забезпечення безпеки організації, незалежно від сфери діяльності, є важливим аспектом управління будь-якою фірми. Нижче наведемо деякі способи забезпечення безпеки організації, які можна порекомендувати менеджерам з безпеки та топ-менеджменту організації:

1. Розроблення стратегії безпеки: організація повинна мати детально розроблену стратегію безпеки, яка охоплює всі можливі загрози, що можуть вплинути на її діяльність.

2. Навчання персоналу: усі працівники організації повинні бути навчені правилам безпеки та процедурам реагування на небезпеку.

3. Встановлення системи безпеки: організація повинна встановити системи безпеки, такі як системи контролю доступу, системи відеоспостереження та системи пожежної безпеки.

4. Регулярне оновлення програмного забезпечення: організація повинна регулярно оновлювати програмне забезпечення та захищати свої комп'ютерні системи від хакерських атак та вірусів.

5. Планування реагування на кризові ситуації: організація повинна мати плани реагування на кризові ситуації, такі як терористичні акти, природні катастрофи та інші надзвичайні події.

6. Захист конфіденційної інформації: організація повинна захищати конфіденційну інформацію, таку як персональні дані клієнтів та фінансову інформацію.

7. Партнерство з правоохоронними органами: компанії можуть співпрацювати з правоохоронними органами, щоб забезпечити більш ефективний захист від кримінальної діяльності та інших загроз.

Безпека організації має здійснюватися комплексно і залучатися повинні всі підрозділи і персонал, так як від дотримання вимог безпеки залежатиме не лише прибуток організації, але й збереження місця праці та заробітної плати кожного працівника.

1. Корчевська Л.О., Жосан Г. В. *Методологічні питання економічної безпеки підприємства*. /Вісник економіки транспорту і промисловості. Вип. 29. 2010. URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vetp/2010_29/10klosoe.pdf.

Янчик І. В.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 073
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Живко З.Б.,
д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Матеріально-технічне забезпечення є одним із видів діяльності медичного закладу. Пов'язаний цей вид діяльності із постачанням та збутом, тобто виконанням певної фази економічних відносин. Суб'єктами таких відносин є підприємства та організації, а об'єктами – матеріально-технічні ресурси. Зрозуміло, що метою та основними цілями матеріально-технічного забезпечення медичного закладу є формування оптимальних умов для ефективної та якісної роботи організації (рис.1).

В умовах ринкової економіки кожна організація, в тому числі і медичні заклади самостійно вирішують проблеми, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням. Підставою для вирішення цих питань є наявні договірні відносини з постачальниками матеріальних ресурсів, що відповідно підвищує роль планових розрахунків та стратегічного планування.

Загалом необхідно сформулювати стратегію розвитку медичної установи, яка допоможе: визначити напрямки розвитку організації в умовах ринку з врахуванням змін та особливостей; оцінити конкурентні переваги та стратегічні цілі організації; визначити необхідні обсяги сировини та матеріалів, інструментів та обладнання для реалізації намічених завдань. Враховуючи специфіку роботи стоматологічної клініки, до основних проблемних питань створення ефективної системи стратегічного планування можна віднести: орієнтацію організації на короткострокові результати функціонування; відсутність системного контролю; відсутність комплексності поточних планів; низький рівень координації; відсутність роботи на ринку; різні погляди на діяльність організації власників та персоналу; відсутність методичного забезпечення процесу аналізу ринку. Стратегічне планування тісно пов'язане з роботою організації у довгостроковому періоді, необхідністю визначення потенціалу, виробничої потужності, структури капіталу, забезпеченням організації тощо [1].

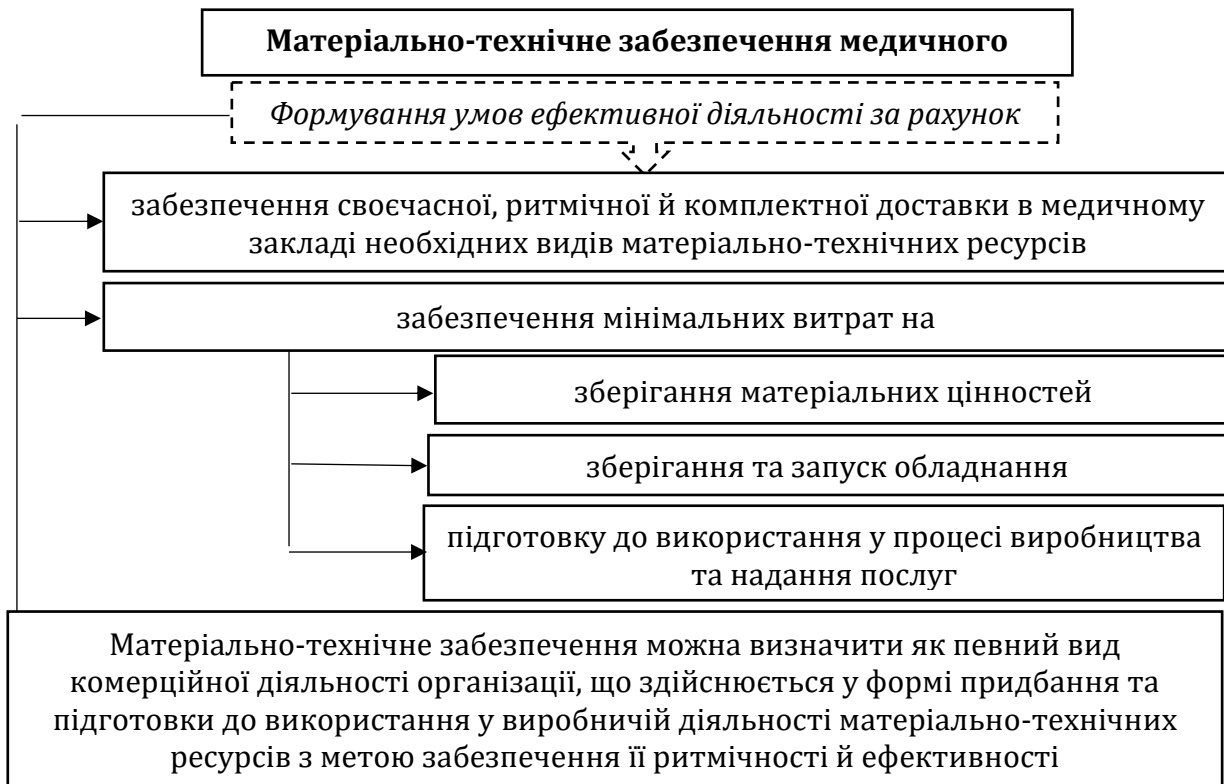

Рис. 1. Забезпечення умов ефективної діяльності медичного закладу

Ефективне управління матеріальним забезпеченням стоматологічної клініки може допомогти знизити витрати на закупівлю матеріалів та забезпечити більш ефективне використання наявних ресурсів. Ось кілька шляхів, які можуть допомогти покращити процес управління матеріальним забезпеченням стоматологічних клінік:

Проведення аналізу інвентаризації. Перш ніж починати будь-яку роботу з покращення управління матеріальним забезпеченням, важливо провести аналіз інвентаризації для визначення, які матеріали є на складі, їх кількість та стан. Це дозволить вам планувати замовлення, уникати дублювання закупівель та забезпечувати належний рівень запасів матеріалів.

Автоматизація процесів управління. Використання спеціального програмного забезпечення для обліку та контролю запасів, замовлень і закупівель може спростити і ускладнити процес управління матеріальним забезпеченням стоматологічних клінік. Також можна використовувати інформаційні технології для зв'язку з постачальниками та логістичних компаній для ефективного контролю над рухом товарів та плануваннями доставок.

Встановлення стандартних процедур замовлення та отримання матеріалів. Важливо встановити однозначні процедури замовлення та отримання матеріалів від постачальників. Наприклад, відстеження дати

замовлення, дати отримання, кількість отриманих та сплачених матеріалів.

Контроль якості отримуваних матеріалів. Для забезпечення якісного лікування пацієнтів необхідно контролювати якість матеріалів, які використовуються в клініці. Для цього необхідно створити процедури перевірки якості і встановити критерії, що відповідають стандартам і рекомендаціям.

Встановлення системи моніторингу та контролю запасів. Клініка повинна мати точний облік та контроль над рівнем запасів матеріалів. Необхідно створити систему моніторингу запасів та розробити стратегію, яка забезпечує необхідний рівень запасів для безперервної роботи клініки.

Використання управлінських інструментів. Використання методів управління запасами, графіки поставок та стратегічне планування.

Отже, з метою підвищення ефективності стратегічного управління, формування стратегії розвитку організації та убезпечення його діяльності потрібно врахувати такі аспекти: (1) усвідомлення місії організації; (2) визначення стану зовнішнього середовища, зокрема ступеню його впливу на діяльність організації.

1. Блонська В. І., Городинський Р.Е. Вдосконалення планування у стратегічному управлінні розвитком підприємства / Науковий вісник. Вип.18.1, 2008. С. 237-242.

Яценко О. І.,
здобувач вищої освіти,
бакалавр, спеціальність 053
Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шиделко А. В.,
к. соціол. н., доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД У ВІЙСЬКОВИХ

У теперішній час Україна переживає тяжкі часи. Війна із росією триває з 2014 року. З того часу чимало людей побувало у зонах бойових дій. Такі умови існування значно впливають не тільки на фізичне здоров'я військових, медиків чи навіть волонтерів, а й на їх психічний стан. Наслідком серйозних стресів в таких ситуаціях може стати посттравматичний стресовий розлад (далі по тексту ПТСР).

Посттравматичний синдром виникає тоді, коли людина пережила події, які не вважаються «нормою» у життєвому вимірі. Переживання, які

людина приховує «в собі» та боїться розповісти близьким, умовно блокує все, що її пов'язує з минулими негативними подіями, і, як наслідок – виникає субдепресивність. Такий стан є реакцією на невдачі, трагічні події, з якими було складно впоратися. Людина втрачає віру у майбутнє, їй притаманні ангедонічні настрої, вона живе у постійному дистресі, і як наслідок, психічний і фізичний стан втрачає «нормальне» функціонування [1].

Отже, ПТСР – це крайня реакція на сильний стрес, що загрожує життю людини. Посттравматичний стресовий розлад, є серйозним психологічним станом, який може виникнути у людей, що пережили тяжкі та стресові ситуації, у військових, які пройшли через бойові дії або інші стресові події.

ПТСР має свої причини виникнення, це: будь-якої форми військової діяльності, яка спричинила значну загрозу життю; військові можуть бути свідками жорстокості та насильства, або бути самі жертвами таких дій; тривале перебування в зоні конфлікту; довготривала розлука з родиною; постійна загроза безпеки та навіть культурний шок; застосування військовослужбовцем зброї з летальними наслідками навіть для ворога; загибель побратимів та мирного населення, свідком яких став військовослужбовець [2].

Військові, повернувшись із зони бойових дій, не хочуть визнавати, що у них ПТСР. Передусім, вони трактують такий стан, як зміни оточуючого середовища тощо. Проте з часом симптоми прояву ПТСР свідчать про наявність розладу. Зокрема, висвітлимо їх.

1. *Тривожність та постійна напруженість.* Військові можуть відчувати тривогу та напругу, не тільки тоді, коли знаходяться у небезпеці, а й коли її немає [2]. Під час того коли військові тривалий час знаходяться у зоні бойових дій, у постійному дистресовому стані й у постійній небезпеці. Навіть тоді коли військовослужбовець повертається у нормальне середовище, означений емоційний стан продовжує працювати. Відтак, організм постійно знаходиться у стані «повної бойової готовності».

2. *Повторні спогади про травматичні події.* Можуть бути присутні нав'язливі спогади про те, що пережили військові, із якими вони не можуть впоратися. Навіть найпростіші дії чи слова з боку оточуючих можуть стати тригером для них.

3. *Нічні кошмари.* Часто бувають кошмари, які не дозволяють військовому нормально спати. Пов'язані зі тими травматичними подіями, що пережив військовий. Можуть снитись картини бою, вибухів, смерті побратимів, які пережила людина, за одним або різними сценаріями.

4. *Уникнення нагадувань про травматичні події.* Військові можуть намагатися уникнути всього, що нагадує їм про травматичний досвід, включаючи місця, людей, події та речі.

5. *Бажання все тримати під контролем* [2]. Постійне відчуття потреби бути на сторожі та вважати, що вони не можуть розслабитися.

6. *Спалахи агресії*, нестабільний емоційний стан, відчуження від близьких та рідних. Прояви агресії навіть на вербальному рівні.

Зазначимо, що серед військових є особлива категорія, які найбільш вразливими до ПТСР. На такий гостро-емоційний стан вразливості передували і впливають такі чинники: травма пов'язана із загибеллю рідних, смертю великої кількості людей або якщо вона викликала серйозні зміни у житті; у людини немає близьких, із якими вона може поділитись своїми переживаннями та емоціями [3]; люди, які мали психічні травми в минулому, зокрема, пов'язані із насильницькими діями; які отримали попередню травму менше, ніж за 5 років перед бойовою [2].

Для мінімізації ПТСР використовують терапію для військових. Так, лікування військових, які страждають від ПТСР, повинно відбуватись у двох напрямках. Передусім це психотерапія яка може бути як груповою, так і індивідуальною, та медикаментозне лікування. Психотерапія включає використання різних методик: детальне обговорення травмуючої події; травмо-фокусована когнітивно-поведінкова терапія (яка надає можливість розібратися з тим, як психологічна травма впливає на життя військового і як позбутися її); вироблення навичок керування стресом та їх вдосконалення; есенсифікація та репроцесуалізація рухом очей (EMDR) (допомагає полегшити переживання, викликані травматичними спогадами чи переконаннями); ресурсна психотерапія.

Зауважимо, що при необхідності лікар може призначити і медикаментозну терапію. При лікуванні ПТСР варто займатися спортом, відпочивати на свіжому повітрі, спілкуватися з тваринами тощо.

Отже, ПТСР – це проблема з якою ми стикаємось зараз, та яка буде переслідувати суспільство впродовж тривалого часу після закінчення війни. Важливо розуміти, що люди які переживають ПТСР, потребують допомоги та розуміння [3].

1. Шиделко А. *Наслідки впливу бойового стресу на психологічний стан особистості військовослужбовця / Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка, Серія «Психологія», Серія «Медицина». № 1(6), 2022. С. 476-486.*

2. *Посттравматичний стресовий розлад: діагностика і лікування. URL: <https://medplatforma.com.ua/article/2468-posttravmatichniy-stresoviy-rozlad-dagnostika-lkuvannya>.*

3. *Посттравматичний стресовий розлад, як виявити та допомогти. URL: <https://arpp.com.ua/blog/ptsd-in-the-military/>.*

ВИКОРИСТАННЯ OSINT ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Еволюція відкритого громадянського суспільства, реалізованого у формі держави, можлива при гарантуванні його національної безпеки. Лише за такої умови можливі динаміка та розвиток держави, її інтеграція в світову систему міжнародних відносин на рівноправних засадах, участь у глобалізаційних та інноваційних процесах. Водночас загрози національній безпеці є стримуючим фактором прогресивного розвитку суспільства. Таким чином, забезпечення національної безпеки стало невід'ємною частиною зовнішньої і внутрішньої політики переважної більшості країн світу. Кожна держава створює багаторівневу систему захисту від небезпек, пов'язаних із порушенням національної безпеки, у т.ч. на законодавчому та інформаційному рівнях.

Закон України «Про національну безпеку України» визначає останню як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз; а загрози національній безпеці України - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [1]. Чергові зміни до Закону були внесені 24 лютого 2023 року, а 31 березня очікуємо внесення ще низки модифікацій. Зміни і доповнення є реакцією на виклики, які отримала Україна під час початку спершу гібридної, а згодом повномасштабної війни з РФ.

Інформаційна складова забезпечення системи національної безпеки України теж змінюється та удосконалюється. Система національної безпеки передбачає організовану державою сукупність державних органів та служб, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, які об'єднані цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів та координують свої дії в межах чинного законодавства.

При цьому використовується надзвичайно різноманітний інструментарій. Одним з інструментів є OSINT (open-source intelligence), який передбачає пошук інформації з відкритих джерел, її збір, співставлення та аналіз. Назагал OSINT – це методологія пошуку, збору та подальшої обробки інформації із загальнодоступних джерел. Такими джерелами можуть бути ЗМІ, публічні звіти державних установ, дані дистанційного дослідження планети, наукова періодика, інтернет-ресурси, навіть дописи, аудіо- та відеореєстрація у соціальних мережах і блогах окремих осіб.

Методика OSINT-розвідки використовується з середини ХХ ст. здебільшого фінансовими, академічними та військовими аналітиками.

За результатами різних експертних оцінок, американські розвідувальні служби з відкритих джерел добувають від 35 % до 95 % розвідданих. У провідних країнах світу система OSINT є важливим інструментом захисту національних інтересів та основною складовою в діяльності профільних силових відомств. Зокрема, в США та країнах НАТО існують окремі мережі центрів, що займаються збиранням та обробкою інформації з подальшим формуванням відповідних баз даних та практичним їх застосуванням для прийняття необхідних рішень [2].

Застосування OSINT має низку переваг:

- *доступність*. OSINT обробляє загальнодоступні джерела, а отже для їх використання немає потреби розробляти та застосовувати складні технології пошуку і доступу до засекреченої інформації;
- *обсяг джерел інформації*. Інформаційна екосистема країни майже постійно поповнюється новим контентом, а отже обсяги доступної інформації тільки зростають;
- *різносторонність*. Різноманіття джерел загальнодоступної інформації надзвичайно велике, тому можливим є задоволення більшості інформаційних потреб споживачів розвідувальної інформації;
- *оперативність*. Інформація з джерел OSINT є швидко відновлюваною, дає змогу отримувати найбільш актуальні розвідувальні дані;
- *легкість у використанні*. Інформація, отримана із загальнодоступних джерел, не потребує спеціальних правил зберігання та може бути легко передана в необхідні інстанції.

Теоретичне опрацювання організаційно-правових засад здійснення підтримки прийняття рішень у сфері національної безпеки з використанням технологій OSINT дозволило визначити функції держави у сфері забезпечення національної безпеки як такі, що полягають у формуванні та підтримці національної системи комплексного моніторингу, виявлення, аналізу, прогнозування та попередження можливих ризиків і загроз, реалізації цільових і науково-технічних програм забезпечення національної безпеки, а також формуванні, підтримці та сприянні розвитку системи національної безпеки [3].

Сьогодні, коли почався другий рік повномасштабної війни, застосування OSINT-технологій особливо актуальне і необхідне. Уже, відслідковуючи медіа-контент держави-агресора, а також інформацію і повідомлення з офіційних джерел, здійснено аналіз втрат супротивника, створено базу шевронів підрозділів окупантів, наповнюється база «Миротворця». Крім того, можемо і маємо: відслідковувати шляхи та схеми обходу санкцій, викрадення і депортацію дітей та дорослих, пересування і дислокацію військової техніки й особового складу ворога і

т.п. При цьому спільна діяльність державних, громадських, волонтерських організацій та окремих громадян у цій галузі, обмін інформацією з іноземними партнерами допоможе зупинити агресора та перемогти у війні.

1. Закон України «Про національну безпеку України». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

2. Пащенко Т. П. Гібридна війна та соціальні мережі. Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НУОУ, 2017. С. 62–65.

3. «GreenPost» інформаційно-аналітичний ресурс. URL: <https://greenpost.ua/blogs/bezpeka-derzhavy-zaporuka-stabilnosti-i31480>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Матеріали
міжвузівської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І
БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

за загальною редакцією
В'ячеслава БЛІХАРА
Марти КОПИТКО

макетування
Мирон ОЛЕКСЮК
Юлія КАЧМАР